

Bɔgabaaziya

Anɔ́ɛbi Múúsa-dée tákaraɔ́ kaɔ́aa níɔ

Sokodé 2005

Association Bible Tem

Livre de La Genèse en Tem

1er édition, 1er tirage 2005 : 1 (240 ex.)

2e tirage 2007 : 7 (200 ex.)

© 2005 Association Bible Tem

Maison d'Édition : Association Bible Tem

B.P. 200 Sokodé, TOGO

ABTem_Togo@kastanet.org

Tél. 559.00.26 / 445.93.42

Imprimerie : Le Salut, Sokodé

N° d'impression 2e tirage : 141

Dépôt légal : 1er trimestre 2005

\

Bigabaaziya

Bowúti

Mogoobíya aláa na abaaláa mú wenbá míngalú tákarađá kuna né, dǒzooléé sɪ dǐfééri mú sɪsɪ lsóo-déé mará tákarađáwá weejéle tɪ Anǒbi Múúsá né tigéé natúnúwá ge. Tɪdaá kađaa nígi ge bánýaa sɪsɪ Bigabaaziya tákarađá. Héburu kunvɛ-ɔaá ge baadǎa kɪ ɲmáadi. Ðóó múgoobíya tem bíya dǒvóo Yeésu Kristo dǒwe noɔdaka bánýaa ke sɪsɪ *Tem, lsóo-déé tɔm takarađa dée noɔdaka (Association Bible Tem)* né kadaá né dǎna snáđa bɔwe noɔdaka bánýaa ke sɪsɪ SIL né kadaá né dǎalízi na kɪ Tem-ɔaá. Ðanzulúv mú sɪsɪ a múgála dǎelíwá ge bɪdalá mú yáa bɪdaya mú, ɲmáa iféeri dǎa. Wenbíwá bɔwe kɪɔaá né ndǒ: A dǎébééɲ tákarađá kum, dǎndarú kɪ fɔlɪm natíle. Fɔlvú kađaa nígi: kpɔɔ kujvú kađaa nígi háli fuú na nakírɪ: Nna né, dǎnnáa lsóo waalá dúúlɪnya né; ulá alú na abaalú né. Ðuna ɲɲíní uráa wɔɔgónɪ bosu dúúlɪnya ge baazúv kɪɔavéénítíwá ndɪ-ndɪ lám háli bɪwízɪ lsóo iyéle lím idǐ dúúlɪnya rɪɲa né. Ðandanáa dɔdɔ sɪsɪ uráa wánvɛɲɲmatí kunvɛ kúɔvumúv ge, amá lsóo weeyéle kunumínɪ isu uráa tándanu dǎmá. Fɔlvú sule nígi ge kpɔɔ kujúnɪ fuú na natíle háli neésaaláa: Nna né, dǎnnáa ɲɲíní anǒbi Ibrahim woovuná lsóo na wenbíré kúɔvumúv ulá yɪ yarađá; ibiyaalú lsaáka dɔdɔ ifu lsóo háli ulórv Yaakúbu weení waalórv bíya abaaláa fuú na nɔwéle babísɪ Israel-déé agó né. Kɪɔaá dɔdɔ ge dǎnnáa sɪsɪ Israel-bíya na bajaa Yaakúbu baalú bedéé babísɪ Mísura téédɪ-ɔaá. Ibiyaalunáa benbé badaá weení

bánýaa yɪ sɪsɪ Ísifu né weeyele ná ge barɪɲa baabísɪ nna. Bɪdéé sáati ge lsóo Wúro Kúɔnɪ waazú ulé kúɔnɪ Mísura laadɔ-ɔ. Mísura nna ge bɔwe háli Ísifu ukónɪ ubú ábónɪ. Sɪ usí né, weevéeri Israel-déé zamóo níɲunáa wenbí lsóo waavúnɲmatɪ usú né sɪsɪ bɔngónɪ balú Mísura bekpé bedéé téédɪ lsóo waava we tɪ né tɔdaá. lsóo ísíná báa weení unú idéé tɔm kutoluú. lsóo unú íwii dǒrɔ.

(Tem bíya baalízɪ tɔm tuna tem-ɔaá ne baɲɲmaa ná bowúti tuna)

Bigabaaziya

1

¹ Bigabaaziya ade na isóódaá ge lsóó waalá. ² Ade né, kulé kilewáa yém ge, nabúru féyí kurɔ; bika buríŋa bujóó temenuú. lsóó-déé kezeŋa wénveti ku lím-rɔ. ³ Bujóó né, lsóó sɪsɪ: "Bíla ɔenyem"; nge bulá bilé ɔɔɔ. ⁴ Nge waana sɪsɪ ɔenyem ɔó kazóó. Nge waadára ɔenyem na temenuú; ⁵ iyáa ɔenyem sɪsɪ idaawú, iyáa temenuú sɪsɪ nuvoowú. Nna ge kiiyu kifé. Wíre kaɔaa níɔe nbulé.

⁶⁻⁷ Sule wíre né, lsóó sɪsɪ: "Nerú ílu kitára lím nabóle; nabíru isóódaá, nabíru ade." Nge bulá bilé nerú ulú kitára lím nabóle.

⁸ Nge waayáa nerú kurú kɔɔdaare sɪsɪ: isóódaá. Nna ge kiiyu kifé. Sule wíre nbulé.

⁹ Toofo wíre né, lsóó sɪsɪ: "Ade lím ríŋa íbɪsɪ fɔɔlɔ, bika ade laadó ulú bánnáa ke." Nge bulá bilé ɔɔɔ. ¹⁰ Nge waayáa lénlé lím we né sɪsɪ: tenkú; iyáa lénlé lím féyí né sɪsɪ: ade laadó. Nge waana sɪsɪ: bulá kazóó.

¹¹ Nge lsóó sɪsɪ: "Ade íyele nyíɔɔ na tíni unyɔ. Nyíɔɔ na tíni ndi-ndi ínyó báa wentí na tibíya." Nge bulá bilé ɔɔɔ. ¹² Nge ade weeyéle nyíɔɔ íbázi nyóó, báa wentí na tibíya. Tíni tulé ɔɔɔ bilé. Nge lsóó waana sɪsɪ: bulá kazóó. ¹³ Nna ge kiiyu kifé, toofo wíre nbulé.

¹⁴ Naaza wíre né, lsóó sɪsɪ: "Kpíná weená ángónáa ɔenyem né álu acóó isóódaá; amú ge bánnáa na batulí nuvoowú na idaawú, batulí jíngáaríwá-déé sáati, na batulí wé-biya, na búzi. ¹⁵ Kpíná amú ábɪsɪ fitílawa isóódaá bika ánnáa ade." Nge bulá bilé ɔɔɔ. ¹⁶ Waalá fitílawa kúboɔndi natíle; ikpóó kúbo-boŋgi usú sɪsɪ: kulé kínnáa ku idaawú, bika ikpóó kúmuukú usú sɪsɪ: kulé kína nuvoowú. Nge waadási ulá wílasi ɔɔɔ. ¹⁷ Waalá kpíná amú buté né, nge wɔɔgbóó ye usú isóódaá sɪsɪ: áná ade, ¹⁸ abízi ánnáa nuvoowú na idaawú, bika abízi atára temenuú na ɔenyem. Nge waana sɪsɪ: bulá kazóó. ¹⁹ Nna ge kiiyu kifé; naaza wíre nbulé.

²⁰ Nuwa wíre né, lsóó sɪsɪ: "Kpíná weezini-dunáa íla lím-daá biri-biri, bika simísi ulú síngilím isóódaá." ²¹ Nge lsóó waalá lím-daá fanáɔndi kúboɔndi na kúmuúti ndi-ndi, na simísi ndi-ndi. Nge waana sɪsɪ: bulá kazóó. ²² Nge waadɔ ye albaráka sɪsɪ: "Mú lím-daá kpíná, idɔ bidjóo isu lím-daá; mú isóódaá kpíná né, íbɪsɪ áɔɔrúaa idɔ bidjóo ade laadó-rɔ." ²³ Nna ge kiiyu kifé; nuwa wíre nbulé.

²⁴ Lofo wíre né, lsóó sɪsɪ: "Ade íyele fúɔndi kpíná ndi-ndi íla ángilím; bee ɔána fúɔndi kpíná, ade-gaalɔdaa na fanáɔndi." Nge bulá bilé ɔɔɔ. ²⁵ Bilé ge lsóó waalá fanáɔndi ríŋa ndi-ndi, ɔána fúɔndi kpíná ndi-ndi, na ade-gaalɔdaa ɔɔɔ. Nge waana sɪsɪ: bulá kazóó.

²⁶ lsóó waalá buríŋa buté né, nge sɪsɪ: "Díla urú nŋunáa ɔɔɔwure, ulú ɔaa, bika idɔ kowúratu lím-daá tiiná, isóódaá simísi, fúɔndi kpíná ríŋa na ade-gaalɔdaa-rɔozi ade laadó-rɔ."

²⁷ Nge waama urú ññunáa tjoṣure. Waalá yi ññunáa wenbí tjoṣo né.

Ulá we alú na abaalú.

²⁸ Nge waadɔ we alubáráka sɪsɪ: "Mínurúv bulúru isu ade laadó, idj kúbónđi dǔúlinya-ɾɔɔzɪ, idj kowúrátu lím-daá tiiná, ɪsódáá simísi, na fúnđi kpuná ríña ángilím laadó-ɾɔɔzɪ né arɔ."

²⁹ Nge ɪsɔ sɪsɪ: "Ubée, mígídǫím ndǫ: máává mí nyíđi ríña-dée bíya na tíni ríña-dée bíya tuwe ade laadó-ɾɔɔzɪ né sɪsɪ: ɪtɔ.

³⁰ Fúnđi kpuná ríña, simísi na wenbí buríña kpátáá buwe ade laadó-ɾɔ bínweezɪ né belé begídǫím ge nyíđi." Nge bulá bilé dɔdɔ.

³¹ ɪsɔ waana sɪsɪ wenbí buríña kpátáá waalá bi né, bubá bulá kazó páá. Nna ge kiiyu kifé. Lođo wíre nblé.

2

¹ Bilé ge ade na ɪsódáá na wenbí buríña buwe bidaá né budée lám waaguriná. ² Wé lube wíre né, idimére wéndém né, weevéézɪ. ³ Nge waadɔ lube wíre dǫm alubáráka, ulá dɛ dɔcurɪ-curɪ, ulzɪ dɛ sɪsɪ umú iwíre nblé; káma, wíre dǫm ge umú weedé dǔúlinya lám iféézɪ.

⁴ Njíní ɪsɔ waalá ade na ɪsódáá né budée tóm ndǫ: Waalá ade na ɪsódáá né, ⁵ tíni ya, nyíđi ya, nabúru féyí búnnyó ade laadó-ɾɔ; káma, ideyele tá tééwu unú, ngú urú naáru féyí sɪ ifára.

⁶ Amá, lím wángagám ku ade bínvuzɪ laadó ríña.

⁷ Bijoṣo né, nge Đádúv ɪsɔ waajurɪ téédɪ uma Áđam; Áđam kutoluú ge sɪsɪ urú. Weedé né, nge woovósi unubóṣni-daá; nna ge Áđam waabɪsɪ urú weezuú-dúv.

⁸ Đádúv ɪsɔ waama urú buté né, nge waalá káɾó nekére téédɪ bánýaá tɪ sɪsɪ lǫéeni né tɪdaá; téédɪ tundí tɔgowe wɪsɪ yaagaaludé fárándí ge. Nge wɔɔgbó urú waalá yi né ɪsɪ káɾó kem kadáa. ⁹ Nge Đádúv ɪsɔ weeyéle tíni ndi-ndi unyɔ káɾó kem kadáa. Tíni tǫm tubá tjoṣo kazó beej, bika tibíya ɪbá bojɔṣo ɪzɪbére tɔwúv. Kolɔwútáá ge weezuú-dée tuwu síjé na kifeñbi na bidaavé né-dée tɪlú dée tuwú.

¹⁰ lǫéeni téédɪ tǫm tɪdaá ge buwá nekére wéndím kánvuzɪ káɾó kengé. Káɾó kengé kadíña ge buwá kem kaadára nózɪ nasínáázá. ¹¹ Kađaa nna ge bánýaá sɪsɪ Pisóni. Kelé kaalara ná kamulná Havíla laadó lé bánlɪzɪ siká né. ¹² Téédɪ tǫm tɪdaá siká kée kazó nɔ ge; nge curɪm bánlanáa bi tulaarɪ né na liide-bóná-bó dɔdɔ we nna. ¹³ Sule nna ge bánýaá sɪsɪ: Giyóṣni; kelé kaalara ná kamulná Kúsi laadó. ¹⁴ Toofo nna ge Tíigiri; kelé kéndináa ku Asúuri téédɪ-dée wɪsɪ yaagaludé. Naaza nna ge Efírát.

¹⁵ Tó, nge ɪsɔ Đádúv wɔɔgbó urú ɪsɪ lǫéeni káɾó kem kadáa sɪsɪ ɪbeej ke, bika wánvarím. ¹⁶ Nge waabá sɪsɪ: "Nyánbuzɪ ndó káɾó kana kadáa tíni ¹⁷ amá, tuwú wenkɪ urú wóndɔwúv kibíya na utlí kifeñbi na bidaavé né, nkɔtɔ kibíya, a wíre nyóṣdó we, nyánzím."

¹⁸ Ðádúv lsoó woadó yi bulé buté né, nge sɪsɪ: "Budomooná urú cɔ́o iriké; mánlám ɪzúnárv weení waalú yi né madasíná yi."

¹⁹ Ðádúv lsoó waajurí téédɪ ge umaná fúndɪ kpíná ríjɪ na simísi ríjɪ. Nge weeyéle kpíná amú akónɪ urú-jó ɪbéé sɪsɪ yurá weená ge sɪ ɪfá ye. Aadála né, waayáa kpínɔ́de báa wendé wenbí né bubɪsúná kpínɔ́de dɪm dɪyíde. ²⁰ Na buríjɪ Ádam waava dǎána fúndɪ kpíná, fɔ́-daá íná na simísi ríjɪ yurá né, aríjɪ adaá, badana sunárv weení waalú urú wánbuzí ɪsúná yi né. ²¹ Nna ge Ðádúv lsoó weeyéle dóm kúbónbɪ nabírɪ ɪkpóó Ádam. Sáatu wenkí wónɔ́m né, nge weevéé ɪlɪzɪ ɪzundéni kúɔ́m, ɪbɪsúná sóm ifu bicóó bɪjɔ́wure. ²² Nge woadgbóó sundéni umú iyóózi umaná alú. Weedé né, nge woadgbóó yi ikóduuzi abaalú-jó.

²³ Nna ge ɪlé waagurú ɪna bulé né, nge sɪsɪ:

"Ihín, béé leleedǔ weení mána yi dǎmúúre kúɔ́mde, dǔzóm kúɔ́nbɪ né.

Sɪ bayáa yi ge sɪsɪ alú,

Káma, abaalú-daá ge baalɪzɪ yi." ²⁴ Burú-rɔ́zɪ ge abaalú wánlɪ ɪgɔ́ na ɪjaa bojǔ ɪbó ɪkpóó alú boyóózi bɔ́cɔ́ babɪsɪ tɔ́nuú kúɔ́mú.

²⁵ ɪráa bana beléénɪ, tumbóóló ge bojɔ́o; bɪka bedéé sáatu baast fɛeré.

3

¹ Fɔ́-daá kpíná ríjɪ Ðádúv lsoó waalá ye né adaá, dóm waagɪlɪ ná ɪnɪ.

Wíre bɪjɔ́o né, nge dóm umú woadó alú ceení sɪsɪ: "Toovonúm lsoó woadó mú sɪsɪ: ɪkɔ́tɔ́ kárɔ́-daá tíni ríjɪ-déé bíya?" ² Nge ɪlé woobúsi yi sɪsɪ: "lsoó woadó dǎa sɪsɪ: dítɔ́ kárɔ́-daá tíni ríjɪ-déé bíya, ³ amá, tuwú wenkí kɪzɪjɛ kárɔ́ ɪwótáá né, dǔkɔ́tɔ́ kibíya, ngú dǔketekiná; káma, a wíre dǔóóde we, dǎnzím."

⁴ Nna ge dóm umú woadó yi sɪsɪ: "Bubóti ge, mídánzím. ⁵ Amá, lsoó nyɪ sɪsɪ wíre wendé sɪ ɪtɔ́ tuwú kum kibíya né, mízá-rɔ́ wónvulúu, mínbɪsɪ nyazi lsoó umú ɪdɪtɪjɪ, ɪlɪl kífɛnɪ na bɪdaavé né."

⁶ Alú ɪlé ɪbééna tuwú-bíya né, baabá bojɔ́o kazó tɔ́wú, bojɔ́o kazó beej. ɪbééna dɔ́ɔ sɪsɪ bɪjɔ́o kazó urú ɪtɔ́ we bɪka waazá-rɔ́ ifulú. Nge woadgɔ́rɪ ɪtɔ́, ɪwaalú síjɛé ɪjɔ́ né, nge weejéle ɪlé dɔ́ɔ ɪtɔ́. ⁷ Nna ge beléénɪ baazá-rɔ́ woovulú. Nge badlɪ sɪsɪ bojɔ́o tumbóóló. Nge baajáa tuwú bánjyáa kɪ sɪsɪ Fiiigiyéé né-déé fáadi balú bɔ́tɔ́lɪ.

⁸ Ðaaníjɪ-rɔ́ kpátáá bulé ge Ðádúv lsoó woadgónɪ wéngilím kárɔ́-daá. Baanú ɪdénɪ né, nge beeze bamúsi tíni ɪwótáá.

⁹ Nna ge Ðádúv lsoó woadbóózi Ádam sɪsɪ: "Nyówe lé."

¹⁰ "Máánú nyédénɪ kárɔ́-daá né ge bulá ma nɪdááre meze mamúsi. Káma, tumbóóló ge mójɔ́o."

¹¹ Nna ge Ðádúv lsoó sɪsɪ: "Weení waawɪlɪ ná nya sɪsɪ tumbóóló ge nyójɔ́o; yaata nyóóóde tuwú wenkí méégízíná nya né kɪdéé bíya."

¹² Nna ge Ádam sɪsɪ: "Alú weení nyóógóná yi ndasuná ma né weejele ná ma mɔ́dɔ́." ¹³ Nge Ðádúv ɪsɔ́ wɔ́dɔ́ alú sɪsɪ: "Byáásí ge nyóó nyáálá bilé." Nge ulé woobúsi yi sɪsɪ: "Ðóm wɔ́gɔni ná itúúli ma mɔ́dɔ́."

¹⁴ Nge Ðádúv ɪsɔ́ wɔ́dɔ́ ðóm sɪsɪ: "Wenbí nyáálá bi ðɔ́ né burɔ́zɪ, mánlám nya láálí fúndi kpuná ríŋa-daá; nyólóódi-ro ge si ndúu bika buuruú wánzúv nya báa ngbeére háli nyázím wíre. ¹⁵ Mándúv báðáare nyána alú mílávútáá na nyógutoluú-de bíya na alú kutoluú-de bíya bɔ́lɔ́wútáá. Ulé igutoluú-de bú wónyóm nyágujúv, nyóó nnyási inuvodóle."

¹⁶ Nge wɔ́dɔ́ alú sɪsɪ: "Mónzuurí nyónúúzi yéédɪ-dée wahála; búnnuŋási nya na nlórv. Nwaalú wánlám nya lowú, amá, ulé wéndjɪ kúbɔ́ndi nyórɔ́."

¹⁷ Nge wɔ́dɔ́ Ádam sɪsɪ: "Máávúnveeri nya sɪsɪ níkotɔ́ tuwú kuna kibíya. Ðé nyááníná ndɛelú ndɔ́ we né, nyórɔ́zɪ, mánlám ade láálí. Asée nyáázire wénzée naaní na nyúú kíðjím ndjɪ, háli nyázím wíre. ¹⁸ Nyíidi tute ndi na sɔ́wá wánbaazí nyóó ade laadɔ́-ro. Tolowútáá ge nyánvarím na nyúú ndjɪ. ¹⁹ Asée nyánlám fifini ití nya na nyúú kíðjím, háli bitála wíre wendé si nbisi ade né, káma, nyégée téédɪ ge, tunáábílé baajurí bamaná nyá. Bilé né, nyándabisi téédɪ."

²⁰ Nna ge Ádam waava idɛelú yíðe sɪsɪ: Awááwu; [bugutoluú sɪsɪ: Weezuú]; káma, umú ge wenbá baríŋa bənweezí né bɔ́gɔ.

²¹ Bijɔ́ɔ né, Ðádúv ɪsɔ́ waajáa tɔ́ná isúu we. ²² Nge wɔ́dɔ́ sɪsɪ: "Leleedɔ́ né, írú waabisi nyazi ðáðáá naárv nblé, unyi

kífeñbi na bidaavé né. Bilé né, ðíkeyéle ikúti itekiná weezuú tuwú-dée bíya, káma, a wɔ́dɔ́ we, wónyúú weezuú kívéyina tém né." ²³ Nge Ðádúv ɪsɔ́ wɔ́dɔ́ yi ulú idɛéni káɔ́ɔ-daá sɪsɪ íbo ífára ade laadɔ́ wenká baajurí bamaná yi né.

²⁴ Sáati wenkí wɔ́dɔ́ yi ulú né, nge waazí idée malááyikawá feredáa bána bedée tókobíwa tíndée né káɔ́ɔ keém kawisi yaagaludé sɪsɪ béfere weezuú tuwú kúm kuro, na naárv íkabízi usúv íkɔ́rí kibíya.

4

¹ Ádam na idɛelú Awááwu baadilí ðamá, nge alú weeyée fuwá ulórv bú abaalú. Nge waava yi yíðe sɪsɪ: Kááyinu, ^a káma, wɔ́dɔ́ sɪsɪ: Ðádúv ɪsɔ́ waazíná umú iyúú bú abaalú.

² Bwórvó né, waadasi ulórv Kááyinu-wórvó ní abaalú; bánjáa ulé sɪsɪ: Hábilu. Beléeni baabú né, Hábilu ulé waabisi féeni ketirú, bika Kááyinu ulé igée faðv.

³ Bijɔ́ɔ bijɔ́ɔ né, wíre Kááyinu wɔ́gɔgóná wenbí buríŋa bigée fɔ́ɔ-daá kíðjidi né ulá Ðádúv ɪsɔ́ sarɔ́. ⁴ Nge newúu ulé wɔ́gɔgóná idée fúndi kpuná-dée bíya kaðaa níba bojɔ́ɔ núm né iku, nge waalzí núm ðidáare ulá ɪsɔ́ sarɔ́. Nge Ðádúv ɪsɔ́ waamu newúu ina idée sarɔ́, ⁵ bika idamu ðawaalúv na idée níga. Nna ge biwúzi ðawaalúv nge ulé waajúuri. ⁶ Nge Ðádúv ɪsɔ́ wɔ́bɔ́zɪ yi sɪsɪ: "Byáásí ge bínwuzí nya háli nyánjuuri. ⁷ A nyáálá kazɔ́, bínmɔ́nnaa nya. A ndálá kazɔ́, kidaavéeni

^a 4:1 Kááyinu: si bulí ge sɪsɪ yúú

caáa nyazi guúni nyááǵǵ waaáa tǵnǵǵ si tukpa nya. Amá, nyóó caari nyádi nbízi ti." ⁸ Na buríja Ðádúv Isóo waaáa yi bulé né, Kááyinu waaáa inewú sɪsɪ: "Ðílu." Sáati wenkí baadála fóo lówúre né, nge weegbí inewú iku.

⁹ Budási né, nge Ðádúv Isóo waaáa sɪsɪ: "Nyénewú we lé." Nge woobúsi yi sɪsɪ: "Máasi, móó ménbeej ku ménewú-woózi yáá wé." ¹⁰ Nge Ðádúv Isóo sɪsɪ: "We ge nyáála bulé. Máána nyáágú nyénewú né, bínboózi kiverewu. ¹¹ Sinje tǵja, láálí wéndím nyóo, ade tándanuná nya; káama, nyáágú nyénewú nbíru idée azimá kooózi. ¹² A nyáávára kooo, kadándalam kídǵím. Si ngíli yém ge, nyédeféyina qaána."

¹³ Ðádúv Isóo waaáa bulé né, nge Kááyinu woobúsi yi sɪsɪ: "Médée nɪgbamú-dée narú waagílu ma." ¹⁴ Aba, sinje nyónǵwów ma téedi kazóo ndi-ro sɪsɪ: mókokúti maduluná nya; málu méngilím baa lé né, a naáru waana ma, idángúv ma?

¹⁵ Nge Ðádúv Isóo woobúsi yi sɪsɪ: "A naáru waagu nya, bidée lube ge si befere yi." Nge Ðádúv Isóo waaáa qaazíti Kááyinu-woózi sɪsɪ a naáru waana yi ikaku yi.

¹⁶ Nna ge Kááyinu waalú ilaná Ðádúv Isóo bolíni idée idéeni wísi yaagaludé fáránídi lénlé bánýaa sɪsɪ Nóodi^b né ikójo.

¹⁷ Kááyinu na idéelú baadulí damá, ulé iyée fuwá uluru bú abaalú. Nge baava yi yíde sɪsɪ: Henóki. Bijoóo né, nge waama háli bulá téedi; nge waaáa ibú Henóki-dée yíde ifa ti.

^b 4:16 Nóodi kutuluú ge sɪsɪ: kisóo.

¹⁸ Henóki waabú ukurú uluru Iirádu; Iirádu ulé ukurú uluru Mehúyayeli; Mehúyayeli ulé ukurú uluru Metúsayeli; Metúsayeli ulé ukurú uluru Laméki.

¹⁹ Laméki waabú né, nge ulé waaáa alaa nowéle. Bánýaa kúbóni sɪsɪ: Adaa, kúmuú ge Sílátu. ²⁰ Nge kúbóni waaluru Yaabáali. Ulé igée na ku ketiraa bóndóm bisaagéréézi-de^c né bajaájaa. ²¹ Yaabáali-wóro ge waadási uluru Yuubáali. Ulé ge cumíni quuraa na foyísi fuludáa bajaájaa. ²² Alú kúmuú dudu waaluru bú abaalú; bánýaa yi sɪsɪ: Tuubáali-Kááyinu. Ulé igée kóólúu ge wónlúm nyuríti. Iwená bú aléere dudu, bánýaa ulé sɪsɪ: Naamá.

²³ Wíre bijoóo né, Laméki waabáazi yéendi téedi wénveerim idéelunaa sɪsɪ:

"Adaa na Sílátu, iwélesi ma cé,
Míi Laméki-dée alaa,
idulú mɪnɪgbamíni unú.
Naáru waamá ma né, máágú yi!
Bú waaáa ma féézi né,
máágú yi!

²⁴ Ðányi bulé sɪsɪ:
a urú waagu Kááyinu,
buró lube ge si bifere yi.
Si mevéri mí sɪsɪ:

^c 4:20 bisaagérére kée yaadoodé ge. Tóna yáa bisáam ge baanyára balaná. Níbaa-boqáa-dée kpínde ge bigée. A kiiyu budúv lé né, isúu idóo, á weevé ikóodi idéena.

weení si iku mós Laméki né,
buró níidoozo na saaláa na lube (77) ge si bífere budúv."

²⁵ Tóó, Ádam na idéelú, belé baadási balúru bú abaalú. Nge alú waava yi yídé sisi: Síítu.^d Káma, wóodó sisi: "Kááyinu waagu móbú Hábilu né, Isóó waava ma bú abaalú mazú idídáare."

²⁶ Síítu ulé waagurú ibú ikpóó alú, balúru bú abaalú, bányaá yi sisi: Enósi.

Tóó, bidée sááti ge iráa waadábaazi Đádúv Isóó yídé yáadi bénzeé yi!

5

¹ Ádam kutoluú-de bíya ndó. Wíre wendé Isóó waalá urú né, waalá yi ge ulú yi; ² alú na abaalú ge waalá. Wíre wendé waalá we né, bidée wíre dindí ge waadu we alubáraka, ifa we yídé sisi iráa.

³ Ádam-dée bízi nínúwá na ákoosaaláa-daá (130) ge waalúru bú abaalú waabá ulú yi né. Nge waava yi yídé sisi: Síítu. ⁴ Ulé idée lúruv-wóró né, waadási ulá bízi kákpízi nasínáázá (800) ulúru bíya aláa na abaaláa. ⁵ Ádam waalá bízi kákpízi nasínáázá na nínúwá na ákoosaaláa (930) né, nge waazi.

⁶ Síítu waalá bízi nínúwá na nasúnúwá (105) né, nge ulé waalúru Enósi. ⁷ Enósi-dée lúruv-wóró né, waadási ulá bízi

^d 4:25 Síítu kutoluú sisi: Isóó waava ná

kákpízi nasínáázá na lube (807) ulúru bíya aláa na abaaláa.

⁸ Bízi kákpízi nasínáázá na nínúwá na fuú na nasíle (912) ge Síítu waalá dúúlunya naaní ísí.

⁹ Enósi ulé waalá bízi nínáázá na saaláa (90) né, nge waalúru bú abaalú ifa yi yídé sisi: Kenáani. ¹⁰ Kenáani-dée lúruv-wóró né, Enósi waadási ulá bízi kákpízi nasínáázá na ákizaalúv (815) ulúru bíya aláa na abaaláa. ¹¹ Bízi kákpízi nasínáázá na nínúwá na nasúnúwá (905) ge waalá dúúlunya naaní ísí.

¹² Kenáani ulé waalá bízi níidoozo na saaláa (70) né, nge waalúru bú abaalú ifa yi yídé sisi Mahalaléélí.

¹³ Mahalaléélí-dée lúruv-wóró né, Kenáani waadási ulá bízi kákpízi nasínáázá na neéle (840) ulúru bíya aláa na abaaláa.

¹⁴ Bízi kákpízi nasínáázá na nínúwá na fuú (910) ge Kenáani waalá dúúlunya naaní ísí.

¹⁵ Mahalaléélí waalá bízi níidoozo na nasúnúwá (65) né, nge waalúru Yaréédí. ¹⁶ Yaréédí-dée lúruv-wóró né, Mahalaléélí waadási ulá bízi kákpízi nasínáázá na ákoosaaláa (830) ulúru bíya aláa na abaaláa. ¹⁷ Bízi kákpízi nasínáázá na nínáázá na saaláa na nasúnúwá (895) ge Mahalaléélí waalá dúúlunya naaní ísí.

¹⁸ Yaréédí waalá bízi nínúwá na níidoozo na nasíle (162) né, nge waalúru Enóki. ¹⁹ Enóki-dée lúruv-wóró né, Yaréédí waadási ulá bízi kákpízi nasínáázá (800) ulúru bíya aláa na abaaláa.

²⁰ Bízi kákpízi nasínáázá na nínúwá na níidoozo na nasíle (962) ge wóójó dúúlunya naaní ísí.

²¹ Enóki waalá bízi níidoozo na nasúnúwá (65) né, nge waalúru Metúsaláa. ²² Metúsaláa-dée luvú-wóró né, Enóki woovu lsóo bízi kákpaanínúwá (300) itást ulúru bíya aláa na abaaláa. ²³ Enóki-dée wé ríja wóojoóná ye dúúlinya né agée bízi kákpaanínúwá na níidoozo na nasúnúwá (365). ²⁴ Irú umú na lsóo boojooná háli bokóni bacáa yi bawú; káma, lsóo waagbáazi yi íjó.

²⁵ Metúsaláa waalá bízi nínúwá na nínáázá na lube (187) né, nge waalúru Leméki. ²⁶ Leméki-dée luvú-wóró né, Metúsaláa waadást ulá bízi kákprízi nasíidoozo na nínúwá na nínáázá na nasíle (782) ulúru bíya aláa na abaaláa. ²⁷ Bízi kákprízi nasínáázá na nínúwá na níidoozo na kéenííré (969) ge Metúsaláa waalá dúúlinya naaní ísí.

²⁸ Leméki waalá bízi nínúwá na nínáázá na nasíle (182) né, nge waalúru bú abaaló ²⁹ ifa yi yíde síst: Núhum^e síst ceení dǒ síst ifeeti ná dǎa tumé káále ínná dǎnlám ye ade laadóo Đádúv lsóo waalá ke láálí né koroozi. ³⁰ Núhum-dée luvú-wóró né, Leméki waadást ulá bízi kákprízi nasíle na nínúwá na nínáázá na saaláa na nasúnúwá (595) ulúru bíya aláa na abaaláa. ³¹ Bízi kákprízi nasúidoozo na nínúwá na níidoozo na saaláa na lube (777) ge Leméki waalá dúúlinya naaní ísí.

³² Núhum ulé waadála bízi kákprízi nasíle na nínúwá (500) né, nge waalúru Séémi, Háamu, na Yaaféti.

^e 5:29 Núhum kutoluú síst: féezire

6

¹ Sáati wenkí uráa waabáazi dǒomíni ade laadóo-ro nge baalúru bíya alééwá né, ² ísódáá íba wooyúu bana síst: bíya alééwá beím bojoo we kazoo. Nge boogboo we babísi beđeelináa. ³ Ína ge Đádúv lsóo síst: "Kezeja máádú ke urú né kódonjoo ná yi bilé bivéyina tém; káma, urú kée tonúv ge. Bízi síst ícjoóná síst dúúlinya-daá né sidénjezi bízi nínúwá na akóowu (120)."

⁴ Sáati wenkí ísódáá íba na alééwá booyóozi né, uráa gáátuwá ge baalúru; uráa beím bojoo ade laadóo-ro. Đoo caanawú né, uráa fáya íba wenbá bayirá weezé né nblé.

⁵ Đádúv lsóo wóogóni una síst uráa-dée kidaavéeníti bamáa búv kpáa dúúlinya-daá; buka báa sáati wenkí, tite lomaazé riké ge bewembé-daá; ⁶ nge bujáari yi waalá urú ísú ade laadóo-ro né; bibá bokúsi ulaakáari. ⁷ Nge síst umú wónnuudí uráa waalá we ade laadóo-ro né baríja páyí; bikpedína fúndi kpíná kúboná na kúmuwé, na simísi, kigbeemást na ade-gaaltdáa. Káma, baagúsi umú ulaakáari. ⁸ Amá, Núhum wooyúu kunyo-nuré lsóo-jó.

⁹ Núhum kutoluú-de bíya-dée tóm ndǒ: Núhum-dée sáati-daá, umú íba ná ígée urú dǎyí-dǎyí-dúv ivéyina yísti buka ína lsóo bowe né. ¹⁰ Nge waalúru bíya noóidoozo: Séémi, Háamu na Yaaféti.

¹¹⁻¹² Ísóo waana síst: dúúlinya wóovórsi; kidaavéeníti waagíli dǒomíni: beé tite lakási, kánnyáadi, na yóoni. Đúúlinya-daá uráa ríja kpátáa wánlám kv bulakási. ¹³ Waana bilé né, nge wóodó Núhum síst: "Wenbí biríja bínweezi ade laadóo-ro né bidée

kuurí waadála; káma, uráa-rɔɔzɪ ge kánnnyáádt woozu dǔúlinya. Mɔ́zɔɔléé si monúúdi buríŋa bína ade laadóɔ. ¹⁴ Bulé né, nyóó ka nyádt mééle kúɔ́ŋgt; a si ngá kɪ, caa tuwú kɪdée curím ɔ́ɔɔ kėti-kėti né nganá kɪ. A nyángám kɪ, nɪzɪ dǎmɪnɪ ndɪ-ndɪ kɪdaá; na ndíi kɪdaá na kuwóró aŋɔ. ¹⁵ Kɪbuzɪnɪ itála núúzi^f kákpaanínúwá (300), kɪwaláázi: núúzi neésaaláa (50), kuworáázi: núúzi ákoosaaláa (30). ¹⁶ A nyáágá kɪ bité ge si nɪɔ kɪ, nga lóti na koláázi ɔ́ɔwútaá fotoolo nyazi núúni buzɪnɪ bulé; nga dǎŋ wɔɔɔɔ fɔɔɔɔ nakírɪ-rɔ; ngá kɪdaá bɪsa natúdoozo. ¹⁷ A nyáágbíurɪ bité, mɔ́ó ménýelíi lím kúɔ́ŋbtɪ isu ade laadóɔ ríŋa-rɔɔzɪ buku wenbí buríŋa bínweezɪ né; buríŋa kpátáa bínzím. ¹⁸ Amá, mɔ́nɔ́kɪ mána nya dǎvundée kediyá; mɔ́ó ménleé nya. Nyánzúɔ mééle-daá nyána ndɛelú na nbiyaalunáa na beɔɔɛɛɛɛɛɛ. ¹⁹⁻²⁰ Bɪka nzúuzɪ fúndɪ kpínɔ́ɔ baa wendé dɪdée alú na abaalú: wenbí bulá dǎána na fɔ́ɔ-daá fúndɪ kpɪná ndɪ-ndɪ, simísi ndɪ-ndɪ, kigbeemási ndɪ-ndɪ, na ade gaalɔ́ɔáa ndɪ-ndɪ né, melée alé; kpɪná amú aríŋa ángɔnɪ ku amɔ́ɔná nya na buɔɔ ayuú weezuú. ²¹ Bulé né, funjaa míríŋa mígíjídɪ nzú."

²² Nge toovonúm, Núhum waalá wenbí buríŋa ɪsɔ́ɔ weevéeri yɪ né.

7

¹ Nge Ðádúɔ ɪsɔ́ɔ wɔɔɔɔ Núhum sɪsɪ: "Núhum, kpurɪ nyána nyédée zamɔ́ ɪsúɔ mééle-daá; káma, méébée né, háɪ na sinje,

^f núúzi nasíle kée mééta ge

nyédée sáati uráa ríŋa-daá, nyériké nyónóo na ku ma dɛyí-dɛyí. ² A si nzúɔ, kpɛdína fúndɪ kpɪná sarási ínna adée aláa na abaaláa lube-lube; adekée sarási ínna né, alú na abaalú kúɔ́mɔ́ɔ- kúɔ́mɔ́ɔ; ³ buga simísi né, kpɔɔ sulé dɔ́ɔɔ sɪdée aláa na abaaláa lube-lube, na buɔɔ baa kpínɔ́ɔ wendé-dée kutoluú ɪsɔ́ɔ ade laadóɔ-rɔ. ⁴ Sinje buga wé lube, ménýelíi tééwu iní wé neéle nuvoowú na idaawú, bulé ge si malá na monúúdi weezini-dináa ríŋa máálá we ade laadóɔ-rɔ né."

⁵ Nge Núhum waalá wenbí Ðádúɔ ɪsɔ́ɔ wɔɔɔɔ yɪ né nɔ́ɔ.

⁶ Tééwu waabáázi níndɪ wíre wendé bulé né, Núhum-dée bíuzɪ kákpríuzɪ nasúdoozo (600). ⁷ Na lím íkédɪ we né, mééle-daá ge ina ɪɔ́ɔɛɛɛɛɛɛ na ibíya na beɔɔɛɛɛɛɛɛ baazú.

⁸⁻⁹ Fúndɪ kpɪná dɔ́ɔɔ: sarási ínna na adekée sarási ínna né, simísi, kigbeemási na ade-gaalɔ́ɔáa, aríŋa bulé, ná-náále ge aagónɪ baa wendé na dɪɔ́ɔɛɛɛɛɛɛ asúɔ nŋɪnáa ɪsɔ́ɔ wɔɔɔɔ né.

¹⁰⁻¹¹ Biizúlu wé lube né, nge lím buwe ade né, bubáázi kagám, nge tééwu waabáázi níndɪ. Núhum-dée bíni kákpríuzɪ nasúdoozo ínɪ-wóró urodúu sule ínɪ-dée wé ákɪzaalú na náále wíre ge lím waabáázi kagám ade bɪka ɪsɔ́ɔdáa nbtɪ dɔ́ɔɔ ɪkádúlu bulé. ¹² Nge tééwu kurɪ kunú nuvoowú na idaawú háɪ wé neéle.

¹³ Tééwu baazɪ nú wíre ge Núhum na ɪɔ́ɔɛɛɛɛɛɛ na ibi yaalunáa Séémɪ, Háámɪ na Yaaféti na iwoolináa toozóónɪ ¹⁴ na fɔ́ɔ-daá fúndɪ kpɪná ndɪ-ndɪ; dǎána ínna ndɪ-ndɪ, simísi ndɪ-ndɪ, kigbeemási ndɪ-ndɪ na ade gaalɔ́ɔáa ndɪ-ndɪ baazú mééle-daá.

¹⁵ Kpɪná amú si asúɔ né, ná-náále ge aazú Núhum-jɔ́; ¹⁶ baa

wendé-dée alú na abaalú, ññunáa wenbí lsóo waavúndóm Núhum né. Baazúv buté né, nge Ðádúv wɔɔɔo tará bɔɔɔ. ¹⁷ Lím bamáa súu ade laadóo-ro hált wé neéle. Sáátu wenkí buuzu bukpa isóódaá né, nge bugbáazi mééle kúboŋgti kingí kidelendée lím-ro. ¹⁸ Lím we bibamáa kpáa hált mééle ibulú dʒé. ¹⁹ Lím waagba ge bɔwááli búvni tuworoméé né turíŋa turɔ dʒúúlínya ríŋa-daá. ²⁰ Bukúti busu bíféle tu nyazi núvzi ákizaaalú.

²¹⁻²³ Tóo, bulé ge lsóo waalá inúúdi wenbí buríŋa buwe ade laadóo-ro bínweezí né: bulá bi uráa, ɔaána na fɔɔ-daá fúndi kpuná, simísi, ade gaaltɔáa; bidaka nabúrv. Wenbí buríŋa kpátáa buwe ade laadóo-ro bínweezí né buríŋa buzí. Asée Núhum na idéé ñba na wenbí buríŋa buwe mééle-daá né beriké ge buga weezíni-dínáa.

²⁴ Nge lím weevélesti ade laadóo-ro bulé hált wé nínúwá na neésaaláa (150).

8

¹ Lsóo tɔɔzée Núhum na idéé ñba na fúndi kpuná ina ye bɔwe mééle-daá né bɔɔɔzí. Bijɔɔo né, nge weeyéle fefelimá ibáazi fetí ade laadóo-roɔzí, nge lím waabáazi tvú, ² ade lím weeyéle kagám; isóódaá ñbi iyéle kedím, tééwu ɔcé, ³ nge lím waabáazi sɔɔo cúko-cúko. Wé nínúwá na neésaaláa (150) ge lím wɔɔgbɔo busɔo bití hált ⁴ urodúu lube ñní-dée wé ákizaaalú na náále wíre ge mééle kúboŋgti kingí kiidí kicɔo Ararátí-dée búvni-daá.

⁵ Lím bamáa sɔɔo bulé hált urodúu fuú ñní-dée kaɔaa wíre ge búvni kujúni waabáazi losí. ⁶ Bulá wé neéle né, nge Núhum waadulú tókóro waalá ki né, ⁷ ulizi ŋɔɔŋɔɔwu itáli. Kulé kúnboɔé kingabisí kiɔamáa sɔsi lím isóo.

⁸ Bijɔɔo né, nge waadálizí dʒuvóore kúfulumɔé itáli ibée sɔsi: lím waadúv. ⁹ Ðudʒé né, dʒidakána dʒoozomɔé; nge dʒuuzúu dʒikábisi Núhum-jó, nge ulé woodóozi unúvni umv dʒe isúvzi mééle-daá, káma, lím teezi-zuurée. ¹⁰ Nge weeyéle bulá wé lube ge waadálizí dʒe itáli. ¹¹ Ðudʒé né, hált ɔaaníŋa-ro ge dʒigábisi. Ðugóni né, tuwú bánýaa ki oliivíyée né-dée faawúyɔo kadúuna dʒunjúvúre. Ñna ge Núhum waadulí sɔsi: lím waadásti bitúv. ¹² Nge weeyéle bitalam wé lube dʒvɔɔ ge waadátali dʒe. Ðuján dʒidʒé né, dʒidokúti dʒikábisi.

¹³ Bívni weení Núhum wooyúu bívzi kákpívzi nasúdoozo na nekére (601) né-dée káaɔé wíre ge lím wɔɔzɔo ade. Nge Núhum woovulú mééle-dée isóódaá, iwíli ibée ade; weebée né, ade bamáa wulú. ¹⁴ Bívni umv idéé urodúu sule ñní-dée wé ákoowú na lube (27) wíre ge ade weedéézí wulú.

¹⁵ Nge lsóo wɔɔɔo Núhum sɔsi: ¹⁶ “Nyána ndʒeelú na nyébíya na nwoolináa, ulí mééle-daá, ¹⁷ nyéle kpuná nyána ye mízúv mééle-daá né aríŋa alú dʒvɔɔ. A aalí, nyéle ye aya ɔamá aɔv bidʒo ade laadóo ríŋa-roɔzí.”

¹⁸ Nge ina ibiyaalunáa, idʒeelú na iwoolináa baalú; ¹⁹ kpuná baa weená na agoobíya ifu ɔamá dʒvɔɔ alú.

²⁰ Baalú bité né, nge Núhum waama saróo yaalandé si ulá Ðádúu lsóo saróo. Waama bité né, nge waalzí fúndi kpíná sarástu rína-daá naáre; ulzí simísi sarástu rízi rína-daá nasíru iku iyóózi burína iboná utíni saróo dídáare rínaamú ulá yi saróo bicáñ biđe bunyóo. ²¹ Saróo kengé kedéee aŋmaala woovóori busúu Ðádúu lsóo. Buzúu yi bulé né, nge ulé wóodó idaa sísti: "Sinje tíŋa, mádándatŋuná urú malá ade laadóo láálí. Toovonúm, urú-déee afobire kaɗaa ge idéee tite lomaazé wángabaazí iwenbiré-daá. Sinje tíŋa, mádándakúu wenbí burína bínweezí ade laadóo-ro ríŋunáa wenbí máálá bi dǵ né. ²² A dǵúlinya takurú kuwe, wenbí si bicóo biléeri dǵdǵ né ndǵ:

kídǵíidi dǵúudi na tǵúm,
dǵokpowu na kaanǵá,
yoolimá na lǵŋuure,
nuvoowú na idaawú."

9

¹ Nge lsóo waadǵ Núhum na ibiyaalínáa albáráka sísti: "Mínluurúu busu ade laadóo-roozí. ² Kpoo leleedǵ hált ndéee fúndi kpíná ríŋa, ade gaalɗáa na tiiná wánní múnidáare ade laadóo-ro. Mínbuzí ulaná ye wenbí burína múzooléee né. ³ Ríŋunáa wenbí máávúnváa mú kídǵíidi tǵnnyóo ade né, leleedǵ máává mú kpíná ríŋa weená ánweezí né usi útó. ⁴ Amá, mídóndowú sóm na budéee azimá; káma, weezuú we azimá-dáa ge. ⁵ Mínyóo dǵdǵ mídéee azimá kée na míweezuú. A fúndi kprínde waagu urú, mǵngoboozú

dǵe tóo; bulé ge si mǵgǵoboozú urú weení uríŋa waagu urawú né tóo.

⁶ A urú waagu urawú,
urú dǵdǵ si iku ná yi tǵfere.
Káma, lsóo waalá urú ge
ulíu umú lsóo iditŋa.

⁷ Buga mínyóo né, ulóru budǵo isu ade laadóo."

⁸ Nge lsóo waadásti utó we sísti: ⁹ "Mǵndǵkí mávundéee kedǵyá mána mú, míbíya na míbíya-bíya, ¹⁰ bikpedína weezíni kpíná weená mína ye né, bulá bi: simísi, ɗaána na fǵó-daá fúndi kpíná; wenbí burína bínweezí mína bi mílú mééle-daá né, na weená si bukóni buɗu ye buwóro buwóro né. ¹¹ Mǵndǵkí dǵédeee kedǵyá kem; sinje tíŋa, lím kúboñbi tóndosúu bufǵrósi ade laadóo, yáa buku weezíni-dínáa ríŋa bowe koró né."

¹² Nge sísti: "Ðaazítu si twíli médeee kedǵyá mána mú, múgutoluú-de bíya na weezíni kpíná mína ye na weená si akóni akáɗoo buwóro buwóro né ndǵ: ¹³ mǵnbuú módoowu⁸ ŋmíndi-daá usóodáa, kínwulú ku kedǵyá kowe mána dǵúlinya ɗáláwótáa né. ¹⁴ A méeyéle ŋmíndi ibirí usóodáa ge boolósi kéewúre ¹⁵ si kútoozuná ma mána mú na weezíni kpíná dǵédeee kedǵyá-roozí. Líu kúboñbi teféyi búnzúu buku weezíni-dínáa ríŋa ade laadóo-ro. ¹⁶ Kéewúre kúu ge mánnáa na mǵndǵródoozí kedǵyá kowe mána wenbí burína buwe ade laadóo-ro bínweezí né

⁸ 9:13 lsóo-déee tóowu kúu ge bánýaa tem-daá sísti: kéewúre yáa kolomɗe yáa ŋmóo.

dǎlǎwútǎǎ né." ¹⁷ Btlé ge lsóó weevéeri Núhum sɪsɪ: kééwúré kuɪ ge médeé kedjǎ kéɪm kedéé ɖaazítɪ.

¹⁸ Núhum-déé bíya baalú mééle-daá né ndǎ: Séémi, Háámu na Yaaféti. Háámu ilé waaluru ná Kanáánu. ¹⁹ Núhum-déé bíya toozóóní waalúru we né nblé; baajǎn bedéé lurú-daá ge bulúru bulúru busuná dǎúúlinya laadóó ríŋa.

²⁰ Bɪjǎóó né, Núhum waabáázi farím, waadǎa ná tiyóó bánǎyǎá ke víinyi bánlanáa kebíya sulúm né sóó.

²¹ Wíre né, nge waabá unyóó sulúm ífóó. Sulúm buɪm bidéé yɪ ɖɛɛzɪ-daá ge waazúu idéé bɪsaagéréŋe-de ibúti igbuná ríŋa ilo bɪka yɪ tumbóóló ilewáa.

²² Ilewáa tumbóóló blé ge, Kanáánu tǎaa Háámu waagázuu umóóná yɪ. Waana bulé né, nge woozúu íbɪsɪ ikéveeri igoobíya baaganáa lééní. ²³ Belé baanú bulé né, nge baajáa kpáyɪ kúbóŋgi nakírɪ, batínɪ bavaamínɪ-ro, bɪka bánnuŋunáa bɔwóró-bɔwóró háli batála bajaa-jó bofu yɪ ki. Níŋunáa bóndoláázi fáa né, badana bajaa lewáa tumbóóló né.

²⁴ Tóó, sulúm wóogónɪ bɪcé bajaa ɪzá-ro ɪkurú né, waanú wenbí ibiyaalú kúmuú umú waalá bɪ né. ²⁵ Waanú blé né ge sɪsɪ: "Mánváa mú nǎó kúɖurɪm-kúɖurɪm. Kanáánu, lsóó ɪla nya láálí, bíbísíná nya ndǎwaalunáa-déé yomáa-déé tóóróó."

²⁶ Nge sɪsɪ: "Séémi, máázá Nyádúu lsóó. Kanáánu íbɪsɪ Séémi-déé yom. ²⁷ lsóó ɪtú Yaaféti ndé ndóolumá; tǎa yɪ ɖɪdǎare ɪcǎó Séémi bɪsaagéréézi-de; bɪka Kanáánu íbɪsɪ idéé yom ɖɪɖǎ."

²⁸ Lím súu buɪm bɔwóró, Núhum waadǎsɪ ɪcǎó bízi kákpaanunúwá na bízi neésaaláa (350) ge waazi. ²⁹ Idéé bízi ríŋa wóojóó dǎúúlinya né, suuyóózi sulú bízi kákprítɪ nasínáázá na núnúwá na neésaaláa (950).

10

Núhum kutoluú-de bíya ndǎ.

¹ Lím súu-wóró né, Núhum-déé bíya Séémi, Háámu, na Yaaféti bogutoluú-de bíya ndǎ: ² Yaaféti-déé lurú-daá né, waalúru bíya abaaláa: Góméeri, Maagóogi, Madáyɪ, Yaaváánu, Tuubááli, Meséki na Tirási. ³ Góméeri waagurú né, waalúru bíya abaaláa: Askenáázi, Rifáti na Togáríma. ⁴ Yaaváánu ilé waagurú né, waalúru bíya abaaláa: Elísa, Tarísisi, Kitím na Rodaním. ⁵ Bíya beɪm bedéé lurú-daá ge zamóó waaya kusu tenkú kpámási-ro, háli kutára téédɪ ndɪ-ndɪ laadóó báa wenká-daá na séédɪwá ndɪ-ndɪ kunuŋ báa wenkí-daá.

⁶ Háámu waagurú né, nge waalúru bíya abaaláa: Kúsi, Mísirayím, Púti, na Kanáánu. ⁷ Kúsi ilé waagurú né, nge waalúru bíya abaaláa: Sába, Havíla, Sábita, Rahíima na Sabitéka. Rahíima ilé waagurú né, nge waalúru bíya abaaláa: Séba na Đídáánu. ⁸ Kúsi-déé bú naáru ɖɪɖǎ ge Nimiróódi; ilé ge dǎúúlinya-daá urú fáya níni kaɖaa níni. ⁹ Ibá igéé igbám fáya níni ge Đádúu lsóó ɪzá-daá. Buro ge baazítɪ béngéézi sɪsɪ: "Wáánu kée igbám kubóní Đádúu lsóó ɪzá-daá ge nyazi Nimiróódi."

¹⁰ Weedjɪ kowúrátɪ Babéélɪ, Erekɪ na Akáádi baríŋa

bedéédwá-ro Sineyáaru laadóo-daá. ¹¹ Laadóo keém kadaá ge Nimiróodi waalú idée Asúuri laadóo-daá. Nna ge waama Niníivi, Rehóbóti Hírú, Kaláa ¹² na Reséni téédi tuwe Niníivi na Kaláa téédi kúbońdi bolowótáa né.

¹³ Mísurayím kutoluú-de bíya ge Lúúdi, Anémi, Leháabi, Nafítu, ¹⁴ Patrósti, Kasilú nba; Kasilú téédi tum tidaá ge Filisití na Kafitóori nba waagálíiná.

¹⁵ Kanáani biyaalú kaqaa nni waaluru yi né ge Sidóoni. Ule iwóro ge waaluru Héti, ¹⁶ Kanáani umú igée na Yebúsi, Amóori, Gurgásti, ¹⁷ Hivii, Arikii, Síini, ¹⁸ Ariváadi, Sumáari, na Hamáti nba ríja bajaajaa. Bulé buwóro, Kanáani nba beem baaya damá bosuná téédi. ¹⁹ Bedée laadóo tíja-tíja ge kpo Sidóoni ndeená Guráari fáraníi hált Gaza, ngbóo nbó Sodóomi, Gómóori, Adíma, na Stbóo nba-dée, hált ngóyoozi Lésa. ²⁰ Bulé ge Háamu waaluru bíya bosu téédwá ndi-ndi, baa wenbá na bedée séédwá ndi-ndi na kunumíni ndi-ndi.

²¹ Séémi, Yaaféti dawaalu kúbońi dudu waaluru bíya abaalaa. Séémi umú igée na Héburu na igutoluú-de bíya bajaajaa.

²² Séémi umú ibíya benbé ndj: Eláami, Asúuri, Arupakisáadi, Lúúdi na Arám. ²³ Arám ulé waagurú né, nge waaluru Húsi, Húli, Getéeri na Mási. ²⁴ Arupakisáadi waagurú né, nge waaluru Séla; Séla ulé waaluru Héburu. ²⁵ Héburu waagurú né, nge ulé waaluru bíya nowéle. Kúdm ge bánjáa sísti Peléegí, [bugutoluú sísti "tarú"]; kama, ulé idée saáti ge uraa waadara damá ade laadóo-ro. Sule nni ge bánjáa sísti Yókitáani. ²⁶ Ule waagurú né, nge

waaluru Alumodáadi, Siléefu, Hasaarumavéeti, Yeráa, ²⁷ Hadóram, Uzáalt, Đikiláa, ²⁸ Obáalt, Abumayéeti, Sába, ²⁹ Ofiiri, Havíla na Yobáabi. Tóo, Yókitáani-dée bíya riké nbulé. ³⁰ Nge téédi bánjáa ti sísti Mésa né, tína Sefáari-dée wísti yaagaludé fáraníi-dée búuni né bolowótáa ge boojóo.

³¹ Bulé ge Séemu waaluru bíya bosu téédwá ndi-ndi, baa wenbá na bedée séédwá ndi-ndi na kunumíni ndi-ndi.

³² Wenbí Núhum-dée bíya waaluru buluru busu laadasi ndi-ndi né nbulé. Lím woozu buwáali dúúlinya ríja na busóo-wóro né, Núhum kutoluú-de bíya beem baaluru ná bíya baya damá bosu laadasi ndi-ndi-daá.

11

¹ Đoo bigaqa né, uraa ríja wánjmatí njature kúdmúde ge, kunu nj kúdmú. ² Bedée kisóo-daá ge boogóni bakálíiná wísti yaagaludé batála Sineyáari bokure-daá boóo. Nge baajan bawalí nnaamú. ³ Bówe nna né ge boodó damá sísti: "Đédée nba, igóni dúcé bírikisiwá, bika dıwó ti tulá dóni." Nge beejé bírikisiwá wentí si bamaná né, bacáa anj wenkí si kiyóózi buríja budjki né. ⁴ Nge sísti: "Đédée nba, dímá téédi kúbońdi na bísá; bika bísá kum kigujúú ikédékíná isóodáa njmíndi. A dáamá bulé, dádándayáa damá dúúlinya ríja-daá, bika dudu dáajaa yide dısí dadi nbulé."

⁵ Nge Đádúv Isóo weegédi ibéenj bedée téédi kúbońdi na bísá kúbońgi wenkí bánmáa ki né. ⁶ Nge wóodó sísti: "Iraa bana

baríŋa begée urú kúqum̄ ge, bika bánŋmatí kunuŋ kúqum̄. A bulé ge baabáazi, nabúru féyí si bukúti buto wenbí bozooleé si balá né níbaáwu. ⁷ Bulé né, iyéle qiti qiyóózi bedée kunuŋ qisááwu, bika badaá naáru tándanu urawú-dée ŋu." ⁸ Nge Đádúu Isóo weegédi ikóni isááwu bedée kunuŋ. Nge waayáazi we isú ndi-ndi qúúlinya ríŋa-daá, nge beeyéle téedi kúboñdi tum̄ tudée máa. ⁹ Ŋŋináa nnaamú ge Đádúu Isóo wazaáwu uráa ríŋa-dée kunuŋ né, biyele ná bayáa bedéedi tum̄ sisi Babééfi; bugutoluú sisi: saawú. Lelēēq̄, Đádúu Isóo waayáazi we isú ndi-ndi, wenbí biyéle ge uráa woozu qúúlinya-daá né nbulé.

¹⁰ Séémi kutoluú-de bíya nq̄. Lím kúboñbi sūu biwáali qúúlinya-ro-wóró, bulá bízi nasíle né, Séémi waalá bízi nínúwá (100) né, nge waalúru Arpakisáadi. ¹¹ Idée lúru-wóró né, Séémi waadasi isóo bízi kákpízi nasíle na nínúwá (500) ulúru bíya aláa na abaaláa.

¹² Arpakisáadi ulé waagurú itála bízi ákoosaaláa na nasúnúwá (35) né, nge waalúru Séla. ¹³ Séla-dée lúru-wóró né, Arpakisáadi waadasi isóo bízi kákpízi nasíle na nasúdoozo (403) ulúru bíya aláa na abaaláa.

¹⁴ Séla waadala bízi ákoosaaláa (30) né, nge waalúru Héburu. ¹⁵ Héburu-dée lúru-wóró né, Séla waadasi ulá bízi kákpízi nasíle na nasúdoozo (403) ulúru bíya aláa na abaaláa.

¹⁶ Héburu ulé waalá bízi ákoosaaláa na nasínáázá (34) né, nge waalúru Peléégi. ¹⁷ Peléégi-dée lúru-wóró né, Héburu waadasi

isóo bízi kákpízi nasíle na ákoosaaláa (430) ulúru bíya aláa na abaaláa.

¹⁸ Peléégi ulé waagurú itála bízi ákoosaaláa (30) né, nge waalúru Réhu. ¹⁹ Réhu-dée lúru-wóró né, Peléégi waadasi isóo bízi kákpáŋa na kéeníré (209) ulúru bíya aláa na abaaláa.

²⁰ Réhu ulé waagurú itála bízi ákoosaaláa na nasíle (32) né, nge waalúru Serúugu. ²¹ Serúugu-dée lúru-wóró né, Réhu waadasi isóo bízi kákpáŋa na lube (207) ulúru bíya aláa na abaaláa.

²² Serúugu waalá bízi ákoosaaláa (30) né, nge waalúru Nahórti. ²³ Nahórti-dée lúru-wóró né, Serúugu waadasi isóo bízi kákpáŋa (200) ulúru bíya aláa na abaaláa.

²⁴ Nahórti waagurú itála bízi ákoosaaláa nekere féyí (29) né, nge waalúru Teráa. ²⁵ Teráa-dée lúru-wóró né, Nahórti waadasi isóo bízi nínúwá na ákoowú nekere féyí (119) ulúru bíya aláa na abaaláa.

²⁶ Teráa ulé waalá bízi nídoozo na saaláa (70) né, nge waalúru bíya noódoozo: lbíram, Nahórti, na Haráani.

Teráa kutoluú-de bíya.

²⁷ Teráa kutoluú-de bíya nq̄: waalúru lbíram, Nahórti, na Haráani. Nge Haráani ulé waalúru Lóti. ²⁸ Téedi bánjáa ti sisi Úuri tewe Babilóni laadóo-daá le baalúru Haráani umú né tudaá nna ge waazí tka tjaa.

²⁹ Ibíram na Nahóru belé wɔɔgbɔɔ aláa. Ibíram-dée nní ge bán'yaá sɔsi Saaráyi; Nahóru né, Haráani weelée Mílíka ge tlé wɔɔgbɔɔ. Haráani umú ibú naáru dɔdɔ ge bán'yaá sɔsi: Yísíka.

³⁰ Saaráyi kée kaalurya ge, ivéyina bú. ³¹ Nge Teráa weezelí ibiyaalú Ibíram na tlé idɛelú Saaráyi na ibiyaalú Haráani bú Lóti bakurú Úuri Babilóni laadó-daá bɛndɛé Kanáani. Amá, baagurú né, boobó bilé háli Haráani téédí-daá; nge boozúu náamú. ³² Haráani náamú ge Teráa we, háli ilá búzi kákpaŋa na nasúnúwá (205) ge waazí.

12

¹ Wíre bijóó né, nge Đádú lsoó wɔɔdó Ibíram sɔsi: "Ibíram, lu ngɔ na njaa bedée, nyéle nyógoobíre na mawíli nya téédí wentí-daá si nbó ngójóó né. ² Mándúv nya alibáraka nlúru bidjóó bilá téédí kúboŋdi, nyáyíde ilú; uráa idjina nya alibáraka. ³ A weení ríŋa wóngoorináa nya kíféŋbi né, kíféŋbi ge si mevére yi. Amá, a weení wóngoorináa nya bidaavé né, bidaavé dɔdɔ ge ménverú yi. Nyanaa si mabaná maɔv yíriwá ríŋa alibáraka."

⁴ Nge Ibíram weedísi ukurú Haráani nŋunáa wenbí Đádú lsoó wɔɔdó yi né. Bidée sáati kungí, Ibíram wená búzi níidoozo na saaláa na nasúnúwá (75). ⁵ Si ukurú né, nge wɔɔgbɔɔ idɛelú Saaráyi, na inewú-dée bú Lóti; ikpóó idée yomáa ríŋa na idée amáana ríŋa igowená Haráani né beɔɔé Kanáani laadó-daá. ⁶ Boobó batála Kanáani laadó-daá né, nge boobó háli dɔdaare bán'yaá de Síkém né dɔdaá, Morée tuwú kúboŋgi-de. Bidée sáati kum baadála né, Kanáani nába suwáa náamú.

⁷ Bɔwe náamú ge Đádú lsoó waadú ilú Ibíram-ro iféeri yi sɔsi: "Laadó kana ge si mava nyébiya-bíya."

Nge Ibíram waaján uma saróo yaalandé si ilá Đádú saróo lénlé waadú ilú urɔɔzi né.

⁸ Bijóó né, nge waadákurú idée téédí bán'yaá ti sɔsi Betéélí né tidée wísi yaagaludé-dée búuni-daá isúu; Betéélí wená idée wísi yaazaladé, buka Áyi wená idée wísi yaagaludé. Waadála náa né, nge waadámáa saróo yaalandé buka iyáa Đádú lsoó yíde. ⁹ Icóó cé, ukurú; icóó cé, ukurú; wíre bijóó né, nge wɔɔgbɔɔná Nigéévi teewúlsoó-daá nɔbáawu.

¹⁰ Bugóni bijóó né, nyóosi waazú Kanáani laadó-daá. Sugóni sibá sikíli né ge Ibíram waagurú idée Mísira si ikójóó.

¹¹ Sáati wenkí waajuná Mísira laadó né, nge wɔɔdó idɛelú Saaráyi sɔsi: "Nyáána, mányi bilé sɔsi nyójóó kazóó. ¹² A dádála ge Mísira nába waana nya, bóndóm sɔsi idɛelú nbilé; asée baagu ma buka beyéle nyóó. ¹³ Bilé né, a dádála ge boobóózi nya, máávini nya, busi we sɔsi ménewú ge nya. Ndánátá banlám ma kazóó nyóróózi né, náa né, mós dɔdɔ mónyuu weezuú."

¹⁴ Ibíram waadála Mísira né, nge belé baana sɔsi idɛelú íbá ijóó kazóó páa. ¹⁵ Mísira wúro Farawóna-dée awúro-bíya waana bilé sɔsi ijóó kazóó né, nge boobó bánzám idée kazóó wúro umú waazá-daá; bokóni bokpóó yi boboná idée dána-daá.

¹⁶ Alú umú urɔɔzi né, baabá ge bamu Ibíram kazóó: bafa yi fééni, namíni, náani, kpangbási na raakúmwa, bikpedína yomáa

aláa na abaaláa. ¹⁷ Amá, lbíram d̄xelú Saaráyi umú ɔwɔzɪ né, Ðádúv ɪsɔ́ weeyéle nbusú umɔ́nǎ wúro Farawóna na idée iyáált ríŋa. ¹⁸ Nna ge weedíri bayáa lbíram iféeri yi sɪsɪ: "lbíram, we-ro ge nyáálá ma bulé. Biyáásɪ ge ndéféeri ma sɪsɪ nd̄xelú nbulé, ¹⁹ ndisi nvéeri ma sɪsɪ nyénewú ge, hált bukoná ma mɔgbɔ́o yi ɪsɪ mɔd̄xelú; beé, nd̄xelú umú nbulé, kpɔɔ yi nd̄xe."

²⁰ Nna ge wúro weevéeri idée furísiwá sɪsɪ bɔ́d̄ɔo yi ɪna ɪd̄xelú na bagbiná ríŋa balizí we téédɪ.

13

¹ Nge lbíram na ɪd̄xelú baagálu Mísira bakábɪsɪ Nigéévi t̄ɛwúlɔ́ɔ-daá bágana bagbiná ríŋa. Bénged̄xé bulé né, beegégbédína Lóti. ² lbíram ɔ́ɔɔ bulé né, ɪbá ɪḡéé d̄jól̄e-dúv ge na tovonúm; ɪwená fúndɪ kpɪná, liideé, na siká. ³ ɪwe Nigéévi bulé ge wíre bijɔ́ɔ né, wɔ́ɔgbɔ́o bisí-daá; ɪɔ́ɔ cé, ɪkurú, ɪɔ́ɔ cé, ɪkurú, ⁴ hált ɪbɪsɪ idée kíbɪnd̄e Betéélɪ na Áyi bɔ́lɔwútáá, lénlé waavúnímáa ɪsɔ́-d̄éé sarɔ́o yaaland̄é né. Waadála ɪna né, nge waayáa ɪsɔ́o sɪsɪ: Ðádúv.

⁵ Inewú-bú Lóti weení ɪgana yi bulé né, ɪlé d̄ɔd̄ɔ ɪwená féeni, namíni, nááni; na ɪdtɪŋa idée zamɔ́o. ⁶⁻⁷ Bána bavúndɪ kpɪná-d̄éé d̄ɔmíni weeyéle d̄ɔd̄áare bɔwe d̄ɔdaá né, d̄ɔd̄okúti d̄ɔcáa sɪ d̄ɔwála we na boyuú bɔcɔ́o beléeni. Bid̄éé sáati, Kanááni ɪba na Perízi ɪba d̄ɔd̄ɔ we ɪnaamú.

Wíre bijɔ́ɔ né, yowú waazúv lbíram-d̄éé ketiráa na Lóti-d̄éé ɪba ɪwútáá. ⁸ Bináábíl̄é lbíram waayáa Lóti ɪtɔ́ sɪsɪ: "Ðójɔ́ɔ d̄ɔ

né, d̄éḡéé koobíre ge; Budɔ́mɔ́nǎ yowú ɪsúu d̄áláwútáá yááa kusúv d̄éd̄éé ketiráa ɪwútáá. ⁹ Beɛ laadɔ́o ɪlewáa na puuu bulé; bulé né, d̄íyá d̄amá; a nyóngbɔ́ɔnǎa núvni nibuwú-ro, mɔ́o móngbɔ́ɔnǎa núvni kídjíwú-ro. A ngú nyóngbɔ́ɔnǎa núvni kídjíwú-ro, mɔ́o móngbɔ́ɔnǎa núvni nibuwú-ro."

¹⁰ Lóti wɔ́ɔlɔ ɪzá ɪbéɛŋ né, nge waana sɪsɪ Yɔ́ɔd̄ááni-d̄éé buwá-d̄éé kid̄erewu ríŋa saláa kaanɔ́jǎ. Naaní na Ðádúv ɪsɔ́o ɪyɔ́ Sɔ́d̄ɔ́mɪ na Gɔ́mɔ́ori né, kpɔɔ bulé nd̄xé hált Sɔ́wáari, ɪtvɪŋjɔ́ɔ kazɔ́o ge nyazi Ðádúv ɪsɔ́o-d̄éé kárɔ́o-daá, yáa nyazi Mísira téédɪ-daá. ¹¹⁻¹² Nge waalizi na ɪnaamú; ɪkpɔ́o ɪgbɪná ɪfaná ɪzá na wísi yaagalud̄é. Bika lbíram ɪlé ɪwalí Kanááni laadɔ́o-daá. Bulé ge lbíram na Lóti baalá baya d̄amá. Lóti woobó ɪsúu Yɔ́ɔd̄ááni kid̄erewu-daá téédɪwá-jɔ́, bika ɪdláána Sɔ́d̄ɔ́mɪ. ¹³ Sɔ́d̄ɔ́mɪ ɪba beɪm babá begéé t̄te lakási-d̄unáa ge. Ðádúv ɪsɔ́o-d̄éé beɛŋ-daá né, bed̄éé kidaavéeni ɪlám taká féyi.

¹⁴ Sáati wenkí lbíram na Lóti baaya d̄amá né, nge Ðádúv ɪsɔ́o wɔ́ɔdɔ́o lbíram sɪsɪ: "Sɪŋ lénlé nyówe d̄ɔ́ né, nbéé nyánúvni kídjíwú-ro, nbéé nyánúvni nibuwú-ro; nbéé wísi yaagalud̄é; nbéé wísi yaagazalad̄é, ¹⁵ laadɔ́o ríŋa nyébeéna ke d̄ɔ́ né, mánvǎa ke nyána nyébiya-bíya kpɔɔ sinje hált ceré. ¹⁶ Mén̄yelii nyébiya-bíya benbé bɔ́d̄ɔ́o; a weení waabízɪ ɪkála we né, ɪlé waabízɪ ɪkála buuruú nbulé. ¹⁷ Bulé né, kurú ngíli nbéɛŋ laadɔ́o kem kabuzini na kawaláazi-daá; káma, nyánaábíl̄é sɪ mava ke."

¹⁸ Nge lbíram weegégbézɪ ɪbisaagéréézɪ ɪkóni ɪsúu Mamrée tívni kóboɪndɪ kpómɔ́o Heburɔ́ni téédɪ-jɔ́. Waadála ɪna né, nge waama Ðádúv ɪsɔ́o-d̄éé sarɔ́o yaaland̄é.

14

¹ Bidée zaamáani ge Sineyáarti-dée wúro Amuraféélí, Elazáarti-dée wúro Arıyóki, Elám-dée wúro Keedóorti-Lawuméeri na Goyım-dée wúro Tiideyáálı ² baalá yowú bána Sodóomi-dée wúro Beráa, Gómóorti-dée wúro Birisáa, Adıma-dée wúro Sineyáabi, Stıbóo nıba-dée wúro Sembéeri na Béla téedi bándayaá ti sısı Sowáarti né-dée wúro.

³ Wúrowá sule nıba bana beedée botúuzi damá Sidım bokure-daá Đóm Tenkú dıdáare. ⁴ Bızı fuú na nasıle ge boojóo balá wúro Keedóorti-Lawuméeri bowutá. Amá, fuú na toozo nıga-daá ge baagurú basıñ. ⁵ Akızaalú nekéere féyí nıga-daá né, nge wúro Keedóorti-Lawuméeri na wúrowá ina we né baagurú boyóo Réfa nıba Asiteróti-Karinayım téedi-daá, boyóo Zuzımiwá Háamı téedi-daá, Emımiwá Savé-Kiriyatayım téedi-daá barıña bilé beđi we. ⁶ Bilé ge booyóo Hóorıwá dıdđo belé bedée Seyıri búu-daá beđi we; bofu we bilé hálı Paráanı tuwú kúbóngı kuwe teewúlóó-jó né.

⁷ Booyóo bilé buté né, nge baagábıstı bowóró bokónı Ent-Misipátı bándayaá sısı Kadéstı né botóyoo Amaléki nıba belé balaadástı rıña-roozı, bikpedına Amóorti nıba bowe Asasónı-Tamáarti né. ⁸⁻⁹ Nına ge Sodóomi, Gómóorti, Adıma, Stıbóo nıba na Béla téedi bándayaá ti sısı Sowáarti né bedée wúrowá waagurú bakpıırı boyóo wúro Keedóorti-Lawuméeri Elám nıni, wúro Tiideyáálı Goyım nıni, wúro Amuraféélı Mesopotamıı nıni, wúro Arıyóki Elazáarti nıni Sidım bokure-daá.

Wúrowá noónúwá wooyóo wúrowá noónáázá. ¹⁰ Na ngú nbéehé né, Sidım-dée bokure-daá né, aňo bóónı waabá ge tıdđo. Sodóomi na Gómóorti-dée wúrowá we bėnzewóo né, boobó basála tıdaá; bıka baaganáa rıña bána we né, belé bese bakpa búunı-daá. ¹¹ Nge wenbá bńngoyoo we né boogónı bokúu Sodóomi na Gómóorti nıba-dée kpıná rıña páyı, bikpedına kıdđıdi aziya bokpóo beđee. ¹² Boogónı bńngbowú kpıná bilé né, lbıram newú-bú Lóti we Sodóomi dıdđo, nge baaján bakpa yi, bokpóo ina idée dđóle rıña beđeená.

¹³ Nına ge wenbá booyúu bese bilé né badaá kúđım woobó tı tım iféeri lbıram Héburu nıni. Bidée saátı né, ulé uwe Amóorti Mamirée-dée tııni-jó. Esekóólı na Anéeri bogooobú ge Mamirée umú. Bodoozóónı bána lbıram baavúndaım noó ge balá kúđım.

¹⁴ lbıram waanı sısı bilé ge baagba inewú-bú beđeená né, nge waagbıırı idée yooráa begée yomáa baaluru we idáana-daá né uráa kákpaanıúnúwá na uráa akızaalú na noódoozo (318) banyáa batá bowóró hálı Đáanı téedi-daá. ¹⁵ Baadála né, nge lbıram waadára we nuvoowú-daá boyóo we beđi bowo; bođđo we hálı Đamástı kujıú-ro Hóba téedi-daá. ¹⁶ Nge lbıram weegélee kpıná rıña kpátááa baavúngbowú ye né, bikpedına Lóti na ulé igbuná na aláa na wenbá barıña baavúngbáa we né ikégbená.

¹⁷ lbıram wooyóo Keedóorti-Lawuméeri na wúrowá baaganáa idı we buté wėnggebém né, nge Sodóomi-dée wúro woobó tkégetı yi Savé bokure-daá le bándayaá sısı wúro-dée bokure né.

¹⁸ Nına ge Salém-dée wúro Melkisedéki waajáa kpónó na sulúm

iboná. Melkisedéki umú igée Isóó Wúro Kúbóní-dée sarási landú ge.

¹⁹ Waadála né, nge waazólu lbíram-ro sísti: "Isóó Wúro Kúbóní waalá ade na isóódaá né idú lbíram albaráka.

²⁰ Đánzám Isóó Wúro Kúbóní umú weení woogbóo nyédée íberewá idu nyééndé né." Nnaamú ge lbíram waadára wenbí buríja wooyuú bi né buró fuú ikpóo fòolú kúqumúw icéle Melkisedéki umú.

²¹ Bulé buwóró né, nge Sódóomi wúro weevéeri lbíram sísti: "Btsiná uráa njéle mósó, na nyósó ngbóo kpuná." ²² Nge lbíram sísti: "Máagbáazi méníiká mawílt Đádúw Isóó Wúro Kúbóní waalá ade na isóódaá né sísti: ²³ mósó mévéyí móngbawúw nyédée yóólíká yáa takam nibiiká; cánfána nabúru na ngóni ndó sísti nyééyéle ná mósó lbíram mabísi dǵóle-dúw. ²⁴ Wenbí médée nba weedj né, méédísi tulé, na wenbá badáséena ma né Anéeri, Esekóóli na Mamirée si bokpóo né bibaasi, mévéyí manzí mádi nabúru."

15

¹ Bujóo né, nge Đádúw Isóó waadp ulú lbíram-roozí itó yi sísti: "Nkenyé nabúru; mázíje nyówóró; bulé bibaasi, ménverú nya kiverewu kúbóngi." ² Nge lbíram woobúsi yi sísti: "Mádúw Isóó Wúro Kúbóní; mójóo dǵó né, mévéyína bú. Kujóowu wenkí ge si nva ma bulé. ³ A sinje máázála mazi, médée yomáa-daá kúbóní Đamási bú bánýaa yi sísti Eliizéeri né si idj ná médííbi. Káma, ndáfá ma bú." ⁴ Nna ge Đádúw Isóó woobúsi yi sísti: "Aayí,

budekéé ulé si idj ná nyédííbi; nyóbú si nlóru yi né si idj ná nyédííbi." ⁵ Nge woódó yi ikálu asu. Waagálu né, nge sísti: "Kpaazi nyáázá isóódaá nbée wílásti; a nyánbuzí, kala si. Wenbí nyáána sudǵó né, bulé ge nyébiya-biya dǵdǵó si bokpóo." ⁶ Nge lbíram waava wentí Đádúw Isóó woódó yi ti né toovonúm. Biiyéle ulé itó yi dǵdǵó sísti: igée dǵyí-dǵyí-dúw.

⁷ Nge Đádúw Isóó woódótóm yi sísti: "Mánaábíle nyádúw Isóó máagálízí nya Úuri Kalidée téédí-daá mava nya laadóo kana né." ⁸ Nge lbíram woobúsi yi sísti: "Mádúw Isóó Wúro Kúbóní, we ge si madílí na sísti: máduhá ke." ⁹ Nna ge Đádúw Isóó woódó yi sísti: "Bo ngájaa bízi nasúdoozo náwu alééré, bízi nasúdoozo nemíka, na bízi nasúdoozo agban, njáa kovóoyóo na dǵvóore kífadǵ nyóózi nlá ma saróo." ¹⁰ Nge lbíram waajaa kpuná amú aríja ífée baa wendǵe nabú-búle, isí fòolú baa wenkí kifaná kurawú iza, amá, ıdefée simísi. ¹¹ Waazí né, abéntéwá wéndím sóm roozí; nge ıjóo wónǵawúw ti. ¹² Wísi si isála né, dǵóm kúbóni nabíru woogbóo yi; temenuú kúbo-bóngi ití bika mdaáre kúbóndǵe isúw yi. ¹³ Nge Đádúw Isóó woódó yi sísti: "Tulí sísti nyébiya-biya wóngóni bokǵoó téédí natíru-daá igóndi, babísi yomáa, banáazi we hált bízi kákprízi nasíle (400).

¹⁴ Amá, móngóni manára wenbá si bakpa we yomíti né banngbamíni; a budé, beń bánbuzí balí téédí tım na dǵóle dǵabata beǵé. ¹⁵ Buga nyósó né, si nbá ge ngóni nbí abóni kúdú-kúdú naaní nzi feezire-daá boboná nya bebi.

¹⁶ Nyébiya-biya si bokúti bokóni bakábisi cé né, bánlúru bulóru

bulúru hált nabúnáázá. Káma, Amóóru nba-dée kidaavééníti takili tá na moqóo we."

¹⁷ Wísti weegbedí sisála ge bulá temenuú né, si botó na bosú né, bee nimíni anmalá anqée bika nyóózi wángám né, na nimíni kaadóóre^b nblé bínqéé sóm tuwé lowútáá. ¹⁸ Bidée wíre qúm ge Đádúu Isóo na lbíram beeqi kedjya. Nge Isóo wóodó yi sisu: "Máává nyébiya-biya laadóo kana. Kogbooo Mísura buwá nbó Efírátí buwá kúbońga, na laadásti wensí ¹⁹ Kéni, Kenízi, Kadumóo, ²⁰ Héti, Perízi, Refa, ²¹ Amóóru, Kaana, Girigási, na Yébusi nba tuná si né."

16

¹ lbíram qeelé Saaráyi we bilé né, idalúri yi bú. Aléere yom naaru we ná tjo ígee Mísura níni, bányaá yi sisu Hagáari.

² Bijóo né, nge Saaráyi wóodó iwaalú lbíram sisu: "Nyáána sisu Đádúu Isóo wóodó ma lurúu! Bilé né, ye le médée yom isú nyójo nyána yi ifini; nabúru, ilé wánlurúu bika moyuú bú moqóki."

Saaráyi waanmáti lbíram bilé né, ilé waanú inoo. ³ Nge wóogbooo idée yom Mísura alú Hagáari umú tfa iwaalú. Bidée sáati né, lbíram-dée bízi fuú nblé Kanáani laadóo-daá. ⁴ Nge lbíram waazúv ina Hagáari bafini, nge fuwá waazúv. Sáati wenki Hagáari waadilí sisu ina fuwá né, idokúti wenzewóo igúboni Saaráyi. ⁵ Saaráyi waana bilé né, nge wóodó iwaalú sisu:

^b 15:17 kaadóóre qtdanáábíle kaazéle

"Kudúuni bándúuti ma ti qó né, nyáduná ti. Mósó mávunduná yom ge móogbooo yi mava nya; amá, leleedq wooyuú fuwá né, wéngbeenáa ma. Bilé né, Đádúu Isóo riké wánvuu ku mána nya qódom." ⁶ Waanmáti bilé ge lbíram sisu: "Nyédée yom ge; a nyánlám yi wenbí né, nlá yi." Nge Saaráyi waabá unáazi Hagáari hált ilé iwú ise iyéle yi.

⁷ Nge Đádúu Isóo-dée maláayika wóomooná yi boonúu kiduláana Súuri qibimbidié né kujó teewúlóo-daá. ⁸ Nge ilé wóobózi yi sisu: "Hagáari Saaráyi-dée yom, le ge nyáagálu, nge le ge nyéndqéé." Nge woobúsi yi sisu: "Mágúboni umú ge mézewóo bilé." ⁹ Nge ilé wóodó yi sisu: "Bisi nyágúboni umú tjo, a nyáadála, fuvzi nyádi ideezi. ¹⁰ Ményelii nyédée lurúu-daá uráa íba bokóni boqoo; bedée qoomini ikúti biyéle naaru tándabuzi ikála we." ¹¹ Nge sisu: "Fuwá nyéyéena ke qó né, bú abaalú ge si ngóni nlúru, bika nva yi yidq sisu Asumáyila; káma, Đádúu Isóo waanú nyédée meedure. ¹² Nyóbú umú si tbi si ge nyazi fóo-daá kpangbooo; wónyoó uráa ríña na belé dudu boyoo yi. Si ilú ge iooná idi, iyoo igoobiya."

¹³ Nna ge Hagáari wóobózi idi sisu: "Weeni íbeéna ma qó né, móo máábá mana yi toovonum yaa wé." Nge waava Đádúu Isóo weeni wóogóni ímatuná yi né yidq sisu: "Nyóo ge El-Róyi", bugutoluú sisu: Isóo weeni íbeéna ma né, máána yi. ¹⁴ Nge baava boonúu kum yidq sisu Lakáyi-Róyi; sisu weezuú-dúv wánnáa ma né idée loko. Loko kum kiddeziwe Kadési téedi na Beréedi téedi bolowútáa.

¹⁵ Nge Hagáaru waalúru bú abaalú; tjaa lbíram waava yidé síst: Asumáyíla. ¹⁶ Sáátu wenkí baalúru bú umú né, lbíram wená bízi núnáázá na loḡo (86).

17

¹ Sáátu wenkí lbíram wooyú bízi núnúwá nekére féyí (99) né, nge Dádúu lsóo waadú ulú rwozú iféeri yi síst: "Móó ge lsóo Yíko-dúu. Bilé né, fu ma, nvu tovonúm. ² Mána nya dëndji kedjyá na mava nya lurúu ḡabata."

³ Nge lbíram woovu ilóodi-rwozú, tba unyúre ade. ⁴ Nge lsóo síst: "Móó si malá dëndé kedjyá kem kadaá wenbí né nḡ: nyánbisi laadasi ḡabata-déé uráa tjaa kúbóní. ⁵ Badándayaa nya síst: lbíram, si bayáa nya ge síst: Ibrahimⁱ; káma, ményelíi nbisi laadasi ḡabata-déé uráa tjaa kúbóní. ⁶ Ményelíi nlúru bulúru bibá buḡo lurúu bum búdaa ge yíri ḡabata si uluná. Badaá, bínlizú wúrowá. ⁷ Mónḡkí mána nya dëndé kedjyá kwoó bilé mána nya na nyébiya-biya ḡolwútáa sinje háli ceré. Bilé né, mégéé na nyána nyébiya-biya midéé lsóo. ⁸ Kanáani laadóo nyójóó kadaa igónḡi ḡ né, mánváa karíḡa nyána nyébiya-biya, nyójóóni nyówóó né, kabisi bedéé nḡa sinje háli ceré, buka mégéé bedéé lsóo."

⁹ Nge lsóo waadasi itó yi síst: "Nyóó nyána nyógutoluú-de biya, kḡo sinje háli buḡé, idḡki kedjyá mána mú dëndé ke né.

ⁱ 17:5 Héburu kunḡ-daá né, lbíram kutoluú síst: caáwu kúbóní; Ibrahim kutoluú síst: uráa zamóo tjaa.

¹⁰ Dëndé kedjyá wwozózi wenbí síst ulá bi né nḡ: báa midáa weeni ge igéé abaalú, bubózi bebelí yi. ¹¹ Belú kéé na mána mú dëndé kedjyá-déé daaziti. ¹² Bisuná sinje háli míbiya-biya-jó; báa bú abaalú weeni ge baalúru yi, idéé wé lutoozo wíre né, aséé bebelí yi. Bilé ḡḡ ge yomáa mímu wé bedekéé midéé yíri né, aséé bebelí wé. ¹³ Belú bum bigéé na dëndé kedjyá-déé ḡaziti míriḡa múḡóni-rwozú sinje háli ceré. ¹⁴ A buga urú weeni ge bedebelí yi né, wenbí nḡnáa idofu kedjyá-déé mará né, bánízú yi koobíre-daá."

¹⁵ Nge lsóo wwozózi Ibrahim síst: "Leedḡ, nkokúti nḡa ndeelú síst: Saaráy; yaa yi síst: Saará.^j ¹⁶ Mándúu yi albáraka meyéle ulúru nya bú abaalú, maḡ yi albáraka ibisi yíriwá ḡabata-déé uráa nize. Idéé lurúu-daá, bíngóni bilizú wúrowá."

¹⁷ Ibrahim waanú lsóo waanḡatu yi bilé né, nge waabála ifu ilóodi-rwozú isála kodḡa; káma, iwe wánḡati iwenbiré-daá síst: "Móó abaalú kúbóní, mówená bízi núnúwá (100). We ge si malá na mogúti malúru. Ngú medeelú ulé wánlám ábóni ḡḡ iwená bízi núnáázá na saaláa (90). We ge si ulá na botó síst waalúru bú." ¹⁸ Nge Ibrahim woobúsi lsóo síst: "Aa... a bigéé nyójóóki móbu Asumáyíla, buḡo." ¹⁹ Nge lsóo síst: "Aayi, ndeelú Saará wánlurunáa nya bú abaalú; na nva yi yidé síst lsaáka. Mónḡkí mána nya dëndé kedjyá kwoó mána yi ḡolwútáa; kwoó bilé háli ibiya-biya-jó. Kedjyá kem, kedéndém. ²⁰ Tulé tbaasi, sulúndi nyáázulu ti Asumáyíla-rwozú né, máání ti.

^j 17:15 Saará bugutoluú síst wúro weeléé.

Mandúu yi alibáraka ulúru bulúru páá; wánlurúu bíya fuú na nɔwéle, babísi wúrowá, bika íbisi uráa zamóo ujaa kúbóní.

²¹ Amá, a buga dǎdǎe kedjyá, si mɔdǎkɪ ke ge kɔcɔo mána lsaáka umú dǎɔwótáá. Si busúlu bíni nɛnɛnáa dǎ nǎ ge ndǎelú Saará si uloruná nya bú umó."

²² Sáátu wenkí lsóo waanmatuná Ibrahim bité nǎ, nge weedǎe iyéle yi. ²³ Nge Ibrahim wooyóozi ína ibiyaalú Asumáyíla na yomáa wenbá baríŋa baalúru we idǎána-daá nǎ, na wenbá baríŋa waamu we na liideé nǎ; weení uríŋa iwe idǎána-daá ge igéé abaalú nǎ íbelí wíre dǎm nɛnɛnáa wenbí lsóo wɔɔdó yi nǎ.

²⁴ Ibrahim-dǎe bízi núnúwá nekére féyí (99) ge beebelí yi,

²⁵ buga ibiyaalú Asumáyíla nǎ, ílé idǎe bízi fuú na nasúdoozo ge beebelí yi. ²⁶⁻²⁷ Si bebelí Ibrahim nǎ, ína ibiyaalú Asumáyíla na weení uríŋa idanbá iwe idǎána-daá igéé abaalú nǎ: bulá idǎe yomáa waamu we igoma-jó nǎ, na wenbá baríŋa baalúru we idǎe nǎ ge booyóozi bebelí wíre dǎm.

18

¹ Tóo, wíre bujóo nǎ, nge Ðádúu lsóo waadǎdǎu ílú Ibrahim-rɔɔzǎ Mimiréé tíni kúbóní-dǎ-jó. Bidǎe wíre dǎm, idaawú fifini sáátu, Ibrahim wánlúu íjóo ijókure wɔɔɔ. ² Si ikúsi na íbǎe dǎ nǎ, waana abaaláa noódoozo síŋǎe bajúuna yi. Waana we nǎ, nge waanyúu íkurú itoózi íbó ítí ísóm ísǎe we. ³⁻⁴ Nge wɔɔdó we sɪsi: "Kúbónáa, ílá suúru íyelí mǎdǎe cé na bɔkɔná mí lím cúkɔ ísǎŋ múnɔvó, bika íbó ícɔo tuwú-de ífǎézi. Íkábá idǎe bulé yém. ⁵ Mǎngɔnáa mí kídíím idj mídɔnínu íkpa

dǎni na bucɔ idǎe." Nge idǎe igoma woobúsi yi sɪsi: "Tóo, bulá kazóo; la wenbí nyááŋmáti bi dǎ nǎ."

⁶ Nna ge Ibrahim weegbedí ise íbisi kéreŋe-de ífǎéri idǎelú Saará sɪsi: "Ðasam, kpǎdí nǎrú mulúm kazóo níbi nnúúdi nlá kíkándáárín^k natúdoozo." ⁷ Nge weeze íbó fúndí kpíná-daá íkáílízi naavalú íjóo núm nǎ íkɔná yi ícéle idǎe ketíríyóo ílé íku iyízi ituú.

⁸ Sóm waabú nǎ, nge Ibrahim woogózóli bi bína naalím sitá na naalím sinje níbi íkɔná ísú idǎe igoma. Belé bǔwe béndǎi nǎ, umú iwe ízínje bǔjǔ tuwú-de ína. ⁹ Nge bɔɔbóozi yi sɪsi: "Ndǎelú Saará we lé." Nge woobúsi we sɪsi: "Iwe bisaagéreŋe-de cé."

¹⁰ Nge igoma-daá naáru nɔɔ nɔɔlé sɪsi: "Si butósulú bíni dǎkere-kere, mǎngabísi, si mǔgóni nǎ, báa bulá wé, Saará wánlurú bú abaaló." Igom ceení wánŋmatí bulé nǎ, Saará síŋǎe íwaalú-wóró bisaagéreŋe wɔɔɔ wénwelesí. ¹¹⁻¹² Waaní bulé nǎ, nge waamúnje idaá; káma, ína íwaalú bánílám ábónáa, bika umú wánlíí sáa-daá. Nge sɪsi: "Móo ndǎ mánílám ábóní, mawaalú dǎdǎ bulé, kǔdǎyí wenkí ge mǎndacáádi."

¹³ Nna ge Ðádúu wɔɔbóozi Ibrahim sɪsi: "Ngbetíí-rɔɔzǎ ge Saará wánmɔŋé. Ngbetíí-rɔɔzǎ ge wánŋmatí sɪsi umú waalá ábóní, umú waalú sáa-daá. ¹⁴ Nabúru we bugílí Ðádúu lsóo nǎ? Si magábisi bíni naáru nɛnɛnáa dǎ nǎ, Saará wánlurú bú abaaló." ¹⁵ Bulá Saará ndááre nǎ, nge wɔɔjóozi sɪsi umú ídamúnje. Nge ílé sɪsi: "Nyándanjɔolí yém ge, nyáámúnje."

^k 18:6 bínbuzí bulá agala

¹⁶ Budé né, nge uráa bem baagurú si béndǵé. Si bedǵé né, Sodóómi fáránídí ge baavaná ızá. Nge Ibrahim waagurú ulızı we níbááwu. ¹⁷ Nge Đádúv sısı: "Budomooná mamúsi Ibrahim wenbí si malá bi né. ¹⁸ Si ikóni ge ibísi yíriwá fáya ndi tjaájaa. Inaa si mabaná maɗu dǵúúlinya-dée yíriwá ríŋa alibáraka.

¹⁹ Máálízí yi ge sısı ífá ibiyaalnáa wéǵe¹ na bofu médée níbááwu dǵéyi-dǵéyi na toovonúm, háli bebíya-bíya-jó na buco malá yi wenbí buríŋa móódǵuu mazú si malá yi né."

²⁰ Nge Đádúv Isóo sısı: "Lakási Sodóómi na Gomóori níba waalá ge búngoó né kée tite nízi; bedée kidaavééniti waagúti dǵomíni. ²¹ Méndím mebééŋ sısı wentí bánŋmatu boroowí né kée toovonúm, a bidékée bilé, mánnáa."

²² Nge Ibrahim-dée igoma noódoozo bana badaá nowéle wooǵbóo Sodóómi níbááwu; Đádúv Isóo ilé iwali, bika Ibrahim síŋée ıj. ²³ Nnaamú ge Ibrahim waabá ikóduu ibóózi yi sısı: "Mádúv Isóo, toovonúm nyánba nyéle sím ikpóo urú dǵéyi-dǵéyi-dúv na kidaavéénúu belééni? ²⁴ Nabúru, Sodóómi téédı-daá nnaamú, bánbuzı bana uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa nyazi uráa neésaaláa (50). A bilé ge buwe, nyényelíi sím iyóózi baríŋa bukpoó? Ndenjem téédı tuń uráa bem boroowı? ²⁵ Aayı, budánbuzı bulá bilé nyéle sím iyóózi bukpoó urú kidaavéénúu na dǵéyi-dǵéyi-dúv. Budomooná wenbí si bulá kidaavéénúu né bulá dǵéyi-dǵéyi-dúv dɗɗ. Nyóó weení nyánvunáa uráa ríŋa ade laadóo-ro né, dǵéyi-dǵéyi ge nyánvunáa we yáá wée!" ²⁶ Nge

¹ 18:19 wéǵe kidanáábúlé wáǵa

Đádúv Isóo woobúsi yi sısı: "Tóo, a máábúzi mana Sodóómi nnaamú uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa batála uráa neésaaláa (50), ménjem téédı tuń turíŋa uráa bem boroowı." ²⁷ Nge Ibrahim sısı: "Mádúv, la ma gááfára móó weení mégée buuruú na toolumá né, nkotó sısı mówe mángaalunáa nya tóm. ²⁸ A badatála neésaaláa nge begée uráa neéle na noónúwá ní, nyónyóm ti noónúwá bana boroowı?" Nge Đádúv Isóo sısı: "A dǵé uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa neéle na noónúwá we ná, módónyóm téédı tuń." ²⁹ Ibrahim tosi, ibamáa; nge sısı: "Nabúru, uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa neéle ge si nna." Nge Đádúv Isóo sısı: "A uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa neéle we ná, mádanlam ti nabúru." ³⁰ Nge Ibrahim sısı: "Mádúv, máávini nya; nkokó nyée baaná sısı mábámáa nya ŋmatunáa. Nabúru, a bidalá, uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa ákoosaláa we ná." Nge Đádúv Isóo sısı: "Báa bilé, mádanlam ti nabúru." ³¹ Nge Ibrahim sısı: "Nyááwú módóm; nabúru, uráa dǵéyi-dǵéyi-dunáa ákoowú we ná." Nge Đádúv Isóo sısı: "A uráa ákoowú dǵéyi-dǵéyi-dunáa we ná, módónyóm tu." ³² Nge Ibrahim sısı: "Mádúv, bíkawızı nya, médée ŋmature kegbiirinóo ndǵ. Nabúru, dǵanŋmatı dǵ né, uráa fuú ge begée." Nge Đádúv Isóo sısı: "Báa begée fuú, beriké boroowı, módónyóm tu."

³³ Đádúv na Ibrahim baanmatı bilé buté né, nge ilé waaján idée, bika Ibrahim ilóo ibísi idée.

19

¹ Đaaníŋa-ro bilé ge Isóo-dée tundunáa belé belééni baadála Sodóómi. Bilé bidée saáti, Lótu ilé iwe ıjóóo téédı-daá

yaazunáde. Sáátu wenkí waajáŋ ikólosi we dɔ́ né, nge waanyúú ukurú ibó ikázŋ we. Waadála bojɔ́ né, nge weedí íbála ifu ade baazá-daá ² itó we sɪsɪ: "Kúbɔ́náa, máávíní mí, ílá suúru ibó idóo médeé. Bánvára mí lím ísáŋ múnúvó, bika ceré tééré né, ílú ikpóó míníbááwu." Nge belé boobúsi yi sɪsɪ: "Aayí, dǎnvíní kadóo-daá dɔ́." ³ Amá, Lóti waabá ícáárti we dɔ́, hálti beté betísi basúu ídeé. Baadála né, nge baalá we kídjím, balá we kpónó kudángbáa né, beđi bońyóó. ⁴ Badatanvíní tá ge Sɔ́dóómi níba wɔ́ɔgóni balára bamulná dɔ́; kpedí ngbóó téédí nɔ́-nɔ́ afebivaláa bilé hálti ábónáa wɔ́ɔgóni ná baríŋa balára bamulná dɔ́. ⁵ Nge baayáa Lóti botó yi sɪsɪ: "Nyédéé igoma baazúu nyédéé cé nuvoowú kina né bowe lé, yaa we bakálu; dɔ́zɔ́léé sɪ dɔ́ɔoná we." ⁶ Nge Lóti waagálu ísáŋ ídeé dǎŋ wɔ́nɔ́, íbɪsɪná tará ito; ⁷ nge wɔ́ɔdó we sɪsɪ: "Mogoobíya, máávíní mí, iyéle lakási sɪ ílá sɪ dɔ́ né; ⁸ mówená alééwá náále badaá naáru waasi abaalú né, mángalunáa ye mejéle mí ílaná ye wenbí múzɔ́léé né. Amá, buga íráa abaaláa belééní baazúu mójó dɔ́ né, bowe mánúzi-daá ge. Bilé né, íkalá we nabúru." ⁹ Nge boobúsi yi sɪsɪ: "Lu ínaamú; nyóó nyégéé igom ge nyóógúti nyózɔ́léé sɪ ndj kúbɔ́ndí? A ndéféré, bínnú nya bikíli we." Nge beevédí yi dóni-dóni bacáŋ beđeé sɪ boýó tará. ¹⁰ Ína ge tundúnáa bana beegbedí bólo núzi banára Lóti basuná bojɔ́ bokuná tará botó. ¹¹ Nge baadɔ́ íráa bana baríŋa bazíŋe dɔ́ wɔ́nɔ́-jó né njééndí; kpɔ́ bíya hálti kúbɔ́náa badabízi bacáa bana dǎŋ wɔ́nɔ́ dɔ́daare.

¹² Nge tundúnáa bana belééní boobózi Lóti sɪsɪ: "Nyóógúti nyówená naáru ígéé ngoobú iwe téédí-daá cé yáa wé: bulá nbiyaalunáa, nweelnáa, yáa nmudináa; wenbí buríŋa nyádanwená bi buwe téédí tuna tudaá né, buríŋa bílu téédí. ¹³ Đózɔ́léé sɪ dɔ́yó tɪ; wenbí bóngoó tudéé kidaavééníti lám né waagíli dɔ́omíni ísɔ́o ízá-daá. Burɔ́zi Đádúu ísɔ́o weegédiri dǎa sɪsɪ dɔ́kɔ́ni dɔ́yó tɪ." ¹⁴ Nge Lóti waalí ibó itó imudináa sɪsɪ: "Ígurú dɔ́sam ílú téédí, Đádúu ísɔ́o sɔ́léé sɪ íyó tɪ." Waaŋmáti belé bilé né, belé bojɔ́o sɪsɪ: abula ge wánlám. ¹⁵ Kugbedí sɪ kifé asubáa-daá bilé ge tundúnáa bana belééní bajáaru Lóti kpiti-kpiti sɪsɪ: "Nyóó kurú ngbóo ndɔ́elú na nweelnáa lééní ílú téédí dɔ́sam, tudéé aleesi íkɔ́mɔ́oná nya." ¹⁶ Baaŋmáti yi bilé né, igúti íjɔ́o wénjeení; Đádúu ísɔ́o sɔ́léé sɪ íléé we né, nge belé boodɔ́ki ína ídɔ́elú na íweelnáa banúzi-daá baluná we téédí-wóró. ¹⁷ Sáátu wenkí baaluná we téédí-wóró bité né, nge tundúnáa beím badaá naáru wɔ́ɔdó Lóti sɪsɪ: "Ba nbá nze, biléé nyéweezuú. A nyéńzée, nkekéézi nbééŋ nyówóró, ngú nkasíŋ dɔ́elí, hálti búu-daá. A bidékéé bilé, bíngbedína nya." ¹⁸ Nge Lóti sɪsɪ: "Aayí yoo, Mádúu, máávíní nya. ¹⁹ Toovonúm, mányi sɪ nyééwii ná móró nbá nlá urúti nléé ma, amá, mɔ́gbóo dɔ́ sɪ magádala búu, aleesi kina kínmɔ́onáa ma níbááwu mazí. ²⁰ Nyááná téédíyóo tuna, ndáná sɪsɪ tídɔ́dɔ́? Tílé tɪjúbúna bikíli; bilé né, yele meze mobó ína biléé ma." ²¹ Wɔ́ɔdó bilé né ge tundúu sɪsɪ: "Tóo, méédísi dɔ́dɔ́; móđóndɔ́yóm téédí nyánŋmatí tídóm dɔ́ né. ²² La dɔ́sam nze; a ndatala tá nzúu ínaamú,

mádánbuzi malá nabúru." Wenbí burɔɔzi baava téédi tum yíde sɔsɔ Sɔwáari né nbulé; [bugutoluú sɔsɔ mádáázá.]

²³ Wísi weegbedí sikódó sɔsɔ bilé né ge Lóti waadála ɔsɔ Sɔwáari téédi-daá. ²⁴ Nna ge Ðádú ɔsɔ weeyéle fáráwítá nimíni ulú ɔsɔdádáa unú nyazi tééwu bilé Sɔdóomú na Gómóori burɔɔzi. ²⁵ Weeyéle téédi tum tuléeni na tudée zamóo na bokure-ríja na wenbí buríja bunyo ade-bú-ro né bunúúdi círí-círí. ²⁶ Lóti dɛelú ilé ibamáa dɛé né, nge waazíj ikéézi idi, ibééj iwóró. Nna-nna ge waaján ibísi dǒmbúre.

²⁷ Kiivé asubáa bilé ge Ibrahim wɔɔjɔri ibó lénlé ina Ðádú ɔsɔ bavunzínge né. ²⁸ Waadála nna ge weegéézi ibééj Sɔdóomú na Gómóori bedéedi na bidée bokure-ríja-daá né, wánnáa nyóózi nyazi nimíni nyóózi kadaaleja kem kadaá.

²⁹ ɔsɔ wɔɔyó bokure lénlé Lóti wɔɔjɔoná né bidéédíwá buté né, ɔsɔ Ibrahim-ɔɔzi, waalzí Lóti aleesi kum kidaá.

³⁰ Sɔwáari téédi-daá ɔsɔ Lóti nɔdára ɔwú. Nge wɔɔgbóo idée aléewá léeni balú tdaá beđe bakpa bú-daá bokjóo. Baadála bú-daá né, bítangbalú nakiri-dée ɔwú-daá ge ɔwú.

³¹ Wíre bujóo né, nge iwéelunáa beɔ badaá kaáwu wɔɔdó newúu sɔsɔ: "Ðajaa ɔsɔ dǒ né, waalá ábóni nbulé, ngú abaalú naaru féyi fárándi-daá cé si dɔsáa yi nɔnnaá banlám báa lé né.

³² Bulé né, yele dɔbó dɔfa yi sulúm unyóo; a budéézi yi, dɔbó dɔana yi dɔdóo, bika dɔluru yi bíya dɔsú ceré-wóró." ³³ Ðaaníja kem ge baava bajaa sulúm unyóo. Nge kaáwu waazú ina yi

bafni, bika caáwu tatilí sɔsɔ nabúru waalá; idana iwéelée-dée sɔsɔ, ngú idana ulú. ³⁴ Kiivé né, nge kaáwu umú wɔɔdó inewú sɔsɔ: "Nyáána, kedee mána yi dǒdǒo; bilé né, dɔaníja kana dɔdǒ dǔfá yi sulúm, na nyóo dɔdǒ nzúu ɔjǒ; bika dɔyuú dɔluru yi bíya dɔsú ceré." ³⁵ Nge baadáfáa bajaa sulúm dɔaníja kem koro unyóo. Nge newúu waazú ɔjǒ ina yi boǒo, bika idatilí sɔsɔ nabúru waalá; idana iwéelée umú idée sɔsɔ, ngú idana ulú.

³⁶ Bíya aléewá bana beléeni bána bajaa baavini né, nge baamu fúúzi. ³⁷ Kaáwu ilé ikóni uluru bú abaalú. Nge waava yi yíde sɔsɔ: Mɔwáabi. Ilé ináábilé sinje Mɔwáabi nba tjaajaa kúboni. ³⁸ Newúu ilé dɔdǒ waaluru bú abaalú, nge waava yi yíde sɔsɔ: Ben-Ami; sinje Amóoni nba tjaajaa kúboni nbulé.

20

¹ Nge Ibrahim waagbíri ukurú lénlé iwe né ibusiná Nigééni fárándi. Waadála fárándi kum kidaá né, Kadésu na Súuri bolowótáa ge wozúu; bika ibó igowe Giráari. ² Ibrahim wángurúu si ɔmáti idɛelú Saará-dée tóo né, wóndóm ge sɔsɔ: menewú nbulé. Giráari wúro Abumeléki waanu sɔsɔ: inewú ge Saará né, nge ilé weeyéle bokóni bakpa yi saariti boboná yi.

³ Nuvoowú dɔozire-daá ge ɔsɔ waadɔ ulú wúro Abumeléki umú urɔzi itó yi sɔsɔ: "Aló nyóógbóo yi dǒ né urɔzi, nyánzím; kama, igée aló izáana né ge." ⁴ Ngú wúro Abumeléki tetekiná ta Saará umú. Nge sɔsɔ: "Mádúu, mána médée iyáali dádálá taalí nakiri, bulé né, nyényelíi dǔa dɔsú?" ⁵ Ibrahim umú weeveri ná

ma sɪsɪ: inewú ge bika alú dɔdɔ itísi ma sɪsɪ: umú idawaalu ge. Wenbí máálá né, mádáná lénlé mááyɪsɪ né."

⁶ Doozire dɪm dɪdaá ge lsó woobúsi yɪ sɪsɪ: "Móó mádtɪŋa mányɪ sɪsɪ: wenbí nyáálá né, na wenbíré kúɔmndɛ ge nyááláná burɪŋa. Móó méégbí ná nya sɪsɪ nkalá nabúru nɪysuná ma. Bilé burɔ ge médéyéle ndándeekiná yɪ. ⁷ Kpedí ngbóó alú umú nbusiná njéle twaalú lelee kuna. lwaalú umú igée anđébi ge. Sɪ usulu ná lsó nyóróózi ná nyúú weezuú. Amá, a nyéégizi ndábísíná yɪ njéle twaalú, tilí sɪsɪ: nyána nyédée zamóó mínzím."

⁸ Kiivé né, nge wúro Abumeléki waalú tééré itúuzi idéé awúrobíya ukpóó bilé ití iféeri wɛ. Nge tóó tɔm tubá tusúuzi belé kaanɔŋá. ⁹ Nge weyéle bakáya Ibrahim dɔdɔ. Wɔɔɔnɪ né, nge wúro umú wɔɔbóózi yɪ sɪsɪ: "Ngbetii lakási ge nyáábá nlá d́aa bilé. Taalí wenkí ge máábá malá nya ge nyáábá nyéle mána médéé téédɪ-daá uráa sɪ dɪlá kidaavééniti tuna. Budɔmɔɔná urú ulá nɔŋɔŋáa wenbi nyáálá ma né. ¹⁰ Wentí ge nyáámáazi ge nyáálá bilé."

¹¹ Nge Ibrahim woobúsi yɪ sɪsɪ: "Mójóó ge sɪsɪ: nɔŋnáa dɔ bidékée uráa wenzewóó lsóo fárándí kuna kidaá; meɔɔelú-rɔɔzi, sɪ bɔkóni ge baku ma. ¹² Na ngú nbée dɔdɔ né, ménewú ge igée, mána yɪ caáwu kúɔm ge, kɔɔnáa ge d́édékpédí; nge móógbóó yɪ. ¹³ Doo lsóo yelii magágúrú majaa-dée mazúv kisoó kana dɔ, máávúndóm Saará ge sɪsɪ báa lé ge d́aadála, ɪla isóóromiti ɪto sɪsɪ: idawaalu ge ma."

¹⁴ Nna ge wúro Abumeléki waajáa fééni, namíni, nááni, na yomáa aláa na abaaláa ifa yɪ, ɪcáŋ ukpóó idɛelú Saará ɪbusiná ɪcéle yɪ. ¹⁵ Nge wɔɔdó yɪ sɪsɪ: "Máláádóó nyébeéna ke dɔ né, beɛŋ lé bínlám nya né njóó." ¹⁶ Nge wɔɔdó Saará sɪsɪ: "Bee! liideé jutóó míli mééjéle ndawaalu né, agée na ku seríya wenbá bajúuna nya né bɔjó sɪsɪ ndáyɪsɪ natírɪ tóó tuna tidaa bika baɔɔ nya gírímá."

¹⁷⁻¹⁸ Ibrahim dɛelú Saará-dée tóó tuna tɔɔzi, Đádúv lsóo waabusiná aláa wenbá bɔwe wúro Abumeléki-dée né kaalvúru. Nge Ibrahim waazóv lsóo wúro Abumeléki, idɛelú na idéé bɔwutá-dunáa bɔɔ. Nge aláa waadábɪsɪ álúrúdáa.

21

¹ Bɔjóó né, nge Đádúv lsóo wɔɔdóózi Saará-rɔɔzi ulá yɪ wenbí waavúndóm yɪ né. ² Nge weyéle fuwá ulúru Ibrahim-dée ábɔó bú abaalú aluwáati lsóo waavúnzu yɪ né. ³ Nge Ibrahim waava bú Saará waalúru né yíɔe sɪsɪ lsaáka. ⁴ Bú umú waalá wé lutoozo né, nge weebelí yɪ nɔŋnáa wenbí lsóo waavúndóm yɪ bi né. ⁵ Baalúru lsaáka né, tjaá wená bízi núnúwá (100). ⁶ Nge Saará wɔɔdó sɪsɪ: "lsóo waagu ma kɔdóŋa. Wenbá barɪŋa bánnú sɪsɪ máálúru lsaáka né, belé dɔdɔ sɪ basála kɔdóŋa ge." ⁷ Nge sɪsɪ: "A naáru waabá iféeri Ibrahim sɪsɪ móó Saará, bú wóŋɔnɪ umúv ma, ɪtetisi; na burɪŋa bilé, méédé malúru yɪ bú abaalú idéé ábóndɪ-daá."

⁸ Bugóni buwe né, lsaáka waabú. Sáati wenkí igoo weejé yɪ yíle né, nge tjaá waabá idj jíngáarí kúɔnɔŋi. ⁹ Nna ge Saará

waana Mísura alú Hagááru-dée bú Asumáyíla wánbulí lsaáka.
¹⁰ Nge woobó iféeri iwaalú Ibrahim sístu: "Đoo yom̄ ceení na ibiyaalú balú cé. Ibú tòmoo ná ina móbú lsaáka boyóózi beđi nyédííbí." ¹¹ Tóm tuna tubá tucáaru Ibrahim d̄j páá. Wenbí burɔɔzi né, Asumáyíla d̄d̄d̄ kée ibú ge. ¹² Amá, lsóo si itó yi wentí né ge sístu: "Nyédée yom̄ na ibiyaalú bedée tóm ikacáaru nya. Kpedí nvu nlá wenbí nd̄elú Saará wɔɔd̄ nya bi né. Káma, lsaáka-dée lurúv-daá ge lurúv wenkí kigée nyédée ngi né si kuluná. ¹³ Bulé d̄d̄d̄ ge si meyéle nyédée yom̄-dée bú ulúru bulúru bibísi yíri. Káma, nyádu ná yi d̄d̄d̄."

¹⁴ Kiivé asubáa né, nge Ibrahim wɔɔjɔɔru ulú icáa kídjím, icurí lím isúu jɔlɔ uselí icéle Hagáaru; ikpɔɔ ibú d̄d̄d̄ icéle yi icán id̄jɔ yi d̄ána. Ulé waagurú né, háli Beeriséba teewólɔɔ-daá ge woobó wényeréti. ¹⁵ lbamáa yeréti ge jɔlɔ-daá lím weedé. Nge wooboná ibú ifízi tiyɔɔ nekére-de; ¹⁶ bika umú itorí idi ina ibú bojɔɔna d̄amá bolíni nyazi bóndɔɔ tóowu nyumére na d̄ikázala né-dée bolíni. Idánjaa una ibú-dée sím. Kpómɔɔ ná bulé ge igɔjɔɔ ge waabáazi wíidi. ¹⁷ Bú wénwií d̄d̄d̄ né, lsóo waanú. Nge maláayika woogógoo d̄oo isóódaá iyáa Hagáaru itó yi sístu: "Ngbaalá nya, Hagáaru; nkakúsi nyéwenbiré, lsóo waanú nyóbú ténti le t̄we d̄j né. ¹⁸ Kurú nbó nzelí yi ade bika nd̄jki yi; si meyéle ge íbá ikóni ulúru bulúru bibísi yíri."

¹⁹ Nge lsóo woovulú waazá-rɔ una lɔkɔ lím we kúdaá né. Nge woobó ilu id̄p idée jɔlɔ-daá, ifa ibú ulé inyɔɔ. ²⁰ Nge lsóo waaziná bú ceení teewólɔɔ-daá nánaamú, háli íbú ulá urú, ikóni

ibísi tóowu tɔɔrú. ²¹ Paráani teewólɔɔ-daá nánaamú ge bojɔɔ, háli igɔɔ icáa Mísura alú ifa yi.

²² Budée sáati ge wúro Abumeléki na idée sóɔjawá-dée kúbɔni Píkɔɔli bojɔɔni Ibrahim-jɔ bɔtɔ yi sístu: "lsóo síjéé nyóowóro wenbí buríña nyánlám né bidaá. ²³ Bulé né, leleed̄, muná lsóo sístu ndánlu móowóro yáá mébiya na mógotoluú-de bíya-wóro. Wenbí níjunaá mósóókíná nya na wenbiré kúdund̄e né, bulé ge nyónɔkí mána téedi nyójɔɔ tidaá igóni d̄j né." ²⁴ Nge Ibrahim sístu: "Máámúná."

²⁵ Wúro Abumeléki-dée tumeland̄aa waavónle lɔkɔ nakíru d̄oni-d̄oni; nge Ibrahim waaján iyoona yi turo. ²⁶ Nge wúro Abumeléki woobúsi yi sístu: "Mósó mádábá madilí weení waalá lakási sunzi bulé né, ngú ndéféeri ma ti, a bidékée sinje nyánjmatí d̄j."

²⁷ Ná ge Ibrahim waalizi féeni na namíni na náani ifa yi; bacán beđi kedjyá. ²⁸ Buwóro né, nge Ibrahim woogúti ilizi féeni aláa lube isú kpómɔɔ. ²⁹ Nge wúro Abumeléki wɔɔbɔɔzi yi sístu: "Féeni wentí ge nyáalizi nzú kpómɔɔ d̄j." ³⁰ Nge ulé woobúsi yi sístu: "A nyéedisi nmu féeni tuna méndé, si twlɔ ná seríya sístu toovonúm máábáa ná lɔkɔ kurí." ³¹ Nge beléeni baaján boquuná d̄amá d̄idaare d̄im d̄idaá, burɔ ge bánjáa lɔkɔ kurí kúdaare sístu Beeriséba.

³² Tóo, Beeriséba nánaamú ge beed̄i kedjyá. Budé né, nge wúro Abumeléki na idée sóɔjawá-dée kúbɔni Píkɔɔli belé baazij babísi Filisitíi ná-dée. ³³ Ibrahim wɔɔzo tiyɔɔ kaabá kándáa,

kénleerí né Beeriséba ínaamú iyáa Ðádúú lsoó yíde itó sɪsɪ:
"lsoó, nyówe sinje hálti ceré né." ³⁴ Nge wɔɔjɔɔ Filisitíí nába-dée
dɔdɔ biléeri.

22

¹ Buwóró né, nge lsoó sɪsɪ umú wándaazí Ibrahim na íbé. Nge
sɪsɪ: "Ibrahim we lé." lsi: "Mánaa dɔ." ² "Kpɔɔ nyágúɔmɔɔ
lsaáka nyóɔɔléé yi né nboná Moriyáa laadóɔ-daá. A nyáádála,
mánwílú nya búv nakírí, kíɔɔzɪ ge nyóngbɔwúv nyóbú umú nlá
ma saróo keɔe kanyóo."

³ Kiivé né, nge Ibrahim wɔɔjɔɔrɪ ulú ikpírɪ ídée kpangbóo,
ikpɔɔ idimelandáa nɔwéle na ibiyaalú lsaáka, ífée saróo dǎázi sɪ
ikáláná saróo né, bɔkpɔɔ le lsoó waawílú yi né buníbaáwu.

⁴ Wé náádoozo wíre né, Ibrahim waagbáázi waazá né,
woogólosi bíɔdǎare. ⁵ Nge wɔɔdɔ idimelandáa sɪsɪ: "Mína
kpangbóo ijóo cé idǎn dǎa. Mána afobú dǎngbáa ísɔ́dǎa dɔ
ɔkóguu lsoó téédí na dɔkónú." ⁶ Nge Ibrahim weezelí dǎázi
ísúv ibiyaalú, bika umú idóki nimíni, ikpɔɔ sɔɔ idóki belééní
bɔkpɔɔ níbaáwu.

⁷ Bereŋe-bereŋe né, nge lsaáka sɪsɪ: "Baabá bee dǎázi, bee
nimíni, féwu sɪ ngála yi saróo né tɔwe lé." ⁸ Nge Ibrahim
woobúsi yi sɪsɪ: "Móbú, a dǎádála, lsoó wánvǎa ku dǎa féwu
ɔ́laná keɔe-kanyóo saróo." Nge belééní baanúŋ bilé bobó
batála.

⁹ Baadála lénlé lsoó waawílú yi né, nge Ibrahim waamaná bó
lsoó-dée saróo yaalandé. Weedé né, ikáa dǎázi bó amú arɔɔzɪ;
waagáa dǎázi buté né, nge wɔɔvókɪ ibiyaalú lsaáka nibé íselí
ítínú dǎázi sɪm sɔɔɔzɪ. ¹⁰ Wénzélí sɔɔ sɪ itóɔɔ ibiyaalú dɔ ge
¹¹ Ðádúv lsoó-dée malááyíka woogóo iyáa yi ísɔ́dǎa sɪsɪ:
"Ibrahim, Ibrahim." Nge woobúsi yi sɪsɪ: "Beé ma." ¹² Nge
malááyíka sɪsɪ "Yelee bú, nkalá yi nabúv. Leleeɔɔ ge máádílí
sɪsɪ: nyéenzewóo lsoó; káma, ndékízíná ma nyógúɔmɔɔ." ¹³ Nna
ge Ibrahim waagúsi íbééŋ né, waana agbankúrú-kúrú fɔ́ɔsɪ
ɔ́kíná iyísi. Nge woobó ikóboɔɔ kɪ ikóná íkeená íbú íku ílá
saróo keɔe-kanyóo. ¹⁴ Nge Ibrahim waava dǎdǎare dǎndǎ yíde
sɪsɪ: Ðádúv lsoó wánvǎa ku. Buro ge sinje bóndóm sɪsɪ: a
nyáádála Ðádúv lsoó-dée búv-daá, lsoó wánvǎa ku.

¹⁵ Nge Ðádúv lsoó-dée malááyíka waadáyáa Ibrahim ɔ́oo
ísɔ́dǎa íféeri yi sɪsɪ: ¹⁶ "Móó Mídúv lsoó mazi: dɔ nyéédísi nlá
ma dɔ, ndékízíná ma nyágúɔmɔɔ né, máámúná mádi sɪsɪ:
¹⁷ mándúv nya alibáraka buka nlúv bulúv bíɔɔ nyazi wílásti
yáa tenkú nɔɔ kanyíŋa bilé. Nyébiya-biya sɪ boyóo babáɔaanáa
ge beɔɔ bedéédí. ¹⁸ Nyáánú mónóo né, nyébiya-biya-rɔ ge sɪ
mabaná maɔv laadási ríŋa-dée uráa alibáraka."

¹⁹ Tóo, budé né, nge Ibrahim na ibiyaalú boozúu bakábisi
bɔmɔɔnǎ idimelandáa; baríŋa bakágúrú bakábisi Beeriséba lénlé
Ibrahim wozúu né.

²⁰ Buwóró né, nge baadí tóm beféeri Ibrahim sɪsɪ: Mílíka
waaluvúná inewú Nahóru bíya abaaláa. ²¹ Kúbóní ge Uti, ílé

iwóró nába ge Búzi, Kemuwéélt; ulé ge Arám tjaa, ²² Keséédí, Hazóo, Pilidási, Jiidiláfi na Betuwéélt. ²³ Ulé umú waaluru ná Rebéka. Bíya uráa kujúnti lutoozo ge Mílíka waaluruná ubrahím newú Nahórti. ²⁴ Nge idǵelú kúmuú Rewúma ulé dǵdǵ waaluruná yi bíya. Belé ge: Tééba, Gahám, Tahási, na Máka.

23

¹ Saará-dée bízi wensí suríja wǵǵǵóná si dǵúúlínya-daá né kée níunúwá na ákoowu na lube (127). ² Si isi né, Kiriyátí-Arbáa téédí tubísi Héburónti tuwe Kanáani laadóo-daá né tidaá ge waazí. Nge Ibrahim wǵǵǵónti iwíi idée lííya. ³ Weewíi ke né, nge weeyéle isidǵ, bika iditíja ukurú ibó ikéveeri Héti kutoluú-de bíya sísti: ⁴ "Kúbóní, mégée agóǵǵowu ge; igóní ge mǵǵǵóo mílávótáá cé. Bulé né, tva ma bǵǵǵáawu mebí medǵelú bulí móró." ⁵ Nge belé boobúsi yi sísti: ⁶ "Kúbóní, welesi dǵáa. Nyǵǵǵóo dǵ né, nyégée lsoo-dée awúro-bú ge dǵálávótáá; bulé né, bo nbí nyáárú dǵédée bǵǵǵáawu kubá kumǵóo nya né kidaá. Dádaá naaru féyi wéngizíi si níkebí yi tǵǵǵáawu-daá né."

⁷ Bǵǵǵóo bulé né, nge Ibrahim waagurú isóm Héti kutoluú-de bíya ríja iza-daá ⁸ utó we sísti: "A bigée míidísi sísti mánbuzí mebí máárú, iwélesi iní ma: ulá suúru isuluná mǵǵǵóo Sókáari biyaalú Efirónti ⁹ isi iyáná ma idée Makpéla bítangbalú bǵǵǵóo kuwe iwǵó tíja-daá né kibísi médée nígi. A si tyaná ma, iyáná ma biliideé noo-daá míríja mízá-daá."

¹⁰ Wánímatí bulé né, Efirónti Héti kutoluú-de bú umú igú tve idée nába lǵwótáá náa; nge ulé woobúsi yi Héti kutoluú-de bíya

ríja baagáyaa we téédí wǵǵǵóo-daá né baazá-daá sísti: ¹¹ "Aayí, kúbóní, máávini nya; mǵǵǵóo na bǵǵǵáawu bítangbalú bǵǵǵóo, kǵǵǵóo máává nya buríja. Mánímatí dǵ né, médée nába ríja iza-daá ge máánímatí, bo nbí nyáárú."

¹² Baanímáti Ibrahim bilé né ge waabísi ibó tba ití isóm téédí bíya iza-daá. ¹³ Nge wǵǵǵóo Efirónti téédí bíya beím baazá-daá sísti: "Kúbóní, máávini nya, nyǵǵǵóo dǵdǵ welesi ma; fǵǵóo kemí kedée kiyaku ndǵ si maǵu nya né, la suúru ndísi nmu liideé amú, bika moboná máárú mebí." ¹⁴ Nge ulé woobúsi yi sísti:

¹⁵ "Kúbóní, liidee jutóo kákǵǵízi nasíle (400) laadóo tónyoozi mána nya. Bulé né, boná nyáárú nbí." ¹⁶ Ibrahim dǵdǵ waanú tóm kutoluú; nge waamáazi liidee jutóo kákǵǵízi nasíle (400) waanímáti kudóm né fǵǵóo-dúu igoobíya ríja iza-daá icéle Efirónti.

¹⁷ Tǵǵóo, Efirónti-dée fǵǵóo kǵǵǵé Makpéla kaduláana Mamirée né, kána bítangbalú bǵǵǵóo kuwe kadaá né, na tíini bǵǵǵóo ti kadaá na kedée tíja-tíja né ¹⁸ bubísi Ibrahim-dée níbi kadúu na idée nába na wenbá baríja baagáyaa we bǵǵǵé téédí wǵǵǵóo-daá né baazá-daá.

¹⁹ Budé né ge Ibrahim wooboná idǵelú Saará ibí bítangbalú bǵǵǵóo-daá. Bǵǵǵóo kúm kuwe Makpéla fǵǵóo kaduláana Mamirée téédí né Kanáani laadóo-daá. Téédí tundí tubísi ná leledǵ Héburónti bulé. ²⁰ Bulé ge fǵǵóo kemí na kedée bítangbalú bǵǵǵóo waaján bilí Héti bíya ndé bubísi Ibrahim-dée níbi lénlé wénbím idée isidǵáa né.

24

¹ Ibrahim waabá ibú ilá ábóní; nge Ðádúv Isóo dɔdɔ waadɔ yi alibáraka buríŋa budaá. ² Wíre ge waayáa idimelandjáa-daá kúbóní wénbeeré idée dǔǔle-ro né itó yi sɔsɔ: "Ðu nyánúni móyúúre-de^m ³ bika meyéle nmuná Ðádúv Isóo waalá ade na isóódáá né sɔsɔ ndánjaa Kanááni laadó mówe kadaá dǔ né kedée alééré njéle mebiyaaló; ⁴ nyónbodé médée teevulóó-daá nbéeré mógoobíre-daá ngájaa alééré ngóná móbú lsaáka." ⁵ Nge idimelandjɔ umú woobúsi yi sɔsɔ: "Nabúru, garín, alú umú ikízi sɔ idóngovúu ma ikóni téédɔ tuna tidaá; bilé né, mógbɔɔ nyóbú moboná téédɔ nyágágúrú ti né tidaá yáá wé." ⁶ Nge Ibrahim sɔsɔ: "Hín-hn, bíkací nya nboná móbú. ⁷ Mádúv Isóo waalá isóódáá né waagálízi na ma majaa-dée na médéédɔ-daá; waagálízi ma né, waaŋmáti ge imuná sɔsɔ umú wóngbɔwúw laadó kana icéle mógutoluú-de bíya. Mádúv Isóo umú wéngediríi idée malááyika ite nya níbááwu na nbízi ngájaa alééré ngóná móbú. ⁸ A bigéé alééré weegízi sɔ idóngovúu nya nbulé, nyóó nyáálú nyódoovonúm-daá; amá, móbú ge nkoboná ína."

⁹ Nge tumelandjɔ umú waadɔ unúni igúbóní Ibrahim yúúre-de imuná sɔsɔ: umú weedísi. ¹⁰ Nge waalízi igúbóní-dée raakúmwa-daá turɔ fuú, na ilé idée dǔǔle kpuná ikpedína Mesopotamíi Nahóorí-dée téédɔ-daá.

^m 24:2 bugutoluú sɔsɔ kpaazi niiká

¹¹ Woobó itála sɔ isúv téédɔ né, waana loko nakírí, nge weeyéle raakúmwa iká tɔɔná-roozí tucóo tífézi. Bidée saáti kée na ɔaaníŋa-ro aláa wóngóni bónlúu lím né. ¹² Nna ge sɔsɔ: "Ðádúv Isóo, mágúbóni lbrahím-dée Isóo, yelee mabízi megetuná wenbí mánjáadi bi né sinje kuna; dǔki mágúbóni Ibrahim bicáaru. ¹³ Bee má loko-jó; téédɔ-daá alééwá ndǔ belé sɔ balú bokóni bolu lím. ¹⁴ Bilé né, badaá alééré wendǔ sɔ madó dɔ sɔsɔ dǔkpilisi dǔdée báyóo mɔnyóo lím ge dǔidísi sɔsɔ ún, nyoo, a nyéédé, molu maɔv nyédée raakúmwa né, mándilú sɔsɔ: ilé ge nyáágbúru nzú nyááru lsaáka. Nnaamú ge mándilú na sɔsɔ nyódǔkuná mágúbóni Ibrahim bijaarée."

¹⁵ Sɔ itó na isúv né, Betuwéélí weelée Rebéka nbulé igererɔe báyóo kadínee ivaamúv-ro. Betuwéélí umú igéé na Mílíka na Nahóorí bebiyaaló, bika Ibrahim newú nbulé Nahóorí.

¹⁶ Bú alééré umú ijóó bilé né, igazóo na nabúru bidatá, bika waasi abaalú. Nge woobó loko-jó ikólú lím wéngedǔé. ¹⁷ Nna ge Ibrahim-dée tumelandjɔ weegéze ikóni isíŋ yi itó yi sɔsɔ: "Alééré, la suúru, fa ma nyábáyóo-daá lím cúko mɔnyóo." ¹⁸ Nge alééré woobúsi yi sɔsɔ: "Tóo, kúbóni, nyoo." Nge weegbedí itísi báyóo idǔki unúzi-daá kúbóni umú unyóo. ¹⁹ Wɔonyóo buté né, nge sɔsɔ: "Mónlúu maɔv nyédée raakúmwa ríŋa páyi dǔdɔ tunyóo bidǔo ti." ²⁰ Nge weegbedí ibíri lím buga né lénlé fúndi kpuná wónnyóó né, ise ibísi loko-jó wóngolúu wándǔv ye. ²¹ Waalá dǔndǔ ríŋa kpátáá né, nge abaalú tumelandjɔ ceení weebéeré yi tímín, bika wónbɔozí idi sɔsɔ: hm-hmm, toovonúm Ðádúv Isóo weeyéle umú idée níbááwu ilá déyí-déyí?"

²² Sáátu wenkí raakúmwa wɔɔnyɔ́ buté né, nge abaalú ceení waalzí siká ketéreniiká saníya fɔɔlɔ́-dée yíni níga, siká kpaarásti saníya fuú-dée yíni nízi nasíle icéle Rebéka umú. ²³ Nge wɔɔmɔ́ ibɔ́ɔ́zi yi sɔ́sɔ́: "Awéni-dée bú ge nya; ɔ́ɔ́nyúú ɔ́aaviniɔ́ njaa-dée?" ²⁴ Nge Rebéka woobúsi yi sɔ́sɔ́: "Betuwééli weelé ge ma, Betuwééli Mílika waaluru ná yi Nahóóri né.

²⁵ Nyíúdi na ɔ́oofú íbá ge buwe ɔ́édeé aboyi, nge yaadoodé ɔ́uɔ́ we." ²⁶ Nna ge abaalú umú wozóm ade ísée ɔ́ádúú lɔ́ɔ́ kizεεwu sɔ́sɔ́: ²⁷ "Máázá Mádúú lɔ́ɔ́, mágúbɔ́ni Ibrahim-dée lɔ́ɔ́, toovonúm, nyééwii mágúbɔ́ni umú urɔ́, nge nyóɔ́ɔ́kúná yi. Mádutɔ́na ge nyáagálaazi mágúbɔ́ni umú inewú-dée bilé."

²⁸ Rebéka waana bilé né, nge weeze ikpé ibó tí tóm tum ífééri igɔ́ɔ́.

²⁹ Rebéka umú, íwená ɔ́awaalú, bánýaá ílé sɔ́sɔ́ Labááni. Ílé waanú tóm tuna né, nge weeze ílú lɔ́kɔ́-jó ikómɔ́ɔ́ná urú umú.

³⁰ Wángánáa ketéreniiká na kpaarásti newúú ɔ́íina né; bika unú tóm wentí beevéeri ílé né, nge woobó umɔ́ɔ́ná urú umú ídeé raakúmwa-jó lɔ́kɔ́-jó ³¹ ífééri yi sɔ́sɔ́: "Ówu, lɔ́ɔ́-romí, kurú ngóni; we-ɔ́ ge nyááwálí asu, mánɔ́buru ɔ́ɔ́ na ɔ́ɔ́daare mazú nyédeé raakúmwa." ³² Nge urú umú waagurú ifu yi beɔ́deé ídeé. Baadála né, nge Labááni wɔ́ɔ́ɔ́ bobóɔ́i kpíná raakúmwa-ɔ́, baɔ́u ti nyíúdi na ɔ́oofú. Nge bɔ́ɔ́ɔ́ná lím urú umú ína wenbá bogovóo yi né basán bɔ́ɔ́ɔ́vɔ́. ³³ Beedeé né, nge bɔ́ɔ́ɔ́ná we kíɔ́íim. Nna ge abaalú umú sɔ́sɔ́: a ɔ́é umú ídaɔ́matu tá wentí tugóɔ́ɔ́ná yi né, umú ívéyi wéndíi kíɔ́íim. Nge Labááni sɔ́sɔ́: "Tɔ́ɔ́, ku ngú nɔ́máti ɔ́inú."

³⁴ Nge sɔ́sɔ́: "Ibrahim-dée tumelandú ge mégeé. ³⁵ Toovonúm, ɔ́ádúú lɔ́ɔ́ waadɔ́ mágúbɔ́ni umú alibáraka, ísú yi kúɔ́ɔ́ndi, ífa yi fééni, namíni na nááni, liideé, siká, yomáa aláa na abaaláa, raakúmwa na búdeé kpangbási. ³⁶ Mágúbɔ́ni umú ídeélú Saará waalurná yi bú abaalú ídeé ábɔ́ndi-daá. Bú umú ge weejéle wenbí buríɔ́na íwená né. ³⁷ Weeyéle mamuná sɔ́sɔ́ mádánjaa Kanááni laadɔ́ ɔ́we kadaá ɔ́ɔ́ né-dée aléere mejéle ibiyaalú umú; ³⁸ ísú mógɔ́ni ídeevulɔ́ɔ́-daá mebééɔ́n igoobíre-daá majáa aléere moboná yi. ³⁹ Waanmáti ma bilé né, nge móɔ́bɔ́ɔ́zi yi mazi: a gamí máána aléere ge weegízi sɔ́sɔ́ idónvúu ma ní. ⁴⁰ Nge woobúsi ma sɔ́sɔ́: ɔ́ádúú lɔ́ɔ́ weení mónvoo yi né, wéngediríi ídeé malááyika íte ma níbááwu hált mogóyúú wenbí mánjáádi né mɔ́ɔ́ɔ́gbɔ́ɔ́ umú igoobíre-daá aléere mɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ná ibiyaalú.

⁴¹ Sáátu kurú né, a bigéé móóbó ídeé koobíre-daá ge bedetisi, máalá wenbí móóɔ́úúná bi né; umú wénjém ma. ⁴² Nge sinje máádála lɔ́kɔ́-jó né, sulúndi tuna ge máázúlú mazi: "Mádúú lɔ́ɔ́, mágúbɔ́ni Ibrahim-dée lɔ́ɔ́, bodɔ́i ma mánibááwu kina kidaá.

⁴³ Bee má lɔ́kɔ́-jó, bíla aléere neɔ́ere íkóni si ɔ́ulu lím, mánzulúu ɔ́e ɔ́ífa ma ɔ́ídeé báyɔ́ɔ́-daá lím cúkɔ́ mɔ́nyɔ́. ⁴⁴ A móɔ́ɔ́ ɔ́e bilé ge ɔ́iidiisi sɔ́sɔ́: mɔ́nyɔ́ɔ́, na umú ikólú ɔ́u médeé raakúmwa ɔ́uɔ́; aléere ɔ́im ɔ́íla aléere nyáágbúru ɔ́e nzú sɔ́sɔ́ mágúbɔ́ni biyaalú ɔ́eelú né.

⁴⁵ Mánzulúu bilé né, mádatande tá ge máána Rebéka waadála igazuwáana báyɔ́ɔ́, íkóni ití lɔ́kɔ́-jó ikólú lím. Nge máázúlú yi sɔ́sɔ́: íla suúru ífa ma lím cúkɔ́ mɔ́nyɔ́. ⁴⁶ Nge weegbedí itísi ídeé báyɔ́ɔ́ itó ma sɔ́sɔ́: kɔ́ni nnyɔ́ɔ́, a nyóɔ́nyɔ́ buté, mobó molu

maḍu nyédée raakúmwa. Nge móónyó; ibó ilu idu médée raakúmwa tunyó. ⁴⁷ Móbóózi yi sɪsɪ: tjaa ge awé; nge woobúsi ma sɪsɪ: umú tjaa ge Betuwéélɪ; bika tjaájaa ge Nahóori, inize ge Mílɪka. Nge mááján mɔgbóo ketéreniiká maḍu unubɔɔwú; bika mɔgbóo kpaarási maḍu unúzi. ⁴⁸ Nge méedí mozóm mézée Mádúu lsóo, mágúbóní Ibrahim-dée lsóo kizεεwu. Méézée yi ñɱunáa weegégeti ma nɔwéya nakírɪ talá hált mágúbóní yidawú-bú-jó né. Bú umú ge si mɔgbóo moboná mágúbóní umú ibiyaalú. ⁴⁹ Tóo, leleedjé a míndisi ulá mágúbóní kazóo kengé mídánlu iwóró, ivéeri ma. A ngú mídéndisi, iféeri ma bika madilí wenkí si mɔgbóoná né.

⁵⁰ Nge Labááni na Betuwéélɪ boobúsi yi sɪsɪ: "Tina djé né, Đádúu lsóo waavúnbaná ikpírɪ ti; bilé né, tilé tubá tivéyina fúúdi si bafú. ⁵¹ Rebéka ɔɔo na nyáázá-daá bilé, kpedína yi nyána yi idjée; bika ibisi nyédée kúbóní biyaalú djeelú, ñɱunáa Đádúu lsóo wɔɔdó bi né."

⁵² Ibrahim-dée tumelandjé ceení waanú baamáti bilé né, nge weedí iwááwu, ilúúzi idi hált ade isée Đádúu lsóo kizεεwu. ⁵³ Weedé né, nge waazúúzi ivuuruú-daá iltzi siká kpuná, na kpuná kúsuyé ifa Rebéka; ifa igoo na idawaalu kpuná yodjé ñná djdjé. ⁵⁴ Nge ina wenbá baagálaazi yi bokóni né baabá beḍi bonyó; beedé né, nge baazúu bafni. Tééwu weevé baalú né, nge tumelandjé ceení wɔɔdó Rebéka igoo na idawaalu sɪsɪ: umú wánzulúu we níbaáwu ibisi umú igúbóní-jó. ⁵⁵ Nge belé boobúsi yi sɪsɪ: "Tóo, yele aléere itási ulá wé náále, nyazi wé fuú bilé naaní ikóni ibó." ⁵⁶ Nge umú sɪsɪ: "Mínyɪ sɪsɪ: Đádúu lsóo

wónboḍi ma mánbááwu-daá; bilé né, íkokúti ibarasi ma; iyéle mabísi mɔgómóóná mágúbóní." ⁵⁷ Nge belé sɪsɪ: "Đíyaa aléere djbóózi yi djbée." ⁵⁸ Nge baayáa Rebéka bóbóózi yi sɪsɪ: "Nyónvúu abaalú umú idjée?" Nge ulé woobúsi we sɪsɪ: "lín, mónboḍé."

⁵⁹ Nge baava ina idée abaawá-dúu níbaáwu bofu abaalú umú na idée níba beḍjée. ⁶⁰ Si beḍjée né, boogóori bafa benewú Rebéka sɪsɪ: "Đénewú Rebéka, lsóo ifá nya lurúu nlúru bidjé, bika nyébiya-bíya beḿ beḍi wenbá baríña badánjaa nya né balaadási."

⁶¹ Nge Rebéka waagbíri ina idée abaawá-dúnáa bakpa raakúmwa-rɔɔzi bofu Ibrahim-dée tumelandjé beḍjée.

⁶² Bilé bidée saáti, lsaáka wángagurú Lakáyɪ-Róyɪ-dée loko-jó ikóni isúu Nigééni fárándí. ⁶³ Wíre daníña waalú fatuma wánmúu fefelimá né, waagúsi né, waagáná raakúmwa kegereje. ⁶⁴ Saáti wenkí Rebéka waagúsi ikána lsaáka né, nge weedí raakúm-rɔ; ⁶⁵ nge wɔɔbóózi Ibrahim-dée tumelandjé umú sɪsɪ: "Weení wéngedjée ku djáázá-daá djé." Nge ulé woobúsi yi sɪsɪ: "Mágúbóni nbulé." Nge waaján ulaláḍi idée kekenté ifu waazá-daá.

⁶⁶ Bɔɔgóni batála né, nge tumelandjé ceení waadí wenbí buríña kpátáa waagála né iféeri lsaáka. ⁶⁷ Nge lsaáka umú wɔɔgbóo Rebéka isuná igoo Saará-dée daní-daá. Nge Rebéka waabísi idjeelú; umú ibá isóólɪ yi. Rebéka-dée tóm tuna tugonɪ ná tifézi lsaáka umú iwenbiré igoo sím-wóró.

25

¹ Bujóó né, Ibrahim woogúti ukpóó alú dudu itási. Bánýáá ulé síst: Ketúúra. ² Ulé ibíya waaluruná yi we né ndj: Zimiráanu, Yókisáani, Medáani, Madiyáanu, Yisebákti, na Súwa.

³ Yókisáani waagurú né, nge ulé waaluru Séba na Đidáani. Đidáani umó ibíya-bíya ge Asúuri bíya, Letusii bíya na Lewumii bíya. ⁴ Madiyáanu ulé ibíya ge Éfa, Éferi, Henóki, Abída na Elidáa. Baríña bulé né, Ketúúra bíya-bíya nbulé.

⁵ Ibrahim woogbóó idée dǒle ríña iwená ki né ge ifa lsaáka. ⁶ Buga idxelunáa asu nba bíya né, dǒo tpe weezuú-daá né ge waavúnlaám belé kujóóni icáñ idjǒ we bedjé wíst yaagaludé fárándí bika lsaáka riké.

⁷ Búzi núnúwá na niidoozo na saaláa na nasúnúwá (175) ge Ibrahim woogbóó dǒúlinya-dáa naaní isí. ⁸ Waabá ge íbú, idj ábóndi kazóó naaní umó isí ibó ikámóóná kúbonáa. ⁹⁻¹⁰ Waazí né, nge ibiyaalunáa lsaáka na Asumáyíla woogbóó yi, boboná bekébi Makpéla bitangbalú woowú-daá, idxelú Saará-dée boolááwu-daá kpómóó. Boolááwu kungí né, Héti nba-daá abaalú Sokáarti biyaalú Efiróóni-dée fǒ kaduláana Mamirée né kadaá ge kuwe; fǒ kem, Héti kutoluú-de bíya-jǒ ge Ibrahim waavúnmuú ke. ¹¹ Ibrahim waazí né, nge lsoó waabá idj lsaáka alibaráka. Nge waagágurú ikóni isúu Lakáyi-Róyi loko-jǒ.

¹² Saará-dée yomí Mísura alú-dée bú Asumáyíla waaluruná yi Ibrahim né igutoluú-de bíya ndj. ¹³ Ibíya beém bayurá ndj kúbonndi-ro: Nebayóti, Kedáarti, Adibéélti, Mibisám, ¹⁴ Miséma,

Đúma, Máasa, ¹⁵ Hadáadi, Téma, Jetúuri, Nefisi na Kedíma.

¹⁶ Asumáyíla-dée bíya fuú na nowéle beém nbulé. Badaá baa awení weedj kúbonndi idée séédu-roozí; nge woogbóó bayurá bafa bedéédúwá na lenlé boozúu bosúu né. ¹⁷ Asumáyíla-dée búzi núnúwá na ákoosaaláa na lube (137) ge waazí ibó ikámóóná kúbonáa. ¹⁸ Ibíya woogbóóná fárándí kuwe Havíla na Súuri kiduláana Mísura né bolowótáa, háli ngbóó ndjé Asúuri. Fárándíwá tum tudaá ge belé baalú woogbóóná badí bodoyooziná badí Ibrahim-dée bíya baaganáa.

¹⁹ Ibrahim biyaalú lsaáka kutoluú-de bíya ndj. ²⁰ Ibrahim waaluru lsaáka; lsaáka-dée búzi neéle ge woogbóó Labáanu newú Rebéka; belé bajaa ge Arám abaalú Betuwéélti Padan-Arám níni. ²¹ Rebéka woó bulé né, igéle kaaluruwa ge; nge twaalú waazólu Đádúu lsoó roozí. Nge lsoó waamu idée sulúndi iyé fuwá. ²² Idée fuwá-daá né, a tjoóó, bíya wónduú damá ilóodi-daá. Nge síst: "Alaafiya nbulé?" Woobó íbózi Đádúu lsoó. ²³ Woogbóózi né, nge Đádúu lsoó woódó yi síst: "Yiri natíle ge nyólóodi-daá; yiri natíle-dée uráa ge si nluru. Badaá kúdurm wóngóni ulá dóni ikíli urawú; bika badaá kúmuú idj kúbonndi idawaalu-roozí."

²⁴ Idée lurúu wíre waadala si uluru né, sikawá nowéle nbulé.

²⁵ Kaqaa níni waagálu né, uríña igezeemáana fúndi ge nyazi fanavúndi toko. Nge baava ulé yídje síst Ísááwu.ⁿ ²⁶ Nge sule níni ulé dudu waagálu igegéle abaalú; bika igodjkiná kaqaa níni

ⁿ 25:25 Bugutoluú síst tjoóó fúndi-fúndi Héburu kuruwa-daá.

nuvodóle. Nge baava ulé yídę sɪsɪ Yaakúbu.^o Bánlurúw bíya benbé né, bajaa lsaáka wená búzi níidoozo (60).²⁷ Bɔɔgónu babú né, nge Ísááwu ulé waabísi igbám kpeŋ-kpéj; waabá isóli fɔɔ-daá kisɔɔ ge. Buga Yaakúbu ulé né, ɥjɔɔ ge dęfęe, bika ulaakáari ríŋa we dǎána-rɔɔzi.²⁸ Fanazóm-rɔɔzi, lsaáka waabá ge ɪzɔɔlée Ísááwu; bika Rebéka ulé ɪzɔɔlée Yaakúbu.

²⁹ Wíre Yaakúbu íbá ɪwe íbamáa kíjím nabíru lám ge Ísááwu waagálu kisɔɔ itála nyɔɔsi wánŋanu yi.³⁰ Nge waayáa Yaakúbu iféeri yi sɪsɪ: "Nyɔɔsi wánŋanu ma; bulé né, kpedí nyéle medj nyégíjím kíseembi bina." Wenbí burɔɔzi baava Ísááwu yídę sɪsɪ Eɔm^p né nbulé.³¹ Nna ge Yaakúbu sɪsɪ: "Kpɔɔ nyágúbɔndi nyáná ma naaní." ³² Nge Ísááwu sɪsɪ: "Nyɔɔsi ge mánzím dǔ; we ge kúbɔndi si tífózi ma yé." ³³ Nge Yaakúbu sɪsɪ: "Tɔɔ, bulé né, muná naaní." Nge waamuná, ikpɔɔ igúbɔndi iyaná ulé. ³⁴ Nge ulé wɔɔgbɔɔ sɔɔná kíjím bum na kpónó ifa yi. Nge weedj inyɔɔ; weedé né, nge waagurú idęe. Tɔɔ, bulé ge waalá ikpeená igúbɔndi.

26

¹ Ibrahim-dée sáati ge, nyɔɔsi nasíru waazíŋ sulá. Sulé sibaasi ge kífasi waazúw téeɔti dɔdɔ. Nge lsaáka waagurú íbó Filisitii nába-dée wúro Abumeléki-jó Guráari téeɔti-daá. ² Nge Đádúw lsoɔ waadɔ ulú ɪrɔɔzi itó yi sɪsɪ íkokúti íbisi Mísura; íwálí laadɔɔ

^o 25:26 Héburu kunuŋ-daá né bulú nuvodóle yáa tuulím.

^p 25:30 Eɔm kutuluú sɪsɪ kíjím bizeemáa cíj-cíj né.

wenká umú si iféeri yi sɪsɪ ɪcɔɔ kadaá né kadaá. ³ Nge sɪsɪ: "Cɔɔ laadɔɔ kana kadaá cé, mánziŋ nyówóró, bika maɔɔ nya alibaráka. Nyána. nyógutuluú-de bíya ge si mava laadasi sina suríŋa. A máálá bulé, wenbí móódúu maazí njaa Ibrahim né ge máálá bulé. ⁴ Ményeli nyébiya-bíya íbá bɔdɔɔ nyazi wolási bulé, mava we laadasi sina suríŋa. Bɔrɔɔzi ge si mabaná maɔɔ dǔúlunya laadasi ríŋa-dée uráa alibaráka. ⁵ Káma, Ibrahim waanú mónóɔ, ifu médeé wéde, ílá médeé mará-rɔɔzi."

⁶ Đádúw lsoɔ wɔɔdɔ bulé né, nge lsaáka waawalí ɪcɔɔ Guráari téeɔti-daá. ⁷ ɪwe náamú né, ína idęelú ge, nge téeɔti tum tidaá uráa we bónbɔɔzi yi alú umú idée tóm. A bɔɔbɔɔzi yi, wónbusi ge sɪsɪ: umú inewú ge; idéndisi sɪsɪ idęelú ge yi. Wénnyém sɪsɪ ulé íbá ɥjɔɔ kazɔɔ né, bókɔkónu baku umú ɪrɔɔzi.

⁸ Tɔɔ, lsaáka wɔɔjɔɔ téeɔti tum tidaá ge iléeri. Wíre Filisitii nába-dée wúro Abumeléki we wénbeɛŋnáa tókóro né, nge woolósi yi íbá ɪwe wánjúnáa idęelú Rebéka umú. ⁹ Nge wúro weedíri bakáyaa yi sɪsɪ: "Nba ndęelú nbulé; bulá nŋín ge nyóndóm sɪsɪ nyénewú." Nge lsaáka sɪsɪ: "Aa, ménnnyém sɪsɪ ɪrɔɔzi bókɔkónu baku ma; burɔɔzi ge mánŋmatí bulé." ¹⁰ Nge wúro Abumeléki sɪsɪ: "We ge nyáálá dǎa bulé. Buroogúti biléeri cóko ge naaru uraajaa ndęelú, bítabisi dǎa tóm tá." ¹¹ Nge wúro Abumeléki weyéle bobɔɔ téeɔti ríŋa-daá sɪsɪ: weení uríŋa buji yi idɔ núnu lsaáka yáa idęelú Rebéka-rɔɔzi né, budúw weezuú féyi. ¹² Bibíni umú ge lsaáka waavára fási téeɔti tum tidaá. Wɔɔgónu si ɪlizi kíjídidi né, wenbí woodúu né bidée nínúwá ge waalizi. Đádúw lsoɔ waabá ge idɔ yi alibaráka. ¹³ Idée dǔóle woogúti

dɔbamáa kpáa isóódáá; biiyéle íbá íbísí dǔsólé-dúv. ¹⁴ Iwená fúndi kpíná kúmuyé na kúbóná. Nge iwená yomáa dɔbata. Nna ge Filisitíi nba waalzí uzíre batíni uró. ¹⁵ Ujaa Ibrahim waavónbaa lókwá wentí sáa wenkí ivunwe weezuú-daá né, beegíli bosúuri turíja. ¹⁶ Nge wúro Abumeléki wóodó lsaáka sísti: "Nyǔǔǔǔ dǔ né, nyáágíli dǔa dǔni, bilé né, asée dǔ ge ngurú dǔdǔe cé." ¹⁷ Nge lsaáka waagurú bedée nna idǔe háli Guráári-dée bókure-daá ikózuu, ícǔǔ ícǔǔ nnaamú. ¹⁸ Nge woogózi lókwá ujaa funwe ge waabáa ti na Filisitíi nba isúuri ti né. Nge waava ti yurá ujaa waavónvára ti né. ¹⁹ Idée yomáa waadásti babáa lóko nakírí bókure-daá né, nge baalú luré nedéere-ro. ²⁰ Nge lóko kúm kídée tóm wóogóná bána Guráári-dée fúndi kpíná ketiráa nmatre. Belé sísti: bembé baduná lóko. Nge lsaáka waava lóko kúm yídǔe sísti: Eséki; bugutoluú sísti: bugóná nmatre. Káma, baajáa umú nmatre. ²¹ Bwóró né, baadásti babáa nakírí, nge kilé dɔdɔ kiidóyoozi we. Nge waava kilé yídǔe sísti: Sitína; bugutoluú sísti: bugóná Sitááni. ²² Nge baalú nna botóbolí deeli babáa nakírí dɔdɔ. Kilé kujó, yowú talá. Nge waava kilé yídǔe sísti: Rehóbóti; bugutoluú sísti: faqáma. Nge sísti Đádúv lsoó weeyéle dǔfǔézi; bika dǔábámáa téédí dǔi.

²³ Nge waagurú nnaamú ikpaná Beertséba ikǔǔǔ. ²⁴ Waadála nnaamú né, bwíre dǔm dǔdǔe nuvoowú-daá ge Dádúv lsoó waadɔ ulí urózi itó yi sísti: "Mánaábíle njaa Ibrahim-dée lsoó, bíkalá nya nídáare, mázínge nyówóró. Médée bawutá-dúv Ibrahim-rózi, mándúv nya albáraka meyéle nlúru bulúru budǔo." ²⁵ Nge waama saróo yaalandǔe iyáa lsoó umú iyídǔe sísti:

Đádúv lsoó; ícǔǔ isúu íjókúre nnaamú. Nge iyomáa waabáazi lóko báadi nna dɔdɔ.

²⁶ Bówe nna ge wúro Abumeléki na idǔndi Ahuzáti na wúro Abumeléki umú idée sóǔjawá-dée kúbóni Píkóoli baagálu Guráári bokóni si besée yi. ²⁷ Nge lsaáka wóobózi we sísti: "Kúbónáa, mínyóó ndǔ mídánvunjaa ma, ukurú ikóǔǔ ma mídée; bilé né, wentí-rózi ge míǔgóni si una ma." ²⁸ Nge belé boobúsi yi sísti: "Đáábá dǔsúlu dǔbée né, dǔána sísti Đádúv lsoó íbá ízínge nyówóró. Biiyéle dǔǔǔǔ dǔnmáti sísti bumóna kediyá ícǔǔ dǔana nya dǔaláwútáa. Bilé né, dǔzoolée dǔana nya dǔdǔ kediyá.

²⁹ Nyányi sísti nyóǔǔǔǔ dǔaláwútáa né, dǔadábá dǔlílá nya nówéya nakírí; kazóo riké ge dǔáalá nya, nge na alehéeri ge dǔéyéle ngágurú na dǔdǔe. Bilé né, nyóó weení Đádúv lsoó waadɔ nya albáraka né, muná sísti ndánlam dǔa nówéya." ³⁰ Nge lsaáka waabá idǔi we jíngáári kúbónbónǔi babá bedǔi, bonyóo. ³¹ Kiivé téere né, nge booduná damá. Budé né, nge beím baagbíuri bakurúna alehéeri; lsaáka ícǔǔ ísée we bedǔe. ³² Budée wíre dǔm dɔdɔ ge lsaáka umú idée yomáa wóogóni beféeri yi sísti: lóko wenkí beím bówe bánbaa ki né, beím baalú lím-ro. ³³ Nge bagúbóni waava lóko kúm yídǔe sísti: Sibeeyá; bugutoluú sísti: dǔunáa. Biiyéle baabusná téédí túm bánjáa háli na sinje sísti Beertséba; bugutoluú sísti dǔunáa-dée lóko-dée téédí.

³⁴ Ísáawu waabú itála bízi neéle né, nge wóogbóo Héti aláa nówéle. Kúǔm ge bánjáa sísti Yuudíti; íle ujaa ge Beerí. Sule níi ge Basumáti; íle ujaa ge Helóni. ³⁵ Aláa beím badabá beféézi lsaáka na Rebéka bewembé péim.

27

¹ Bujooó né, lsaáka waabú ulá ábóní, waazá waawú, adándaná. Wíre né, nge waayáa ibiyaalú kúbóní Ísááwu sísti: "Móbú." Nge ulé sísti mánáa dɔ. ² Nna ge lsaáka sísti nyááná sísti máálá ábóní, máasi wíre wendé si mazi né. ³ Bulé né, kpoo nyédée kagbáandi kpuná nzúv nyíidi ngágú sóm ⁴ ngoná nlá ma mólówú-de kídjím máábá mǒzoolée bi né meɔji bika maɔɔ nya alibáraka naaní mazi." ⁵ Sáati wenkí lsaáka we wánɣmatináa Ísááwu né, Rebéka ulé waanú. Nge Ísááwu waagbíri ísúv nyíidi sóm kúv. ⁶ Nna ge Rebéka waayáa ibiyaalú Yaakúbu iféeri yi sísti: "Máánú njaa wónɔóm nɔɔawaalu Ísááwu sísti: ⁷ ibo ikágú fanám ikoná ulá umú kídjím kifeñbi umú idj; a weedj ge budé, ikóori tfa yi Đádúv lsoó iza-daá naaní umú ísí. ⁸ Bulé né, móbú, nu wentí si mevéeri nya né. ⁹ Kpedí nbó namíni-daá ngálízi nemísi nasíle ngoná ma malá kídjím kifeñbi njaa soolée bi né, ¹⁰ nboná yi idj bika ikóori tfa nya naaní ísí."

¹¹ Nge Yaakúbu woobúsi igoo sísti: "Nyányi sísti maɔɔawaalu Ísááwu ulé idonúv ooóo fúndi-fúndi ge, bika mósó médée níge leezée! ¹² Mándalú majaa iza-daá né, nabúrv, ulé si itáki ma ge tbeéɣ. A waadilí sísti bulé ge máálá, máábisi bubotúv; budándalam alibáraka dju; láálí ge bínbisi."

¹³ Nge igoo woobúsi yi sísti: "A láálí ge si bibisi, láálí kum kíti mósó móró. Nyósó nu módom nbó ngálízi ma nemísi dje."

¹⁴ Nge woobó ikálízi si ikoná yi; ulá kídjím kazoo níbi bajaa tba izoolée bi né. ¹⁵ Nge booo waazúv ikálízi ibiyaalú kúbóní

Ísááwu-dée kpuná kifenvená twná ye qaána-daá né ikoná ísúv ibiyaalú kúmuú Yaakúbu. ¹⁶ Nge woogboó nemísi waagu né sudée toná ifu Yaakúbu núvzi lenlé toko tofu né, na ilowú-de lé bileezeé né.

¹⁷ Woovu bité né, nge weezelí kídjím na kpónó waalá né idj wendé ulé ¹⁸ ikpoo ibo umooná ijaa lsaáka itó yi sísti: "Baabá," nge ulé weedísi sísti: "lín, nyósó móbú awení ge." ¹⁹ Nge Yaakúbu sísti: "Mósó nbiyaalú kúbóní Ísááwu ge. Máagála nya wenbí nyósobóvzi ma bi né ge. Kurú njoo ndoo sóm máagágú nya bi né, a nyéedé, ngóori nva ma." ²⁰ Nge ijaa woobóvzi yi sísti: "Óo, njíni ge bugbedí bulá ge nyooogoyúv sóm ngágú dasam bilé móbú." Nge woobúsi yi sísti: "Đádúv nyédée lsoó waanara ná bi ikoná ma." ²¹ Nge ijaa woodó yi sísti: "Móbú, koduuzi nyádi ooóo madáki nyórv mebee sísti: toovonúm nyósó móbú Ísááwu yáa bidékée nya." ²² Nge Yaakúbu woogóduu ijaa-jó. ulé waadáki uró né, nge woodó sísti: "Hím, lowú kée Yaakúbu-dée níge ge, amá, núvzi kée Ísááwu núvzi." ²³ Waadáki uroozi né, idatilí yi; káma, unúvzi ríja-roozí ooóo fúndi-fúndi nyazi idawaalu Ísááwu. Naaní ikóori tfa yi né, wenbí woobóvzi yi né ndj: ²⁴ "Toovonúm nyánaábíle mebiyaalú Ísááwu?" Nge Yaakúbu sísti: "lín, manáábíle." ²⁵ Nge sísti: "Móbú, ku ndj ma kídjím bika modoo sóm nyaagágú bi ngoná ma né; na bika mogóori mava nya." Nge Yaakúbu waadju yi kídjím idj, ikoná yi solúm unyoo.

²⁶ Budé né, nge sísti: "Tóo, móbú, koduu ngbiriki ma." ²⁷ Nge Yaakúbu woogóduu ikpiriki yi. Ijaa waanú toko fowúti, nge

waady yi alibáraka sɪsɪ: "Óó, móbú-dée kivem wónvoorí ge nyazi fɔ́ wenká Ðádúv lɔ́w waady ke alibáraka né kedée foorí.

²⁸ lɔ́w ímɪzɪ idée amulé nyórɔ́; buka ade alá niini bukóná nya dji na nyɔ́w dɔ́bata. ²⁹ Nyéndjii kúbɔ́ndi laadásɪwá ríŋa-dée uráa-rɔ́, buka yíri báa wenkí ikóni kisóm nyáázá-daá. Sɪ ndj ná kúbɔ́ndi njaa-dée bíya ríŋa-rɔ́, ngɔ́w-dée bíya isóm nyáázá-daá. Weení uríŋa sɪ alá nya láálí né, láálí sɪ iti ná urɔ́. Amá, weení sɪ idj nya alibáraka né, ilé dɔ́dɔ́ iyúu alibáraka."

³⁰ Sáátɪ wenkí lsaáka woogóori tfa ibú Yaakúbu buté ilé ikpedí ulú né, idjawaalu Ísááwu nbulé ilé waagálíná kisɔ́w itála.

³¹ Nge ilé dɔ́dɔ́ waabá alá tjaa kídjím kazɔ́w níbi ikpɔ́w iboná yi. Waadalaná né, nge wɔ́dɔ́ tjaa sɪsɪ: "Baabá, kurú njɔ́w ndj kídjím máagágú sóm malaná nya bi né. A nyéédj ndé, ngóori nva ma." ³² Nge tjaa wɔ́bɔ́wɪtɪ yi sɪsɪ: "Nyɔ́w awé ge." Nge woobúsi yi sɪsɪ: "Mɔ́w nbiyaalú kúbɔ́ni Ísááwu ge." ³³ lsaáka waajánj unú bulé né, nge idɔ́nɔ́w ríŋa waazúv kaanujá kínzelí. Nge sɪsɪ: "Nge weení ilé waagágú ná sóm ikóná ma mɔ́dɔ́w, buka maɔ́w yi alibáraka naaní nmɔ́w ngóni ye. Ngú alibáraka kurú, sɪ kuvɔ́wɔ́nɔ́ yi ge, bivéyí bénléé tɔ́w."

³⁴ Sáátɪ wenkí Ísááwu waanú tjaa nɔ́w-daá tɔ́m tuna né, nge waamá kebiká. Nge wɔ́dɔ́ tjaa sɪsɪ: "Baabá, koori nva mɔ́w dɔ́dɔ́." ³⁵ ljaa nɔ́w nbulé sɪsɪ: "Alibáraka wenkí sɪ maɔ́w nya né, nyénewú wɔ́wɔ́nɔ́w itúúli ma ilé." ³⁶ Nge umú sɪsɪ: "Bánýáa yi Yaakúbu-rɔ́wɪtɪ ge woodúúli ma idj ma bɔ́wɪtɪ nabúle? Kadja-dée, weelée mɔ́gúbɔ́ndi; leleedj, ikúti ikóni iléé médée alibáraka itási." Nge wɔ́dɔ́ bajaa sɪsɪ: "Baabá, budokúti buka nabúru

ngóori nva mɔ́w dɔ́dɔ́?" ³⁷ Nge tjaa sɪsɪ: "Bee! nyɔ́gúbɔ́ndi, mééjéle yi ti; nge igoobíya ríŋa sɪ balá yi bɔ́wɔ́tá ge. Ðii na nyɔ́w, sɪ ibá ge ikóni iyúu. Bulé né, móbú, nabúru teféyí sɪ malá nya." ³⁸ Nge Ísááwu sɪsɪ: "Kooríti wentí turíŋa nyówená ti né nbulé? Baabá, koori ge nva mɔ́w dɔ́dɔ́." Nge waamá kebiká tbaázi wíidi.

³⁹ Nge tjaa sɪsɪ: "Bee ade laadɔ́w kevéyí niini né kadaá ge sɪ njɔ́w, ndándiluná isóddáa amulé sɪ amízi lé né." ⁴⁰ Nyédeé tókobí sɪ kɪfa ná nya kídjím ndj. Nyénewú ge sɪ nlá bɔ́wɔ́tá njéle. Amá, a bugóni bikíli nya, nyánli idée yíko-daá."

⁴¹ lsaáka-dée alibáraka waady Yaakúbu né kurɔ́wɪtɪ, Yaakúbu umú waabá tɔ́wɪtɪ Ísááwu-dée íbere ge. lɔ́wɔ́w né, ilowú-de ge sɪsɪ: benbé bajaa-dée lííya wíre sɪ itála né, umú sɪ tku inewú Yaakúbu ge ifére. ⁴² Nge naáru waanú tɔ́m tum ikpɔ́w ti iboná ikéveeri bɔ́wɔ́w Rebéka. Nge ilé waayáa Yaakúbu iféeri yi sɪsɪ: "Ndjawaalu sɔ́llee tku nya ifére." ⁴³ Bulé né, móbú, welesi nnú sɪ maŋmáti nya né. Kurú nze ndjéé maɔ́wawaalu Labáani-jó Haráani téédɪ-daá. ⁴⁴ A bigée nyóóbó, wɔ́w rína cúkwó háli ndjawaalu-dée baaná ikóni kífée; ⁴⁵ njɔ́w bulé háli iwenbiré ifée isɔ́wɔ́nɔ́ wenbí nyáálá yi né. Nnaamú kurú né, ménýelii ngábɪtɪ. Mádánjaa mébíya léení iyóózi basí beyéle ma.

⁴⁶ Nge Rebéka weevéeri tɔ́waaalú lsaáka sɪsɪ: Molowú ibá ge bivéyí Héti bíya alééwá péni. A Yaakúbu sɪ ikpɔ́w nŋunáa bulé bidée alééwá taká, we ge sɪ mɔ́jɔ́w djuúlinya-daá malá.

28

¹ Nge lsaáka waayáa ibiyaalú Yaakúbu umú ikóori tfa yi, nge waava yi wéde sɪsɪ: "Nkɔkpɔ́o Kanáani téédɪ tuna tɪdaá alú naáru. ² Kurú nbó Padan-Aráam téédɪ-daá; a nyáádála, nzúu ngɔɔ tja Betuwéélɪ-dée, ngbɔɔ ngɔɔ ɔawaalu Labáani-dée bíya aléewá-daá naáru. ³ Lsɔɔ yíko-dúu ídú nya albáraka nlúru bulúru buɔɔ, bika yíriwá ɔabata ulú nyédée luruú bum bɪdaá. ⁴ Lsɔɔ ídú nyána nyébiya-bíya albáraka wenkí waadɔ Ibrahim né; bika téédɪ Lsɔɔ waava ti Ibrahim nyóɔɔɔ tɪdaá igónɪ ɔɔ né tibísi nyédée nɪɪ."

⁵ lsaáka wɔɔɔ Yaakúbu bilé né, nge ulé waagbíru ukurú idée Padan-Aráam Betuwéélɪ Arám níni biyaalú Labáani-jó. Labáani umú ge Yaakúbu na Ísááwu beese, bɔɔɔ Rebéka ɔawaalu nblé.

⁶ Bijɔɔ né, Ísááwu wooyúu unú sɪsɪ: bajaa lsaáka waadɔ Yaakúbu albáraka, bika itó yi si idée Padan-Aráam na ikpɔɔ alú. Si ikóori tfa yi né, waava wéde ge sɪsɪ: umú idánjaa sɪsɪ ikpɔɔ Kanáani téédɪ-daá alú naáru; ⁷ nge Yaakúbu waanú tja nɔ ikpírú idée. ⁸ Baajaa waanmáti bilé né, Ísááwu wooyúu unú bɪdaá sɪsɪ Kanáani téédɪ-daá aléewá-dée tɔm tasúu bajaa. ⁹ Nge Ísááwu waagurú idée Asumáyíla-dée si ikɔgbɔɔ alú. Idée aláa uvunwená we né babaasí, nge waadasi ikpɔɔ Ibrahim biyaalú Asumáyíla weelé Mahalátu. Mahalátu umú idawaalu ge Nebayóti.

¹⁰ Nge Yaakúbu waagbíru ukurú Beeriséba wéndéé Haráani. ¹¹ lbamáa ɔé ge waadála ɔeelí ge kuuyu yi né, nge woodpoo náa.

Si ifni né, nge wɔɔgbɔɔ búre neɔere ifni igujúu ícáɔ ifni ɔɪdaare ɔm ɔɪdaá. ¹² ɔóm-daá ge woodpoozi ɔoozire neɔere. Woodpoozi sɪsɪ karí-karí ibaná kɪzínge ade, nge kubíni háli kikédékíná isóɔdaá nmíndi; nge lsɔɔ-dée malááyikawá wángbáa kurɔ béndim. ¹³ Nge ɔádúu lsɔɔ tutɔɔ kazínge kugujúu-daá wóndóm umú sɪsɪ: "Mánaábílé nyádúu lsɔɔ, njaa Ibrahim-dée lsɔɔ; lsaáka-dée lsɔɔ. Laadɔ nyávínge kɔɔ ɔɔ né, nyána nyébiya-bíya ge si mava ke. ¹⁴ Nyébiya-bíya si bɔɔɔ ge nyazi buuruú bilé; si bɔɔɔ né, bánbá ge bɔɔ badi, kɔgbɔɔ wísi yaagaludé háli sɪyaagaladé; nyánúni kídíwú-ro háli nyánúni nibuwú-ro. Nyána nyébiya-bíya ge si mabaná maɔɔ ɔúúlɪnya uráa ríɔɔ albáraka. ¹⁵ Mós mówe nyóɔ ge; báa le ge nyóóbó, si mazín nyówóɔ ge háli ngábisi téédɪ tuna tɪdaá cé. A ɔé mádála tá wenbí mósɔɔ nya né, ménéyí ménɔé meyéle nya."

¹⁶ Nge Yaakúbu weenyé ifé sɪsɪ: "Toovonúm ge, ɔádúu lsɔɔ we cé, mádáfóndulí bilé." ¹⁷ Bulá bilé né, nge nɪdaare waazúu yi itó sɪsɪ: "Óo, maamáaci ge ɔɪdaare ɔɪna; cé ge lsɔɔ-dée ɔɔɔ, cé ge arjána ɔɔɔ wɔɔɔ."

¹⁸ Kiivé né, wɔɔɔɔru ukurú; nge wɔɔgbɔɔ búre waadílɪ ɔé igujúu né isúu usú. Woozúu ɔé bilé né, nge waabíru núm ɔugujúu-daá. ¹⁹ Nge waava ɔɪdaare ɔm yíde sɪsɪ Betéélɪ, bugutoluú sɪsɪ lsɔɔ-dée ɔɔɔ; bika fárándí wenkí kɪdaá tɔwe né, bánvunýaa kɪ ge sɪsɪ Lúúzi.

²⁰ Tɔɔ, Yaakúbu woodpoozi ge sɪsɪ: "Médée níbááwu ménɔé kɪ ɔɔ né, a ɔé lsɔɔ waazín mówóɔ kɪdaá, bika ifere móɔɔ, tfa

ma d̄ji na nyɔɔ na kpuná kúsuuyé, ²¹ nge a máágábísíná alaafíya majaa-dée, bulé né, Ðádúvú l̄sɔɔ wánbusí médée íní. ²² Búúre d̄juna móózúu d̄e mazú d̄j né, d̄jnbúsí l̄sɔɔ-dée d̄aána; nge wenbí buríja l̄sɔɔ sɪ ufa ma bi né, mándarú bi burɔ fuú ge mejéle yi budée kúdq̄m̄bi."

29

¹ Nge wɔɔgbɔɔ níbaáwu háli wísi yaagalud̄é f̄arándí níba-dée.

² Waadála fɔɔ nekére-daá né, waana lɔkɔ nakírú. Lɔkɔ kún kujɔ né, bónduuzi féeni fuwé náádoozo basú t̄jɔɔ t̄nveezí. Ína ge t̄ndárányɔɔ lím. Búúre wendé bónzulúu lɔkɔ kún kunɔɔ-rɔ né, búúre ge fáya íd̄e. ³ A bigée féeni ríja woodúúzi bulé, na botúúzi búúre kpómɔɔ na t̄nyɔɔ; budé né, babúsíná d̄e bosúlu d̄j̄d̄áare.

⁴ Yaakúbu waana lɔkɔ bulé né, nge wɔɔbɔɔzi féeni ketiráa bɔwe ína né sɪsɪ: "Mogoobíya, le ge mígálíná." Nge belé boobúsi yi sɪsɪ: "Harááni"; ⁵ Nge sɪsɪ: "Mínyi urú weení bán̄yáa yi sɪsɪ Nahóru né ibiyaalú Labááni?" Nge belé sɪsɪ: "Ín, d̄ányi yi." ⁶ Nge umú sɪsɪ: "Ína idi?" Nge belé boodóbusi yi sɪsɪ: "Alaafíya, háli bee t̄weelée Rasúla kereɲe ná bulé ígana féeni."

⁷ Nge Yaakúbu sɪsɪ: "Kudoyúu ta botúúzi féeni; iva ti lím t̄nyɔɔ, bika íbisi kisoɔ." ⁸ Waanmáti bulé né, nge ketiráa beím boobúsi yi sɪsɪ: "Ðɔɔ d̄ádánbuzi; asée féeni ríja wónduuzi na d̄utúúzi búúre lɔkɔ nɔɔ-jɔ na t̄nyɔɔ."

⁹ Yaakúbu bamáa ηmatre bulé ge Rasúla waadála ígana tjaa-dée féeni. Rasúla umú t̄jɔɔ bulé né, féeni ketirú ge igée.

¹⁰ Sáati wenkí Yaakúbu waana weeseni Labááni weelée Rasúla na isenúu umú idée féeni né, nge waaján itúu utluná lɔkɔ itúúzi búúre d̄uzuláa né ulé ivéeni inyɔɔ. ¹¹ Nge woobó ikpíriki Rasúla umú na wíidi, budɔɔ yi id̄jkt̄ idi. ¹² Nge weevéeri yi sɪsɪ: umú ína tjaa begée koobíre ge; umú ináábílé Rebéka-dée bú. Wɔɔɔ bulé né, nge ulé waaján ise ibó ikéveeri tu tjaa Labááni.

¹³ Labááni waanú baanmáti inewú-bú Yaakúbu-dée tóm bulé né, nge ulé d̄ud̄d̄ weeze ulú ikázɪɪ yi, ikpíriki yi, ikpɔɔ yi ikázúúná d̄aána. Baadála d̄aána né, nge Yaakúbu waadi wenbí buríja kpátáa bumɔɔná yi né iféeri yi. ¹⁴ Ína ge Labááni weevéeri yi sɪsɪ: "Tutúúre, nyába nyégée máárú ge; mána nya koobíre kúdq̄m̄d̄e ge."

Tɔɔ, urodúu d̄ebili-bili ge Yaakúbu wɔɔjɔɔ Labááni-jɔ.

¹⁵ Wíre ge Labááni weevéeri yi sɪsɪ: "Bidekée nyégée médée íní-rɔ ge nyónvɔɔzi ma faala; bulé né, feeri ma wenbí máta mevère nya né." ¹⁶ Ngú nbééɲ né, Labááni wená bíya aléewá nɔwéle. Kúboní ge bán̄yáa sɪsɪ Léya, kúmuú né, Rasúla. ¹⁷ Léya ulé waazá-daá ɔɔɔ summ, bika Rasúla ulé waazɪɪ alééré, íbá t̄jɔɔ kazɔɔ. ¹⁸ Yaakúbu igú ɪzɔɔléé Rasúla ge; nge wɔɔɔ Labááni sɪsɪ: "Mánlám nya bɔwutá bízi lube nyédée alééré kúmuú Rasúla-rɔɔzi." ¹⁹ Wɔɔɔ bulé né, nge Labááni weedísi sɪsɪ: "Mava nya yi ɔɔɔ ma kazɔɔ bikílt̄ mava yi naáru yém; ɔɔɔ mójɔ." ²⁰ Nge Yaakúbu waalá bɔwutá bízi lube t̄fere Rasúla

kujubú-ro. Izoolée yi né, búzi sunzi sugbedí ge silá waazá-jó nyazi wé náale bilé. ²¹ Nge woadó Labáani sisi: "Búzi d'áázi né, siizúluki, cele ma medxelú m'ogbóo yi." ²² Nge Labáani woobó iyáa uráa itúuzi balá hiije kum kudée jíngáári. ²³ Budázi d'aaníja né, nge w'ogbóo iwelée Léya iboná Yaakúbu; nge ína yi baavíni. ²⁴ Buga né, Labáani umú idée yom' alú Zílipa ge w'ogbóo icéle iwelée umú sisi ifózi yi.

²⁵ Kiivé tééré Yaakúbu woolósi idxelú izá-daá né, awé nblé, Léya nblé. Nna ge woadó Labáani sisi: "We ge nyáala ma bilé. Rasíila-dée k'owúu-rozi ge máala nya bowutá. We-ro ge nyóodúúli ma d'j." ²⁶ Nge Labáani sisi: "D'ó d'edée cé né, newúu tánzaa tka kaáwu. ²⁷ Nyána ceení idéézi wé lube kina d'ji na d'itáfáa nya waaganáa na ndázi nlá ma bowutá búzi lube d'ud'." ²⁸ Yaakúbu woovu ilá bilé ína Léya betéézi wé lube d'ji. Nge Labáani w'ogbóo iwelée Rasíila itécelí yi. ²⁹ Nge w'ogbóo idée yom' alú Bíla icéle Rasíila umú sisi ifózi yi. ³⁰ Yaakúbu na Rasíila baadilí d'amá; nge Yaakúbu w'ozóli yi bukúti bukúli Léya. Nge w'ojóo Labáani umú t'j itázi ifózi yi búzi lube d'ud'.

³¹ Dádúu Isóo waana sisi baraazoolée Léya né, nge waava yi lurúu, bika Rasíila ilé ibísi kaaluvuya. ³² Nge Léya weeyée fuwá ulúru bú abaalú ifa yi yid'ge sisi Rubéenu. Wenbí né, woadó ge sisi: "Dádúu Isóo waana feéré baad'u ma d'e né. Leled'j né, mawaalú wónzoolí ma." ³³ Buwóro né, nge waadasi iyée fuwá d'ud' ulúru bú abaalú. Nge woadó sisi: "Dádúu Isóo waadilí sisi badánjaa ma né, nge waava ma ceení d'ud'." Nna ge waava ilé yid'ge sisi Simeyóoni.

³⁴ Buwóro né, waadasi iyée fuwá d'ud' ulúru bú abaalú. Nge sisi: "Leled'j-dée né, máalúru mawaalú bíya noódoozo nblé, wóngbowúu idi itaná ma." Burózi ge baava bú umú yid'ge sisi Levii. ³⁵ Nge woogúti iyée fuwá ulúru bú abaalú; nge sisi: "Leled'j né, mánzám Dádúu Isóo." Burózi ge waava ilé yid'ge sisi Yúda, ícán iyéle lurúu.

30

¹ Rasíila w'ogóni ina sisi ivéyina lurúu né, nge waazúu igaa súuzi lám. Nge woadó Yaakúbu sisi: "Fa ma bíya, a bidékée bilé, mánzím." ² Waanmáti bilé né, nge Yaakúbu weeyená yi baaná sisi: "Mánáábilé Isóo yáa wé, bidékée mójó; Isóo woado ná nya lurúu." ³ Nge Rasíila sisi: "Bee médée yom' Bíla nd'j, bo nyána yi ifni ulúru na m'ogóri ibíya m'óo d'ud' med'i idée alibáraka moyuú bíya." ⁴ Nge w'ogbóo Bíla ifa Yaakúbu ilé ína yi bafni. ⁵ Nge ilé weeyée fuwá uluruná Yaakúbu bú abaalú. ⁶ Nge Rasíila sisi: "Isóo weedéézi ma. Waanú mázúlúndi ifa m'óo d'ud' bú abaalú." Nge waava bú umú yid'ge sisi Dáani. ⁷ Buugúti b'j'óo né, Bíla waadasi iyée fuwá uluruná Yaakúbu bú sule ríni abaalú. ⁸ Nge Rasíila sisi: "Mána magaa d'áalú Isóo izá-daá, nge máagá yi." Nge waava bú umú yid'ge sisi Nefitalíi. ⁹ Léya ilé w'ogóni ina sisi idée lurúu waazíj né, nge w'ogbóo idée yom' Zílipa d'ud' ifa iwaalú Yaakúbu.

¹⁰ Nge Zílipa waaluruná Yaakúbu bú abaalú. ¹¹ Bulá bilé né, nge Léya sisi: "Alehéeri wenkí nd'j." Nge waava bú umú yid'ge sisi Gáadi. ¹² Buwóro d'ud' né, nge Zílipa waadasi iyée fuwá

uluruná Yaakúbu bú abaalú sule íní. ¹³ Bináa Léya sísti: "Kujú níni wenkí ndǵ dǵdǵ; alééwá ríña si bayáa ma ge sísti kujú níni-dúv." Nge waava bulé bidée bú yídǵ sísti: Áásiru.

¹⁴ Mulá naáre kúm sáátu ge Rubéenu waalú ikáná luruw cókóóre-bíya bojóó nyazi cúcúǵe-bíya né fóó-daá ikájaa ikógóná igoo Léya. Nge Rasíla woobó usúlu Léya sísti: "Ówu, la suúru nva ma nbiyaalú-dée cúcúǵe-bíya." ¹⁵ Nge ulé woobúsi yi sísti: "Nyéélee mawaalú né, bidodǵo nya; nyózoolee ndásti nlée móbú-dée cúcúǵe-bíya?" Nge Rasíla woobúsi yi sísti: "Tóó, usuv nyówóó sinje idóo dǵkeená cúcúǵe-bíya."

¹⁶ Ðaaníña-ro Yaakúbu waagálu fóó itála né, nge Léya waalú usíj yi sísti: "Mána nya si dǵdooná sinje. Mósógbó mébiyaalú-dée cúcúǵe-bíya megeená sísti na dǵdóo." Nge Yaakúbu waazúv Léya-wóóó ina yi boǵoo nuvoowú kúm. ¹⁷ Isóó waamu Léya-dée sulúndi, nge weeyée fuwá uluruná Yaakúbu bú abaalú nuwa íní. ¹⁸ Nge Léya sísti: "Mósógbó médee yom mejéle mawaalú né, isóó weevére ma kiverewu." Nge waava bú umú yídǵ sísti lsaákari.

¹⁹ Waadásti iyée fuwá dǵdǵ uluruná Yaakúbu bú abaalú loǵo íní. ²⁰ Nge sísti: "Isóó waalá ma kujoowu kíféngi; máalórúná mawaalú bíya kujúni loǵo né, leleedǵ-dée né, wónlwoonáa ma." Nge waava bú umú yídǵ sísti: Zabulóni. ²¹ Bwóóó né, nge waalúru bú aléere ifa ulé yídǵ sísti: Ðína.

²² Bujóóó né, nge isóó woadóóózi Rasíla-roóózi umu idée sulúndi ifa yi luruw. ²³ Nge weeyée fuwá ulúru bú abaalú. Nna ge sísti:

"Isóó waalúzi ma feere." ²⁴ Nge waava yi yídǵ sísti Ísifu. Nge waazúv sísti: Ðádúv Isóó itasi ifa umú bú abaalú.

²⁵ Ísifu-dée luruw-wóóó né, nge Yaakúbu woadóó Labáani sísti: "Ce ma megbé máqáana. ²⁶ Bulé né, cele ma médee alaa na mébíya máalá tumere boó nyédee cé né bika medǵe. Nyáditíña nyányi nhíni móvóóózi nya né." ²⁷ Nge Labáani weevéeri yi sísti: "Máavíni nya, móvóóózi madilí sísti nyóóóózi, Ðádúv Isóó waadǵ ma alibáráka. ²⁸ Bulé né, feeri ma nhíni si mevère nya né."

²⁹ Nge Yaakúbu sísti: "Nyányi bowutá máalá nya ki né, nge nyányi dǵdǵ nhíni móvóóózi nyávúndi kpuná waabísi né. ³⁰ Cúko wenkí nyávunwená ki naaní moǵóni né, leleedǵ kubá kifizi. Ðoo móvóóó nyédee cé, Ðádúv Isóó waabá idǵ nya alibáráka. Budála móvóóó dǵdǵ malá tumere movóóózi médee zamóó." ³¹ Nge Labáani sísti: "Bulé né, we ge mevère nya dǵ." Nge Yaakúbu sísti: "Nkefere ma nabúru, a nyéedísi wentí si mevéri nya ti dǵ né mánbaazi nyédee fúndi kpuná ketí, bika mebééñ turóózi.

³² Sinje tutíña, ye le mazúv nyávúndi kpuná-daá madára ye ndi-ndi. Mánluzí féeni kíkpéditi foolúv, malízi namíni-daá wentí tivúndi woojóó yáa tuja né dǵdǵ foolúv. Médee kiverewu si nvère ma ki né nbulé. ³³ A cere-wóóó nyáditíña nyóóóóni nna médee kiverewu wenbí né, nyándilí sísti módómúúli nya. A nyáaná namíni wentí turíña tivúndi taca, na féeni tibiraa né mójó, mááñmíli ti ge." ³⁴ Waañmáti bulé né ge Labáani sísti: "Bíla íñínáa nyóóóó né."

³⁵ Bujáñ bidée wíre ge Labáani woadóóózi agbezeyíwá tivúndi waaja bica né, na namíni alaa tivúndi woojóóó buyóóó né, na féeni

tiwúndi waaja bica dudu né fólú; ikpóo tulé idu ibiyaalunáa ndé.

³⁶ Nge woódó we bakpíri bakurú ína bobó nyazi wé náádoozo bodé-dée bolíni utára bána Yaakúbu bólówótáa. Nge Yaakúbu ulé waawalí wéngetí fúndi kpíná aaga né Labáani-dée.

³⁷ Ína ge Yaakúbu woogbóo tíni natúdoozo natíri-dée wilenísi lím nízi ikóná ikéredji bufúlu. ³⁸ Nge woogbóo wilenísi weegéredji si bulé né ikóná isú nabóoni-daá fúndi kpíná wónnyóo lím dídáare tuzá-jó sísti: a tugóni si tnyóo lím, tngbáa damá tbeéna wilenísi sunzí.

³⁹ Fúndi kpíná woogóni tngbáa damá túnlosí wilenísi né, tugóni tndúv bíya né, natíri fúndi cáa bijáa, natíri iyóo na natíri kaarási-kaarási. ⁴⁰ Amá, féeni wentí Yaakúbu waalzí ti fólú né, weeyéle tbeéna Labáani-dée ndi wentí tjóo kaarási-kaarási na tibiráa né. Waalá bulé ulízi féeni natíri fólú isú idi, idoyooziná ti Labáani-dée ndi. ⁴¹ Báa sáa wenkí ge féeni tveedéé né si tukpa damá, asée Yaakúbu woogógbóo idée wilenísi sunzí ikóná isú tidaanyoóde lím tuzá-jó. ⁴² A féeni boorási si tukpa ná damá, idóngóná wilenísi sunzí isú ti. Ína né, umó idée ndi ge tveedéé né, bika Labáani-dée ndi ge boorási. ⁴³ Nge Yaakúbu waabá ibísi dólé-dúv íbá iyuú fúndi kpíná kúmuyé na kúbóná; iyuú yomáa aláa na abaaláa, raakúmwa na kpangbási.

31

¹ Bijóo né, Yaakúbu wooyuú iní Labáani-dée bíya wánmatí sísti: "Dájaa-dée kpíná ríña ge Yaakúbu woogúu isú idi. Kpíná

amú aabisiná na yi dólé-dúv dólé." ² Nge woogúti una sísti wenbí ína Labáani bavonjóo né bugéé. ³ Ína ge Dádúv Isóo waanmatiná yi sísti: "Kpuri nbísi nyédeevulóo lé baalúru nya né; mána nya si ducóo ná." ⁴ Nge Yaakúbu weedíri bakáyaa Léya na Rasíla bokóni bomooná yi fúndi kpíná-jó fóló-daá.

⁵ Boogóni né ge weevéeri we sísti: "Wenbí mána míjaa dāvunjóo na bi né, máána sísti weegéé. Amá, majaa-dée Isóo tebedji ma. ⁶ Mídituña mínyi sísti módoni ríña ge móogbóo malaná míjaa bowutá. ⁷ Nge iditúña weeyíli ma háli buró fuú wéngéé mégtverewu wénverí ma né. Amá, Isóo tafa yi níbaáwu si íla ma bídaavé né.

⁸ A míjaa woódó ma sísti: a fúndi kpíná waadu bíya ge tujáa-tujáa, mándíli sísti médée kiverewu nbilé si ikpóo ifére ma né; wánmatí bulé né, fúndi kpíná wángurúv si tdu né, na tdu tujáa-tujáa né tiriké. A ngú woódó sísti fúndi kpíná si tdu bíya wenbá né, a bíya beím bojóo kaarási-kaarási, médée kiverewu nbilé si ikpóo ifére ma né, wánmatí bulé né, na fúndi kpíná itáduv bíya kaarási-kaarási dudu. ⁹ Isóo woogbooná míjaa-dée fúndi kpíná ríña icéle ma. ¹⁰ Sáati wenkí namíni wángbáa damá né, wenbí mánnáa bi doozire-daá né ndj: mánnáa sísti agbezeyíwá wentí tngbáa namíni aláa bilé né, natíri fúndi cáa bijáa, natíri iyóo na natíri kaarási-kaarási. ¹¹ Doozire dím ddaá ge Isóo-dée maláayíka woogóni iyáa ma sísti: "Yaakúbu!" Nge mazi: "Maánaa dólé." ¹² Nge Isóo sísti: "Kpaazi nyáázá isóodáa nbééñ agbankúru-kúruwá wentí turíña tngbáa féeni dólé né, natíri fúndi cáa bijáa, natíri iyóo na natíri kaarási-kaarási. Bulé ge si

bulá; káma, mááná wenbí buríŋa Labááni wánlám nya né. ¹³ Mósó mánáábílé lsóo waadu ulú nyóró Betéélí lé nyóózúu búure nbíru dɔɔɔɔɔɔ-daá núm ndúu nzú si nlá ma bi né. Leléeɔɔ, kurú ngbíru nlú téédí tuna nbísi nyédeevulóó lé baalóru nya né."

¹⁴ Yaakúbu waadí we tóm bulé né, nge Rasííla na Léya boobúsi yi sɔsi: "Ɖóó dɔwená nabúru yáá tíbí nakíru dájaa-dée dɔɔɔ? ¹⁵ Iɔkpóó dǎa ibusúná igoma bika ikpóó dǎa iyá idi dǎliideé? ¹⁶ Ɖóóle wendé díríŋa lsóo weelée de dájaa-jó né, dǔó dǎna dǎbíya dǎdée nde nblé. Bulé né, la wenbí buríŋa lsóo wóóó nya bi né."

¹⁷ Nge Yaakúbu wóóó idǎelunáa na ibíya bakpa raakúm-wá-róózi bakurú. ¹⁸ Si bedée né, nge weegbedína idée dǔóle ivungowená de né; ikpedína idée fúndi kpuná weená ivungowená ye dɔo Padan-Aráam né. Baagurú né, háli Kanááni téédí-daá ijaa lsaáka-jó. ¹⁹ Labááni wéndǎé idée féeni fúm ge Rasííla waalá dǎfee ŋmííli ijaa umú idée lizási. ²⁰ Yaakúbu si idǎe né, weeyíli Arám abaalú Labááni ge; ideféeri yi si wéndǎé. ²¹ Si ise né, weegbedína wenbí buríŋa iwená bi né. Waagurú né, nge woobó idu buwá itést, ikpóóná Galáádi búv fárání.

²² Wé náádoozo wíre ge beevéeri Labááni sɔsi Yaakúbu weeze. ²³ Nge wóógbóó igoobíya abaaláa banyáa batá iwóró. Baanúŋ háli wé lube naaní bobó bókómóóná yi Galáádi búv-jó. ²⁴ Amá, nuvoowú-daá ge lsóo waadu ulú Arám abaalú Labááni-ro dɔozire-daá iféeri yi sɔsi: "Bíkací nya ndó Yaakúbu tóm natíru: báa kíféñbi, báa bidaavé né." ²⁵ Nge Labááni woobó imóóná

Yaakúbu. Baadála né, ilé wónzúú idée bisaagéréŋe Galáádi búv-ro; nge umú dɔɔɔ na igoobíya boozúu bedée ŋga ŋna. ²⁶ Nge Labááni wóóóóó Yaakúbu sɔsi: "We ge nyáálá bulé; ngbetí-ro ge nyéeyíli ma ngurú ngógbóó meweelunáa ngézéná nyazi yowú ge nyóóyóo ngágbá we bulé. ²⁷ Buyáási ge ndáfúnveeri ma nyédeé kedǎe ge nyéeyíli ma nmúsi ngézé. Nyaraavúnveeri ma dǔó, ayenée na lóózi na kamíni ge maraayéle ngédǎé. ²⁸ Nyáálá bulé ndéyéle megbíríki meweelunáa na bebíya. Wenbí nyáálá dǔó né, ndábá nlá péñ. ²⁹ Mójóó dǔó né, mówená yíko malá nya bidaavé né. Amá, míjaa-dée lsóo weevéeri ma kedǎe nuvoowú sɔsi: bíkací ma maŋmáti nya kíféñdi natíru yáá tidaavé né. ³⁰ Tóó, leléeɔɔ nyáázá waanyuná njaa-dée ngágurú nyéngbém né, bulá ŋíni ge nyáágánmulu málízási." ³¹ Nge Yaakúbu woobúsi yi sɔsi: "Wenbí méenyé né ge sɔsi mókókóni mevéeri nya na nlée nweelunáa. ³² Amá nyálízási né, si nna si médée níni weeni-jó né, budúu weezuú féyí. Yaazi dǎgbíná ríŋa dǎdée nba izá-daá cé. Wenbí buríŋa si nna bi bigée nyédeé nbi né, kpóó." Yaakúbu tatulí sɔsi Rasííla waagánmulu lizási.

³³ Nge Labááni waazúv Yaakúbu-dée bisaagéréŋe-de ibééŋ, isúv Léya-dée ibééŋ, isúv Léya na Rasííla bedée yomáa lééni-dée ibééŋ; na buríŋa, idana nabúru. Tóó, waagálu Léya-dée né, Rasííla-dée ge waazúv. ³⁴ Rasííla waavúngbowú lizási sunzi ge ikáɔú raakúm kpelé-daá bika ikpa ikjóó buróózi. Labááni waayáazi bisaagéréŋe ríŋa-daá, idana nabúru. ³⁵ Nge Rasííla wóóóó ijaa sɔsi: "Baabá, a mádákúru nyáázá-daá, bíkawízi nya,

aláa kudóŋ wená na ma." Nge Labááni waajáa lizásti suna iwú idana.

³⁶ Nge Yaakúbu weeyé baaná wónyoonáa Labááni sɪsɪ: "Kidaavééniti wenti ge máábá malá nya, taalí wenkí ge máálá nya ge nyáábá ngurú nyágadínee mówóró dóni-dóni bilé.
³⁷ Nyáábá nyáázi mágbíná ríŋa nbééŋ né, we ge nyááná bigée nyédée nbi. Wuli ma bi mogoobíya na ngoobíya iza-daá cé belé batára dāa tóm. ³⁸ Búzi ákoowú ndj mójjó nyójó né, ketengere nyévéwu yáa nyánám naaru tobólɔsi cáńfáná mǎdǎo nyédée agban nakírú sóm. ³⁹ Ngú bilé ge ketengere módókóná nya fúndi kpínde nedere sɪsɪ fanań naaru waagbaná de dɪsɪ. Bínlám bilé né, mágujuú-daá ge bínđerédém. A baanmíli ma idaawú, asée nyóbóózi ma mevére, a ngú nuvoowú ge baanmíli ma, asée mevére nya. ⁴⁰ Idaawú-daá, bilé ge wisi wónwóm ma, nuvoowú, kaanúá wángúv ma; buka dóm féyí. ⁴¹ Ábá, búzi ákoowú nbilé mójjó nyádāána-daá né; malá nya nyédée aléewá-roozí bɔwtá búzi ákizaalú nekere féyí; mebééŋ nyédée fúndi kpíná-ro búzi loɔ; médée ferítu si nvére ma né, ngée háli burɔ fuú. ⁴² A bidékée majaajaa Ibrahim-dée lsoo, lsoo lsaaka wánni idée ndáare né, síŋée mówóró, nyaraadjo ma ge medée núuzi yém. Amá, lsoo waana máɔwure na médée konkári; burɔ-roozí kedee nuvoowú weedézi toovonúm."

⁴³ Nge Labááni woobúsi yi sɪsɪ: "Bee! aléewá bana, máduná we; bebíya, mébíya nbilé, fúndi kpíná ana aríŋa, máduná; wenbí biríŋa kpátáa nyébeená dj né, máduná. Nge bijóó dj né, sinje we ge si mabúzi malá meweelunáa na bebíya baaluru we

né. ⁴⁴ Bilé né, yele mána nya dɪdɪ kediyá si kalizi mána nya seríya né."

⁴⁵ Nge Yaakúbu wezelí búure isuu. ⁴⁶ Nge wóóó igoobíya sɪsɪ: bókɔɔɔzi bó; nge bóóóózi bó basú fuure, baríŋa bakpa bɔɔɔ arɔ beɔi kíɔim. ⁴⁷ Nge Labááni waava dɪdāare dɪndɪ yíde sɪsɪ: Yegáari-Sahadúta, bika Yaakúbu ilé ifa de yíde dɪdɔ sɪsɪ Galéédɪ. ⁴⁸ Nnaamú ge Labááni wóóó sɪsɪ: "Bó ana dāágáa ye sinje dj né, ánlizú ku seríya mána nya dāláwútáa. Burɔzi ge baava ye yíde sɪsɪ Galéédɪ. ⁴⁹ Nge baadáyaa ye sɪsɪ Mísipa; káma, Labááni wóóó ge sɪsɪ: "A mána nya dódókúti dɪna dāmá, Dádúv lsoo ifere dɔrɔózi. ⁵⁰ A nyáánázi meweelunáa yáa ngúti ngbóo aláa ndasíná we, tli sɪsɪ bidékée urú ge dédée seríya-dúv; amá, lsoo ge." ⁵¹ Nge Labááni wóóó Yaakúbu sɪsɪ: "Bee bó dāágáa ye né ndj; búure móózúu de né ndj. ⁵² Aabisi dédée seríya-dunáa, médéneli ye mǎdǎki nyánibáawu, nyóó dɪdɔ ndéneli ye ndjki mánibáawu nlá ma bidaavé né. ⁵³ Ibrahim na Nahóru, bajaa-dée lsoo, isɪ seríya mána nya dāláwútáa." Nge Yaakúbu waamuná lsoo tjaa lsaaka wánni idée ndáare né; ⁵⁴ ɪcáŋ ilá sarɔo búv-daá nna; ɪyáa igoobíya jíngáari; beedɪ bte né, búv-daá nnaamú ge baawalí bodoo.

32

¹ Kiivé tééré né, nge Labááni wóóóóru ibó ikpíríki tweelunáa na bebíya; nge waɔ we alibáraka. Budé né, nge waabísi ikpé idée. ² Yaakúbu waagurú wéngbém né, ibamáa deé ge lsoo-dée malááyikawá weegéti yi. ³ Sáati wenkí waaján una we dj né,

nge sɪsɪ: "Cé ge ɪsɔɔ na idée n̄ba baraaduuzidé" nge waava d̄ɪdáare d̄ɪnd̄í yíd̄e sɪsɪ: Mahanayím[¶]. ⁴ Nge waagúsi idée tundn̄aa itiri id̄awaalu Ísááwu-jó Seyíri tééd̄i t̄ugɔwe Ed̄óm né t̄idaá. ⁵ Belé si bed̄ée né, nge wɔɔd̄ó we sɪsɪ: "Wentí si ikéveeri mágúbɔní Ísááwu né nd̄ó: ivéeri yi sɪsɪ: m̄óó idée yom̄ Yaakúbu mán̄ηmati ku yi sɪsɪ: d̄oo bur̄ŋa, Labáánu-dée ge m̄ójóó; nge t̄j̄ó ge mááwálí m̄ójóó h̄áli na sinje. ⁶ M̄ówená náánu, kpangb̄asi, fééni, yomáa aláa na abaaláa. Bilé bur̄ɔz̄i ge mééd̄iri si béfeeri mádúv̄u sɪsɪ: mááv̄íni nya, ce ma."

⁷ Tundn̄aa woobó bakábisi né, nge b̄ɔɔgóni beféeri yi sɪsɪ: "D̄óóbó d̄ina nd̄awaalu Ísááwu né, waagágúrú igereŋe si ikóni ɪs̄ŋ nya, ígana uráa kákpr̄íz̄i nas̄íle. (400)" ⁸ Baan̄m̄ati bilé Yaakúbu un̄i né, idaá lím weejé; id̄on̄v̄u ɪȳóól̄i, nge waadára idée zam̄óó nab̄úle, bikped̄ina fééni, nem̄isi, náánu, na raakúmwá ⁹ sɪsɪ: a bigée Ísááwu wɔɔgóni iketn̄a f̄oolv̄u kúɔm̄v̄u ge si iȳoo ki, f̄oolv̄u kugan̄aa wánbuz̄i kisé." ¹⁰ Nge sɪsɪ: "Óó, majaa Ibrahim-dée ɪsɔɔ majaa ɪsaáka-dée ɪsɔɔ, Mádúv̄u ɪsɔɔ, nyéév̄eeri ma sɪsɪ mábisi médeev̄uloó lé baal̄uru ma né, nyazi nyánlám ma kaz̄óó n̄bi. ¹¹ Mádúv̄u, mádátála nlá isóóróm̄iti nvu m̄óó nyóyóm̄ na wenbiré kúɔm̄d̄e d̄j̄; d̄ooriká ge m̄óód̄j̄ki med̄esi Yɔɔd̄áánu buwá kana; amá, sinje máagábisi na zam̄óó f̄ool̄íni nas̄íle. ¹² La suúru nluz̄i ma maɔawaalu Ísááwu nd̄é; ménnyém̄ sɪsɪ ík̄ók̄oni iku med̄eelin̄aa na mébíya. ¹³ Aa t̄óó, nyóóó ma ge sɪsɪ: nyánlám ma kaz̄óó n̄bi nd̄u mébíya-bíya

[¶] 32:3 bugutoluú sɪsɪ: D̄aaduuzidé

alibáraka b̄ɔd̄j̄ó bádánbuzi bakála we nyazi tenkú n̄óó-jó kanyíŋa bilé."

¹⁴ N̄na ge Yaakúbu waawalí t̄f̄ni id̄oo. Nge weebééŋ idée f̄úndi kp̄iná awe t̄j̄ó né adaá ɪl̄z̄i kuj̄óóni nat̄íri ɪs̄u id̄awaalu Ísááwu. ¹⁵ Waalz̄i nam̄íni kákpr̄ŋa (200), agbezeyíwá ákoowú (20), fééni aláa kákpr̄ŋa (200), agban̄wá ákoowú, (20) ¹⁶ Raakúmwá aláa ákoosaaláa (30) t̄ina tibíya t̄bamáa muz̄úv̄u né, náánu aláa neéle (40) na tid̄ee abaaláa fuú (10), kpangb̄asi aláa ákoowú (20), na tid̄ee abaaláa fuú (10). ¹⁷ Nge waadára f̄úndi kp̄iná amú fuúre-fuúre icéle idée tumeland̄aa it̄ó we sɪsɪ: b̄eté umú n̄ibááwu, bika beyéle fuúre báa wend̄é ilan̄a d̄irawú bol̄íni cúk̄o-cúk̄o.

¹⁸ Nge wɔɔd̄ó badaá weení idée n̄ibááwu né sɪsɪ: "A bigée maɔawaalu Ísááwu weeḡeti nya ge wɔɔb̄óózi nya sɪsɪ awení-dée n̄ni ge nyóó, le ge nyénd̄eé, nge awení tuná f̄úndi kp̄iná ad̄ee nya n̄ibááwu d̄j̄ó né, ¹⁹ busi yi sɪsɪ: iyom̄ Yaakúbu tuná nya; id̄uná f̄úndi kp̄iná d̄ud̄j̄; kuj̄ɔowu ge waagála igúbɔní Ísááwu; id̄it̄ŋa iḡɔwe b̄owóró igereŋe." ²⁰ Tóm kúɔm̄ti tum̄ n̄óó ge wɔɔd̄ó sule n̄ni, it̄ó toozo n̄ni, na wenbá bar̄ŋa b̄end̄eenáa f̄úndi kp̄iná amú né, sɪsɪ a bigée baana igúbɔní Ísááwu, bilé ge si b̄an̄mati yi. ²¹ Na bat̄asi beféeri yi sɪsɪ: idée yom̄ umú id̄it̄ŋa iḡɔwe b̄owóró igereŋe, sɪsɪ kuj̄ɔowu kid̄ee umú n̄ibááwu d̄j̄ó né ge umú si if̄ez̄iná igúbɔní Ísááwu wenbiré, na umú ina yi b̄ok̄oni bana d̄amá. Nab̄uru, umú ina yi bed̄ee d̄amá náa-daá, wánm̄v̄u umú kaz̄óó. ²² Nge weed̄ézi kuj̄óóni r̄iŋa n̄ibááwu tid̄eé, bika umú ɪwalí b̄owe d̄ɪdáare id̄oo.

²³ Nuvoowú kuń kidaá ge waagurú ikpóó idée aláa léení na bedée yomáa léení, na idée bíya fuú na naáru iboná we betési buwá bánjáa ke sisi Yabóki né kedée lím tɔ́ɔ́ dɔ́dɔ́are;

²⁴ itesuná dɔ́ɔ́ wenbí buríja twená bi né. ²⁵ Nge umú waawalí iriké, nge nuvoowú kuń kidaá, urú naáru wɔ́ɔ́góni ína yi balú háli asubáa. ²⁶ Bidée urú waana sisi idánbuzi iká Yaakúbu né, nge waamá idinɔ́-ro tɔ́ɔ́ icán kabúdi. ²⁷ Nge bidée urú wɔ́ɔ́ɔ́ yi sisi: "Bee! Téewu wénvém ku bilé, yele ma meḍḍe." Nge Yaakúbu woobúsi yi sisi: "A ndáḍḍu ma alibáraka, ménéyí ménýéllí nya ndḍe." ²⁸ Nge ulé wɔ́ɔ́bóózi yi sisi: "Bánjáa nya isi wé", nge umú sisi: "Yaakúbu." ²⁹ Nge sisi: "Tóó, badándayaa nya isi Yaakúbu; amá, si bayáa nya ge sisi Israel,^r káma, nyána lsóó na uráa mílú, nge nyééḍi." ³⁰ Nna ge Yaakúbu wɔ́ɔ́bóózi yi sisi: "La suúru nvéeri ma nyáyíḍe." Nge umú sisi: "Ngbetí-ro ge nyónbóózi máyíḍe." Nge waadɔ́ yi alibáraka nna.

³¹ Nnaamú ge Yaakúbu waava dɔ́dɔ́are dɔ́ndi yíḍe sisi: Peniyéélí, wenbí né, wɔ́ɔ́ɔ́ ge sisi: "Mááná lsóó iza na iza, bika méweezuú talí." ³² Wísi si silú né, wéngevelí Peniyéélí, bika wánganɔ́hé tɔ́ɔ́-ro. ³³ Bilé burɔ́zi ge háli na sinje Israel bíya tónɔ́tɔ́wú tɔ́ɔ́ fóle sóm. Káma, Yaakúbu-dée tɔ́ɔ́ fóle dɔ́m dɔ́dɔ́are ge lsóó waamá.

^r 32:29 bugutoluú sisi: ína lsóó baaló.

33

¹ Yaakúbu waagúsi waazá ikébeɛn dɔ́ né, nge waagáná Ísááwu kereɛe ígana uráa kákpízi nasíle (400). Nge waadára bíya icéle Léya na Rasíla na yomáa léení. ² Nge wɔ́ɔ́ɔ́ yomáa beń bána bebíya bete níbááwu; belé bowóro né, nge Léya na ibíya baadín; nge Rasíla na Ísifu belé beedéézi fúu bowóro. ³ Imú iditɔ́ja weede ná we níbááwu. Naaní itála idawaalu iza-daá né, burɔ́ lube ge wozóm ade. ⁴ Nge Ísááwu weeze ikáziɛ yi; inyáa ikpí ilowú ikpíriki yi. Nge baabáazi wíidi. ⁵ Ísááwu wɔ́ɔ́góni ikúsi igɔ́jɔ́ ubéɛn né, waana aláa na bíya; nge sisi: "Wenbá ge uráa bana baagálaazi nya dɔ́ né." Nge Yaakúbu woobúsi yi sisi: "Bíya lsóó waavá ma we né nbulé." ⁶ Nna ge yomáa aláa na bebíya belé boogóduu baká baɔ́nɔ́-ro. ⁷ Nge Léya na ibíya dɔ́ɔ́ boogóduu baká baɔ́nɔ́-ro. Nge Ísifu na Rasíla bɔ́móo bokóduu baká baɔ́nɔ́-ro dɔ́ɔ́. ⁸ Nnaamú ge Ísááwu sisi: "Fúndi kpíná ríja mééégéti ye dɔ́ né, we ge nyáází si nlaná." Nge Yaakúbu woobúsi yi sisi: "Aayí, si mavinuná nya ge." ⁹ Nge Ísááwu sisi: "Ménewú, bibá buwe mójó, bilé né, dɔ́ki." ¹⁰ Nge Yaakúbu sisi: "Aayí, la suúru, a dḍe nyééjé ma, tisi nmu mágujɔ́wu méndé; káma, médeé nya náa cɔ́ɔ́ ma ge nyazi lsóó ge mááná; nge toovonúm, nyáámú ma núbuzi nasíle. ¹¹ Lsóó waadɔ́ ma alibáraka, nabúru féyí ma takáasi; bilé né, la suúru ndísi nmu mágujɔ́wu máálá nya ki né."

Bilé ge wɔ́ɔ́ɔ́nɔ́ Ísááwu caarí háli ulé ité umu. ¹² Nge ulé sisi: "Ḍúkúro dɔ́ḍe maláazi nya." ¹³ Nge Yaakúbu sisi: "Mágúbɔ́ní,

nyányi sɪsɪ: bɪya ɪbá bevéyí fɪya dʒ, ngú dʒdʒ mɔ́wɛná fɛ́eni na nááni á́sɔ́nínáa. A dʒégbí ti dʒóni tunúŋ wíre kúɖumɖe, fúndi kpuná ríŋa wánzím. ¹⁴ Bulé né, mágúbɔní, te nɪbááwu ndóróbó, mɔ́ mɔ́nvúu mánúndi kpuná na bɪya-déé nuŋé mɔ́gómɔ́náná mú Seyíri." ¹⁵ Nge Ísááwu sɪsɪ: "A bulé, ménýelenáa nya mááráa nebére." Nge Yaakúbu woobúsi yi sɪsɪ: "Na bulá wé; a nyáábá nmu ma kazó, buɖɔ." ¹⁶ Nge Ísááwu waaján isúu ɪbɪsɪ Seyíri wíre dʒm.

¹⁷ Yaakúbu ulé waagurú idéé Sukóti. Nge woobó uma ɪdi dʒɔ, uma fúndi kpuná kéréézɪ. Burɔzɪ ge bánýaa dʒdáare dʒndʒi sɪsɪ Sukóti.

¹⁸ Bɪjɔɔ né, Yaakúbu waagálu Padan-Aram ɪtalaná alaafɪya Sɪkém Kanáani laadó-daá. Waadála né, téédɪ-jɔ́ nna ge woozúu. ¹⁹ Laadó wenká-ro woozúu né, Hamóru-déé bú Sɪkém-déé bɪya-jɔ́ ge waamu ke ɪfere liidasi nínuwá. ²⁰ Nge Yaakúbu waama lsó saró yaalandé nnaamú ɪfa yídɛ sɪsɪ: Israel-déé lsó ge lsó dʒóni-dúv.⁵

34

¹ Wíre ge Yaakúbu weelée Đina waalú sɪsɪ wónboɖé ikána téédɪ-daá aléewá; Đina umú né, Léya waalɔruná Yaakúbu bú weeni né nbulé. ² Wéndɛ né, fárándí kú m kúdee wúro Hivíi níni Hamóru biyaalú Sɪkém waana yi. Nge ulé weegbí yi ɪɖeená ikódʒóná ɪfɔ́sɪ yi. ³ Nge Yaakúbu weelée Đina waazúv afobú

⁵ 33:20 Héburu kɔnuŋ-daá bugutoluú sɪsɪ: El-Elohé-Israel

kezeŋa. Nge waadí tɔm tɪnbuzi tyó iwenbiré né iféeri yi. ⁴ Nge woadó ɪjaa Hamóru sɪsɪ: "Bo ngázulu ma aléere ceeni, mɔ́zɔléé yi sɪ mɔ́gbó." "

⁵ Yaakúbu ulé waanú sɪsɪ bulé ge afobú umú woɔvɔ́sɪ umú ɪweelée Đina. Ibiyaalunáa wéndɛéná ɪvúndi kpuná fási-daá né, woozu dʒfée ɪdaŋmáti, háli belé bakábɪsɪ. ⁶ Nge Sɪkém ɪjaa Hamóru waagurú ɪbó Yaakúbu-jɔ́ sɪ ɪkánmátina yi.

⁷ Yaakúbu biyaalunáa waagálu fɔ́ batála ge baanú wenbí bulá bi né, nge sɪsɪ buna bíbá bigée beɪn Israel bɪya kudúuwu ge. Nna ge baabá beyée baaná. Wenbí woɔvɔ́sɪ beɪn benewú né, ɪdabá bumɔ́náná bulé. Budoɔbózɪ balá Israel bɪya bulé.

⁸ Hamóru woobó né, nge ulé woɔgbó tɔm ɪŋmáti we sɪsɪ: "Mebiyaalú Sɪkém wenbiré waabá busúu múbú aléere ceeni, ɪlá suúru ɪfa ma yi mejéle mebiyaalú umú. ⁹ Đána mú dʒidʒi kediyá, dʒngɔwúwú mídee aléewá bika mínyóɔ dʒdʒ mɪngɔwúwú dʒédee nba. ¹⁰ ɪjɔ́ dʒána mú, mújɔwúwú ge téédɪ tuna tɪjɔ́; mínbuzi ɪlá fótóosi bika iyúu laadási dʒdʒ ɪsú mídi."

¹¹⁻¹² Nge Sɪkém woovulú unɔ́ iféeri Đina ɖawaalunáa na ɪjaa sɪsɪ: "Máávinu mú sɪsɪ báa mudíre-déé kumere ge dʒigíi nɪnɪ, bína kujɔ́nɪ, ɪbelí ma, ménverú; na wenbí buríŋa sɪ ɪtɔ́ ma sɪsɪ mévere né, buríŋa ménverú, bika ɪbá ɪtisi ɪfa ma Đina mɔ́gbó." ¹³ Sɪkém woɔvɔ́sɪ Đina né burɔzɪ, belé baagurú sɪ bobúsi ɪna ɪjaa Hamóru né, boodúúli we ge ¹⁴ bobúsi we sɪsɪ: "Kéyi, dʒɔ́ dʒévéyí dʒngɔwúwú dʒenewú ɖɪfa jɔ́fɔ́lɔ́-dúv. A ɖáálá bulé, bigée ɖáa kudúuwu ge. ¹⁵ A múzɔléé ɖɪlá mú wenbí míbózɪ ɖáa né,

asée bebelí wenbá baríŋa begéé abaaláa né babísi nŋunáa dǎo.

¹⁶ A mílǎ bulé, mínbuzí múnghowúu dǎdée alééwá, bika dǎo dudu dǎngbowúu mú mídée nba; dáríŋa duyóózi ducóo dɪbɪsɪ urú kúduŋ. ¹⁷ Amá, a míígizi mídánú tóm dǎáŋmáti mú dǎo né, dǎo dǎngbowúu dǎdée alééré dɪdée."

¹⁸ Nge Hamóóri na ibiyaalú beedísi tóm tundí. ¹⁹ Síkém weegbedí na ukurú usíŋ wenbí bowóo we né buróózi; káma, ɪzooléé alééré né ní. Na nbée né, umú ge baabá bándǎu girímá ɪjaa-dée dǎána-daá.

²⁰ Nge Hamóóri na ibiyaalú baagurú bobó téédɪ wɔwɔo-daá, beféeri uráa sɪsɪ: ²¹ "Uráa bana bowe dǎlǎwútáa dǎo né, begéé uráa dɔyɔyɔo nba ge. Bulé né, bɔcɔo dǎdéeɪdɪ-daá cé bika bǎnlám bedée fótóosi. Téédɪ waawála, bíndalú we. Ðónyúu dukpɔo bedée alééwá bika beŋ dudu bɔkpɔo dǎdée nba. ²² Amá, uráa beŋ sɪ betisi bɔcɔo dǎlǎwútáa cé dǎna we dɪlǎ kúduŋ, asée béñbélí dǎa nŋunáa beebelí we né. ²³ Náñta bedée fúndɪ kpɪná kúmuyé na kúbɔná na bedée dǎóle ríŋa wǎnbɪsí dǎdée nbi né. Ðíkpedí ge dufu dɪlǎ wenbí bowóózi dǎa né; bika dǎna we duyóózi ducóo."

²⁴ Bowe bǎnŋmatí bulé né, téédɪ-daá nba wenbá baríŋa baadála abaaláa né beedísi tóm tuŋ. Nge baajǎŋ bebelí wenbá baríŋa kpátáa bowóonɪ bowe nna né.

²⁵ Wé náádoozo wíre abaláa beebelí we né lewáa bénýeléŋ né, nge Ðína dǎwaalnáa Simeyóónɪ na Levíi baagurú beselí bedée tókobíwá basúu téédɪ-daá botudú we baku baríŋa. ²⁶ Nge baagu

Hamóóri na ibiyaalú Síkém. Nge bowóogbowo benewú Ðína Síkém-dée dǎána-daá bekégbéná. ²⁷ Nnaamú ge Yaakúbu-dée bíya ríŋa waazúu ɪsɪdǎa-rɔɔzi balzɪ bowená bi né; basúu téédɪ ríŋa-daá bokóti uráa kpuná; káma, bowɔwɔsɪ benewú. ²⁸ Nge bowóogbowo belé bedée fúndɪ kpɪná kúmuyé na kúbɔná, kpangbási, wenbí buríŋa badanbá bowená téédɪ-daá na fási-daá né, bowóogbowo. ²⁹ Nge baanmíli bagbiná ríŋa círi, bikpedína bebíya na bedée aláa, na wenbí buríŋa kpátáa bowe bedéézi-daá né.

³⁰ Nge Yaakúbu weewéeri Simeyóónɪ na Levíi sɪsɪ: "Míwóórsɪ ma Kanáani na Feréézi téédɪ bíya ɪzá-daá dǎo né, míjǎa ma tóm ge. ɪráa mówená we né, bowódǎo; a bigéé belé baadá nɔo bakágurú móróózi, bónnuudí mána médée zamóo." ³¹ Nge boobúsi yɪ sɪsɪ: "Bulé né, dǎnewú ge báláná nyazi kiliqú yáa wé."

35

¹ Nge ɪsóo wɔwɔo Yaakúbu sɪsɪ: "Kurú ndéé Betéélɪ ngójo. A nyáadála nna, ma ma saróo yaalandé, móo weení máánúndǎu malú nyóórsá sáati wenkí nyéngzewóo ndawaalu Ísáawu né."

² Nge Yaakúbu wɔwɔo ɪdée ɪyáálɪ na wenbá baríŋa bowe ɪjɔ né sɪsɪ: "Uɪzɪ ɪzásɪ sɔwe mílǎwútáa né ɪbedɪ, bika ɪyáálɪ mídi ɪlǎ dǎcurɪ-curɪ, ɪkéé kpuná kúsuyé. ³ Sɪ dukurú nbulé dɪdée Betéélɪ; dǎndalú nna né, mánmáa ɪsóo weelée ma wíre wendé takáasi sɪ ɪdɪ ma né, ɪdée saróo yaalandé; waalaazi ná ma

mánibááwu-daá." ⁴ Nge baríña boodúúzi[†] lizási sunzi na bidée abúkundíwá baɖu Yaakúbu ndé. Nge ulé wɔɔgbɔɔ buríña iboná unyúudi tuwú kúɔɔngi nakíri-de, tuwú kúm kɪdláána Sɪkém ge.

⁵ Nge baagbíri bakurú. Baagurú né, téédíwá tidiláana we né, tunú lsóo ndááre, biyéle baa naaru takurú bowóró. ⁶ Nge Yaakúbu na wenbá baríña bovoo yi né bowóroni batála Lúúzi téédi bándayaa ti sɪsɪ Betéélí né Kanáani laadóo-daá.

⁷ Waadála né, nge waama saróo yaalandé dɪdáare dɪm dɪdaá, bika ifa de yíde sɪsɪ Betéélí-dée lsóo;[‡] káma, sáati wenkí wenzewoo idawaalu né, náanamú ge lsóo waadɖu ulú urɔ.

⁸ Tóo, Debóra weení wɔɔdɔki Rebéka né weevéti boboná yi bebí Betéélí-jó tuwú bánjáa ki sɪsɪ: wíidi tuwú né kide.

⁹ Nge sáati wenkí Yaakúbu waagálu Padan-Aráam utála né, lsóo waadádúu ulú urɔ idɖu yi albáraka. ¹⁰ Nge lsóo umú wɔɔdɔ yi sɪsɪ: "Nyáyíde ge Yaakúbu; badándayaa nya bilé, si bayaa nya ge sɪsɪ Israel." Nge waava yi yíde sɪsɪ Israel. ¹¹ Nge lsóo sɪsɪ: "Mánaábílé lsóo yíko-dúu, mánvaa nya luruu nloru bidjó. Yiriwá dɔbata ge si nloru; badaa, wúrowá dɔbata si bokoni ná balú. ¹² Laadóo máávúnvaa ke Ibrahim na lsaaka né, mɔngbowúu ke mava nya; na nyóɔgɔni nyówóró né, nyébiya-bíya ikpoo ke." ¹³ Budé né, nge lsóo waagurú dɪdáare lé ina Yaakúbu baazín baɓmáti né idé. ¹⁴ Nge Yaakúbu wozúu búure lénlé ina lsóo baazín baɓmáti né. Búure dɪm dɪro ge

[†] 35:4 boodúúzi didanáábílé beedízi

[‡] 35:7 Héburu kunuɖ-daá bugutoluú sɪsɪ: El-Betéélí.

weelé lím, ibíri núm dɖugujú-daá. ¹⁵ Nge waava baɔɔdáare dɪndí yíde sɪsɪ: Betéélí. ¹⁶ Nge ina idée zamoo baagurú Betéélí ná. Bánjúná Efiráta bilé ge Rasíla waaluru. Bidée luruu waalá yi káale. ¹⁷ Bibamaa yi nuɓasi né, nge alú álúrúsírú wɔɔdɔ yi sɪsɪ: "Bikalá nya ndááre; bú abaalú dɖdɔ ge nyóóyúu." ¹⁸ Bidée sáati kúm né, idée weezúu wánjúb tém; káma, bibá buwe bínjaari yi. Nge waava bú umú yíde sɪsɪ Ben-Oni: bugutoluú sɪsɪ máwahála bú, amá, caáwu ulé waava yi ge sɪsɪ Ben-Yáámíinu: bugutoluú sɪsɪ mólówú-de bú. ¹⁹ Nge Rasíla waazí bokpoo yi bebí Efiráta téédi bánjáa ti sɪsɪ Betlehém né tudée nábááwu-jó. ²⁰ Nge Yaakúbu wozúu búure iboolááwu kúm kurɔ; hált na sinje, búure dɪm dɪdeezizuwaa ná, bánjáa bidáare sɪsɪ Rasíla boolááwu búure. ²¹ Nge Israel, bándayaa yi sɪsɪ Yaakúbu né, waagurú idée ikózuu Mɪgɪdááli-Edéeri-wóro.

²² Sáati wenkí iwe ná né, nge Rubéenu woobó ifuniná tjaa umú idéelú kúmuú Bíla. Nge tóm tum tuzúu tjaa nigbamú-daá.

Yaakúbu umú ijoo bilé né, ibíya abaalaa riké kée uraa kujóni fuu na natíle ge. ²³ Léya-dée bíya ndj: Rubéenu, ulé igée na Yaakúbu-dée bú kaɔaa nní. Simeyóoni, Levii, Yúda, lsaakarú na Zabalón. ²⁴ Rasíla-dée bíya ndj: Ísifu na Ben-Yáámíinu. ²⁵ Rasíla-dée yom Bíla-dée bíya ndj: Dáani na Nefitalii. ²⁶ Léya ulé iyom Zilipa-dée bíya ndj: Gáadi na Áásiru.

Tóo, Yaakúbu-dée bíya waaluru we Padan-Aráam né nblé.

²⁷ Bujoo né, nge woobó ikómóná tjaa lsaaka Mamirée Kiriyáti-Arbáa téédi bándayaa ti Héburóoni né tudaá; náanamú

ge tjaa lsaáka na tjaajáa Ibrahim baavúńjowú. ²⁸ Búzi kákpaŋa ákoowú fěyí (180) ge lsaáka waalá dúúlinya-daá ²⁹ naaní ísí íbó ikómóóná idée nba. Waabá ge íbú ulá ábóní. Nge ibiyaalunáa Ísááwu na Yaakúbu boogbóo yi boboná bebí.

36

¹ Ísááwu bándayaá yi Eđóm né igutoluú-de bíya ndj: ² Kanááni aléewá lówótáa ge Ísááwu weebééŋ ikpóo idée aláa; Héti nni Elóni weelée Ada, Hevíi nni Sibeyóóni weelée Ana-dée bú Oholibáma; ³ na Asumáyíla weelée Basumáti. Aléere umó igoobú ge Nebayóti. ⁴ Elifáazi ge Ada waaluruná Ísááwu. Basumáti ulé uluruná yi Rehuwééli; ⁵ nge Oholibáma ulé waaluru Yewúsi, Yawélam na Koré. Bíya wenbá Ísááwu waaluru we Kanáani laadóo- daá né nblé.

⁶ Nge Ísááwu waagurú iselí id̄eelunáa, ibiyaalunáa, iwaelunáa, id̄aana-daá nba ríŋa, idée fúndi kpíná kúmuyé na kúbóni; na idée d̄jólé ríŋa wendé wooyúu d̄e Kanáani né ikpóo id̄ée tééd̄i natíri-daá ilaná inewú Yaakúbu bolíni. ⁷ Beléeni, báa awení-dée d̄jólé fěyína kalí; ngú nbée né, bowená fúndi kpíná d̄abata, biyéle d̄idaare bowe d̄idaa né, d̄udokúti d̄icáa si d̄iwála we beléeni boyóozi bocóo. ⁸ Nge Ísááwu Eđóm weed̄e ikózuu Seyiri búv-daá.

⁹ Eđóm nba tjaa kúbóni Ísááwu Seyiri búv-daá abaalú umó igutoluú-de bíya ndj; ¹⁰ Ísááwu biyaalunáa yirá ndj: Elifáazi, id̄eelú Ada waaluruná yi né; na Rehuwéeli id̄eelú Basumáti

waaluruná yi né. ¹¹ Elifáazi ulé ibiyaalunáa yirá ndj: Temáani, Omáari, Séefu, Gayetám na Kenáazi. ¹² Nge Ísááwu biyaalú Elifáazi umó igúti iwená alú asu nni naaru kumuú, bányáa ulé sisi Tumuna. Nge Tumuna umó waaluruná yi Amaléki. Tóo, Ísááwu d̄eelú Ada biyaalunáa nblé.

¹³ Rehuwéeli ulé idée bíya ndj: Naháti, Zeráki, Sáma na Míiza. Ísááwu d̄eelú Basumáti biyaalú-bíya yirá nblé. ¹⁴ Ísááwu d̄eelú Oholibáma Sibeyóóni biyaalú Ana weelée biyaalunáa waaluruná Ísááwu né bayirá ndj: Yewúsi, Yawélam na Koré.

¹⁵ Đugoré báa wendé-dée wúrowá bultzi we Ísááwu-dée lurúv-daá né ndj: wúrowá baalú Ísááwu-dée bú kúbóni Elifáazi-dée lurúv-daá né ndj: wúro Temáani, wúro Omáari, wúro Séefu, wúro Kenáazi, ¹⁶ wúro Koré, wúro Gayetám na wúro Amaléki. Wúrowá wenbá baalú Elifáazi na id̄eelú Ada bedée lurúv-daá Eđóm tééd̄i-daá né nblé. ¹⁷ Wúrowá baalú Ísááwu biyaalú Rehuwéeli-dée lurúv-daá né ndj: wúro Naháti, wúro Zeráki, wúro Sáma na wúro Míiza. Wúrowá baalú Ísááwu na id̄eelú Basumáti bebiyaalú Rehuwéeli-dée lurúv-daá Eđóm né nblé. ¹⁸ Wúrowá baalú Ísááwu na id̄eelú Oholibáma bedée lurúv-daá né ndj: wúro Yewúsi, wúro Yawélam, na wúro Koré. Wúrowá baalú Ísááwu na id̄eelú Ana weelée Oholibáma-dée lurúv-daá né nblé. ¹⁹ Ísááwu-dée bíya-daá wenbá beed̄i kowúráti né nblé. Ísááwu umó unáábilé Eđóm.

²⁰ Seyiri Hóori abaalú ivunwe tééd̄i-daá né-dée bíya ndj: Lotáani, Sobáali, Sibeyóóni, Ana, ²¹ Đisóóni, Eséeri na Đisáani. Hóori nba-dée wúrowá Seyiri waaluru we Eđóm tééd̄i-daá né

nbulé. ²² Lotááni-dée bíya waalúru we né ge Hori na Hemám. Lotááni umú ɔ́ga ge Tumuna. ²³ Sobáálti biyaalunáa yurá ndj: Alivááni, Manaháti, Ebáálti, Sikééfu na Onam. ²⁴ Sibeyóóni biyaalunáa yurá ndj: Aya na Ana. Ana umú waazɔ́ na ná ɔ́lú búúzi kujúni sizoláa né surɔ́ teewúlóó-daá sááti wenkí wéngetí ɔ́jaa Sibeyóóni-dée kpangbáti né.

²⁵ Ana ɔ́lú ibiyaalunáa yurá ndj: Ðisóóni na Ana weelée Oholibáama. ²⁶ Nge Ðisóóni dɔ́dɔ́ biyaalunáa yurá ndj: Hemidááni, Esibááni, Yitirááni na Kerááni. ²⁷ Eséeri ɔ́lú ibiyaalunáa yurá ndj: Bilihááni, Zaavááni, na Akááni. ²⁸ Ðisááni biyaalunáa yurá ndj: Úzi na Arááni. ²⁹ Hóóru níba-dée wúrowá yurá ndj: wúro Lotááni, wúro Sobáálti, wúro Sibeyóóni, wúro Ana, ³⁰ wúro Ðisóóni, wúro Eséeri na wúro Ðisááni. Hóóru níba-dée wúrowá beedj kowuráti Seyiri téédɔ́-daá né nbulé.

³¹ Wúrowá beedj kowuráti Eɔ́ɔ́m téédɔ́-daá naaní na basí kowuráti Israel né bayurá ndj: ³² Beyóóru biyaalú Béla, ɔ́lú umú weedj kowuráti Eɔ́ɔ́m laadóó-daá; ɔ́dée téédɔ́ yíɔ́ge ge Ðinihába. ³³ Béla wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; nge Zeráki Bɔ́sɔ́raa níni biyaalú Yobáábi weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ³⁴ Nge Yobáábi umú dɔ́dɔ́ wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; nge Temááni níni Husikám weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ³⁵ Nge Husikám dɔ́dɔ́ wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; waazí né, nge Bedáadi biyaalú Hada wɔ́ɔ́gbóo ɔ́ɔ́dárae. ɔ́lú umú wooyoo ná Madiyááni Mɔ́wáábi fásti-daá. ɔ́déeɔ́ ge bánɔ́yaa sɔ́sɔ́ Avíti. ³⁶ Hadáadi wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; waazí né, nge Masuréka níni Sámla weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ³⁷ Sámla wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; waazí né, nge Rehóóti téédɔ́ tuwe buwá-ɔ́ né níni Sawúúli weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ³⁸ Sawúúli

wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; waazí né, nge Akɔ́bóóru biyaalú Baal-Hanááni weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ³⁹ Nge Akɔ́bóóru biyaalú Baal-Hanááni wɔ́ɔ́góni ɔ́sɔ́; waazí né, nge Hadáari weedj kowuráti ɔ́ɔ́dárae. ɔ́lú ɔ́déeɔ́ ge bánɔ́yaa sɔ́sɔ́: Páwu. Nge ɔ́ɔ́elú ge Meetabéélti, Mezaháábi weelée Maturéédɔ́-dée bú nbulé.

⁴⁰ Wúrowá beedj Ísááwu-dée ɔ́lúru-daá né bedée séédɔ́ na bedéédɔ́ na bayurá ndj: wúro Tumuna, wúro Aliva, wúro Yetéti, ⁴¹ wúro Oholibáama, wúro Ela, wúro Pinóóni, ⁴² wúro Kenáazi, wúro Temááni, wúro Mibisáari, ⁴³ wúro Magɔ́ɔ́tyéélti na wúro Irám.

Eɔ́ɔ́m wúrowá wenbá boozúu ada ndi-ndi bedéédɔ́-daá né nbulé. Ísááwu náábílé Eɔ́ɔ́m níba ɔ́jaaɔ́.

37

¹ Yaakúbu ɔ́lú weedjée ikózuu Kanááni laadóó-daá ɔ́lú ɔ́lú ɔ́lú waavúnjɔ́wú ɔ́góni né

² Bee Yaakúbu umú ɔ́gɔ́lulú-de bíya-dée tómi.

ɔ́dée bú Ísifu waalá búzi akɔ́zaalú na nastle (17) né, ɔ́na ɔ́ɔ́aawaalunáa bɔ́ngetí féeni na namíni; bɔ́we né, umú Ísifu na ɔ́gɔ́ yóɔ́ɔ́nínáa Bíla na Zílipa bebiyaalunáa bɔ́ngeti ku fúndi kpíná. A belé baalá nabúru bɔ́dakazóó, umú wónɔ́nna ge wénveerim bajaa. ³ Bajaa ɔ́ba ɔ́zoolée ɔ́dóm bukíli baaganáa; káama, ɔ́dée ábɔ́o bú nbulé. Nge ɔ́jaa waanyára yi jaba kíféngi nakíru. ⁴ ɔ́ɔ́aawaalunáa wooyúu bana sɔ́sɔ́ bajaa soolée Ísifu-dée

tóm bikíli beím. Nge baalzí ızíre batını ıró; badándabá bokúti bacáa bañmatná yi ɔɛɛɛ.

⁵ Wíre bujóó né, nge Ísifu woodóózi, nge ɔozire ɔúm ɔiyéle ıɔawaalnáa tandacáa ıdóm. ⁶ Nge weevéeri ıɔawaalnáa sısı móódóózi ɔozire neɔere; iwélesi ınú ɔe.

⁷ Móódóózi sısı ɔarıña ɔɔwe ɔó ɔónvókí mlá abáńgamá.^v Sı ɔıtó na ɔısú né, médeé ɔbándé waagurú ɔısın ısóódaá; nge mı́ mı́deéna wóogónı alára amılıná ɔe, acán alúúzi adı ɔızá-daá."

⁸ Waanmáti bilé né ge ıɔawaalnáa sısı: "Kéyi, bilé né, nyánvú sısı sı ngónı nbıstı wúro bıka ndı ɔó ɔrósózi kúbónı yáá wé." Idée ɣmature na idée ɔozá amú aabá ayéle ıɔawaalnáa ıbá bonyóózi balzı ızíre batını ıró. ⁹ Bıdorojóó ɔıɔ né, Ísifu woodóózi ɔozire neɔere. Nge wóóɔkpówú ɔe iféeri ıɔawaalnáa sısı: "Óo, ɔédeé nıba, móódóózi ɔıɔ: móódóózi sısı wıstı na fenó na wılastı fuú na nekére bóogónı bosóm máázá-daá."

¹⁰ Nge ıdasıná belé beriké, weevéeri ıjaa ɔıɔ. ıjaa waanú bilé né, nge ılé sısı: "Kéyi, we-deé ɔozire nbilé; bilé né, mana ngó na ndawaalnáa sı ɔıkónı ɔısóm nyáázá-daá yáá wé."

¹¹ Nge ıɔawaalnáa waabá bálnám yi súsı; amá, bajaa ılé ıdóóóná tı.

¹² Wíre bujóó né, nge ıɔawaalnáa wóogbóó féeni na namını beɔena Sıkém kısóó.

^v 37:7 abáńgamá kıdanáábı́lé abáńmá

¹³ Wíre neɔere né, nge bajaa waayáa yi sısı: "Ísifu nyányı sısı ndawaalnáa kówe Sıkém fárándı bána bavúndı kpıná ya. Méndırıı nya bıjó." Nge Ísifu woobúsi yi sısı: "Tóó, baabá." Nge Yaakúbu sısı: ¹⁴ "Bo ngébeɛɛ we sısı bána badı? A nyáagána wenbí-daá bówe né, ngábıstı ngónı nvéeri ma." Nge waalú beɔe Heburóónı kazalıyá-daá ıkpóó Sıkém nıbáawu. Woobó ıtála Sıkém né, ¹⁵ ıdatılı na fıú lénle ıɔawaalnáa wená né. Nge wóogbóó yeréti. Idée yeréti tım tıdaá, weegetıná abaalú naáru ɔó-daá ɔeıı; nge ılé wóóbóózi yi sısı: "Afobú, we ge nyánjáadı." ¹⁶ Nge Ísifu sısı: "Maɔawaalnáa ge mánjáadı; la suúru, a nyányı lénle béngılınáa féeni né, nvéeri ma." ¹⁷ Nge ılé sısı: "Óo, bálnılı cé; máánı bannmatı sısı beım bannıstınáa ɔótáanı fárándı." Nge Ísifu waagbóó nıbáawu. Woobó ıtála ɔótáanı rınaamú né, tovonúm, wóomóóná we.

¹⁸ Sáati wenkı belé baagústı bakána yi bolını ıgegereɛe né, naanı ıtála bıjó né, bánjáá áseńsı sısı bángúv yi. Nge sısı:

¹⁹ "Kebeé ɔédeé ɔozá-dúv umú ıgegereɛe ná ɔó. ²⁰ A bıgeé waadála, ɔúkú yi ɔıselı ɔıv lóko nakırı-daá, bıka ɔubuuná sısı ɔó-daá kpıńɔe neɔere wóóóó ná yi. A ɔáálá yi bilé, ɔánnáa nɣını idée ɔozá sı akédéna né."

²¹ Baɔawaalu kúbónı ge bányáa sısı Rubéenu; ılé waanú bilé né, nge weegızı sısı bákaku yi. ²² Nge sısı: "Íkaku ırú, beɛ loko teewúlóó-daá cé, lım féyí kıdaá; a wóogónı, ızelı yi ıv kıdaá, íkaku yi." We-ro ge baɔawaalu umú waalá lónı umú, kama ızóóle sı ılé benewú Ísifu ıbıstı ıkómóóná bajaa ɔána na alaafıya.

²³ Sáátu wenkí Ísifu wɔɔgóni utála bojó né, nge beegbí yi, bobúti idée jaba kíféngi kuna ɔɔzɔ́, ²⁴ nge beezelí yi bɔlo lɔko kum kidaá. ²⁵ Bɔlo yi buté né, nge beedjé bobó betí bɔcɔ́ béndjii kídjím.

Bugóni butási né, baagána fótóosi-dináa nebére kegereje. Baagálíná téédí bánýaá ti sɔsi Galáadi né béndjéé Mísira téédí-daá, begée Asumáyíla-dée fɔɔlɔ́-daá níba ge. Bedée raakúmwa kazuwáana kpíná: yáázíwá, tulaarí na faadíní nóm ndi.

²⁶ Ísifu ɔɔwaaɔlunáa-daá naáru ge bánýaá sɔsi Yúda. Nna ge wɔɔdɔ́ igoobíya sɔsi: "Đédée níba, ɔɔku ɔɔnewú ɔɔsuná ɔɔádi, we ge si butási ɔɔá. Đánlám bulé buté, na buríja, ɔɔnewú ge igée. ²⁷ Bulé né ɔɔkpɔɔ yi ɔɔtyaná Asumáyíla-dée níba béndjéé ɔɔjé né; ɔɔketekíná yi; káma, ɔɔáríja, azimá kúɔmá ge." Nge baaganáa weedísi.

²⁸ Medáani^w fótóosi-dináa beém ɔɔɔgóni béndjéé né, nge baalzí benewú Ísifu lɔko-daá bayaná belé liideé gbɔɔ ákoowú; belé bacáɔ bɔkpɔɔ yi beɔɔená Mísira.

²⁹ Bugóni butási ɔɔwaaɔlú kúɔɔní Rubéenu ɔɔɔgóni iwíli lɔko-daá ibée né, ɔɔmégélém, Ísifu féyí nna. Nge bugúsi ulaakáari, ɔɔáɔ ɔɔlerí idóko. ³⁰ Nge woozúu ɔɔbɔsi inewáa-jɔ́ iféeri we sɔsi: "Bú féyí nna; nɔ́nɔ́ ge si malá leleedjé ɔɔjé." ³¹ Nge boobó bebée fúndi kpíná-daá bakálízí agbezeyí bɔkɔ́ná baku, bɔkpɔɔ Ísifu-dée jaba baalzí ki ɔɔzɔ́ né banyúú azimá-daá. ³² Budé né,

^w 37:28 Asumáyíla-dée fɔɔlɔ́-daá níba ɔɔɔɔ nbulé.

nge ɔɔɔgbɔɔ ki beyéki boboná bajaa sɔsi: úmú tóko kuna ibée, kulú ibiyaalú-dée tóko?

³³ Baadalaná ki bawíli bajaa Yaakúbu né, ulé weebée tóko kuna né, waadilí ki. Nge sɔsi: "Ówu, móbú-dée tóko nbulé; fɔɔ-daá fúndi kpínjé neɔɔere wɔɔdɔɔ yi; buyáází móbú sóm."

³⁴ Nge bubá bukúsi ulaakáari, ɔɔáɔ ɔɔlerí idóko izóona ki né; ibó ɔɔkpɔɔ ɔɔzɔ́ nyíjire kpíná isúu. Đoo wɔɔgbɔɔ meedire né, háli wé-bíya ɔɔabata. ³⁵ Ibiyaalunáa na ɔɔweelunáa ríja ibéeli yi bawí, weegízi ɔɔbamáa sɔsi: bulé ge umú si ɔɔcɔ́ lííya háli umú ibó ɔɔkómóná ibú. Nge ɔɔjɔɔ ɔɔbamáa yi wíidi.

³⁶ Medáani fótóosi-dináa beém baadalaná Ísifu Mísira né, nge babsuná yi bayaná Pɔɔtfáari. Ulé ge Mísira wúro Farawóna-dée síntírí-dináa-dée kúɔɔní.

38

¹ Sáátu kum ge Yaakúbu biyaalú Yúda waalú igoobiyá-jɔ́ idée Adulám abaalú bánýaá yi sɔsi Hiráa né ɔɔjé. ² Nna ge ɔɔwe ge waana Kanáani ní Súwa weelée ɔɔkpɔɔ yi ɔɔbɔsi idjéelú.

³ Bɔjɔɔ né, alú weeyée fuwá ulúru bú abaalú, nge baava yi yíjé sɔsi: Ééri. ⁴ Nge waadámúu fuwá ɔɔɔɔ ulúru bú abaalú; nge baava ulé yíjé sɔsi: Onáani. ⁵ Ulé ɔɔwɔ́r né, nge waadátasi ulúru bú abaalú, nge baava ulé yíjé sɔsi: Séla. Kezibi téédí-daá ge ɔɔwe ge balúru ulé.

⁶ Bɔjɔɔ né, nge Yúda wɔɔgbɔɔ alú icéle ibiyaalú kúɔɔní Ééri; bánýaá alú umú sɔsi: Tamáari. ⁷ Ééri ɔɔɔɔ bulé né, waabá ulá

kidaavééníti lśóó ızá-daá; nge ulé waalzı́ iweezuú. ⁸ Nna ge Yúda wóóó Onáanı sısı: "Kpóó ndawaalu dşelú nşunáa bubóózi né bika ulúru yi bú." ⁹ Amá, Onáanı waana sısı báa baalúru, bidékée bíya si balá idée nba né, a ina alú boyóózi ge si una idi, ade ge wánburı́ na alú ikamu fuwá ulúru idawaalu bú. ¹⁰ Ulakası sunzi sudmóó Đádúu lśóó né; nge lśóó waalzı́ umú dşdş iweezuú. ¹¹ Bulá bilé né, nge Yúda wóóó iwoolú Tamáarı isi ikpóó ikpé ijaa-dée ikóşş leelíti idşş umú ibiyaalú Séla ibı́. Ilowú-de sısı Séla ikóşş isi nyazi idawaalınáa waazı́ né. Wóóó alú umú bilé né, nge ulé waagbíru ikpé ijaa-dée.

¹² Bışşóó né, nge Súwa weelée Yúda dşelú waazı́. Sáati wenkı́ líiya weedé né, nge Yúda na idşndı́ Hiráa Adulám nını́ baagurú bakpa Tumina ivéeni fúm. ¹³ Nge beevéeri Tamáarı sısı: "Bee nwónyını́ wéndşş ku Tumina bilé si ikávú ivéeni." ¹⁴ Sáati wenkı́ ulé waanú bilé né, nge waalzı́ idée leelíti kpıná isi, icáa kekenté ifu, ibó idşş igajóó Enayım wónóó-jó Tumina nı́báawu-daá. Wánnáa isi Séla waabú ulá afobú amá, bódşkpóó umú bafa yi. ¹⁵ Yúda wóóşş ge waana yi kekenté fóo waazá-daá né, ijóó sısı alú kiliqú ge. ¹⁶ Nge woogóduu ijó nı́báawu-jó nna itó yi sısı: "Kurú dşbó mána nya dşfını́," bika idatulı́ sısı iwoolú nblé. Nna ge Tamáarı woobúsi yi sısı: "A méédı́si, we ge si nva ma." ¹⁷ Nge Yúda sısı: "Mánváa nya mánámını́-daá nemı́ka kúşşmóó." Nge Tamáarı sısı: "Tóó, amá, suná ma nabúru naanı́." ¹⁸ Nge wóóóózi yi sısı: "We ge si mazıná nya." Nge alú sısı: "Nyédée kı́şşazıkú, kidée nibiiká, bitasıná nyédée dşooriká wenká nyóşşkuná ke dş né." Nge

wooguná ye icéle yi; bika ina yi bafını́, baavını́ né, fuwá waazú. ¹⁹ Nge alú umú waagurú ikpé. Waadála né, waalzı́ kekenté isi, bika ibı́suná idée leelíti kpıná isúu.

²⁰ Yúda waadála né, nge waalzı́ nemı́ka ikédırıná idşndı́ Adulám nını́ isi ikóná ke icéle alú umú na ikpóó kpıná waazuná yi ye né. Idşndı́ waadála né, idşmóóná alú umú. ²¹ Nge wóóóózi nnaamú nba sısı: "Alú kiliqú wónşşwú Enayım nı́báawu-jó cénjé né ıwe lé." Nge belé boobúsi yi sısı: "Alú kiliqú naáru fşyı́ dşédée cé." ²² Đşndúu waanú bilé né, nge ulé waagábı́si ikónı́ iféeri Yúda sısı: "Móóbó né, mádaná yi; hálu uráa wenbá bşwe nna né beevéeri ma sısı alú kiliqú naáru fşyı́ benbé bedée nnaamú." ²³ Nna ge Yúda sısı: "Đı́yeléná yi kpıná, bókóşşnı́ bamúşş dşá. Aa tóó, máádánjelı́ nemı́ka nboná yi ge ndákáná yi."

²⁴ Bışşóó né ní, si bilá urodunáa nowódoozo né, nge naáru wóóşşnı́ iféeri Yúda sısı iwoolú Tamáarı waalá wásangarıtı́ hálu umu fuwá. Nge Yúda sısı: "Bóbo balızı́ yi bşşóó nimını́."

²⁵ Sáati wenkı́ boobó bánlı́zı́ yi né, nge weedırı́ beféeri iwónyını́ sısı ibeşş kı́şşazıkú kuna na kidée nibiiká na dşooriká, weení́ iduná umú ivuwá né iduná kpıná amú. Bilé né, icaa itlı́ bilé bidée urú. ²⁶ Yúda waana kpıná né, waadlı́ ye, nge sısı: "Alú ulé idée yı́tı́ cşşóó sóóci na médee ndı́. Káma, mebiyaalú Séla ge mşşşşşşóó yi mava." Suná bıwı́re, ina yi bodokúti boyóózi.

²⁷ Bugóni butála lurúv sááti né, baana sisi sikawá nówéle ge idaá. ²⁸ Lurúv wíre waadála si ulúv né, sikawá-daá kúqum waagálizi unúvni. Nge lurúvurú weegbí unúvni icáa yóólíká kíseemóó itá sisi bú umú ge kaqaa ní. ²⁹ Nge bú umú waabisuná unúvni. Waabisuná buté né, nge igoobú woomóó ikálu. Nna ge lurúvurú woadótóm sisi: "Bilé ge nyáádólú nli?" Nge baava yi yídge sisi: Peréesi, bugotuluú sisi Tulú nli. ³⁰ Bwóró né, nge bú líni waagálu, bika yóólíká kíseemóó kadamáa na unúvni. Nge baava yi yídge sisi: Zeráa, bugotuluú sisi wísi kalí seemíni.

39

¹ Asumáyíla-dée níba waadalaná Ísifu Mísura né, Mísura níni Pótífáari waamu ná yi; Pótífáari umú igée Mísura wúro Farawóna-dée síntírí-dunáa-dée kúbóni ge. ² Đádúv Isóó we Ísifu-jó; igúbóni Mísura níni-dée qaána-daá ge tve wánlám tumére. ³ Igúbóni umú woogúti ibée né, waana sisi Đádúv Isóó síhée iwóró; káma, wenbí buríña wánlám né, Isóó wényelii ge búnboqé buzá-daá. ⁴ Ísifu-dée tóm waabá bilá yi kazóó; nge woaqboó yi ibisuná idumelandú. Wenbí ríña twená né na idáana ríña-dée yíko ge woaqboó idv wendé.

⁵ Igúbóni kpówúv yi idv tumére qim qidaá, Đádúv Isóó weeyéle wenbí buríña buwe wendé né bibó buzá-dáa: Mísura níni-dée qaána-dée báa wenbí, na idée fód-daá, buríña biibó buzá-dáa ge Ísifu-roozí; ⁶ biiyele ná igúbóni ikpóó idée báa wenbí idv wendé. Wenbí buga bi ilé si ilá né ge kíqíim qíi.

Ísifu coóó bilé né, ibuzini na waazá-daá kazóó na nabúru bidénggezi.

⁷ Nge idée kazóó waazúv igúbóni qeelú. Wíre né, nge alú umú usi: "Ísifu, kóni mána nya qifini." ⁸ Nge Ísifu sisi: "Kéyi, budánlám bilé. Médée kúbóni waava ma toovonúm-ro ge woaqboó idée buríña idv méndé. Ivéyina neqere lám qaána-daá cé. ⁹ Idée qaána ríña-daá cé, naáru féyí waagíli ma né, nyóó idqeelú nyériké ge weegizina ma. Bilé né, binlám níni na malá zina mááyisina Isóó." ¹⁰ Amá, alú umú ideyéle Ísifu caari; báa ngbeere, bilé ge ibamáa yi caari. Na buríña bilé Ísifu weegizi.

¹¹ Wíre bujóó né, nge Ísifu waazúv qañ-daá si ibáazi idumére. Bidée sááti, tumelandáa baaganáa féyí nínaamú. ¹² Waagázuv ge alú ceení waagúsi una yi né, nge weegbedí ibó ikpi idóko wánnarú yi sisi: "Kóni qubó mána nya qifini!" Si bikili né ge Ísifu wooguná tóko italuná yi buka ise ilú asu.

¹³ Sááti wenkí alú ceení waana sisi Ísifu wooguná idóko italuná yi ise ilú né, ¹⁴ nge waamá kebiká wányáa tumelandáa baaganáa sisi: "Cibeyi, igóni yoo, igóni ibée boqona Héburu níni wéngbeenáa qaa né; waagázuv mójó ge sisi: mána yi qifini. Nge máamá kebiká. ¹⁵ Sááti wenkí waanú máamá kebiká mogóo mánjáa né, nge waagurú ise idqee ican iyelená ma idóko."

¹⁶ Budé né ní, nge alú ceení woaqboó tóko kum usi ijó hali kúbóni ikóni. ¹⁷ Ule waadála né, nge woaqboó wénveerim yi sisi: "Bee! Héburu afobú yom weení nyóóqona qaa yi né, waagázuv

mówóró ge si ifinuná ma. ¹⁸ Sáátu wenkí waanú máámá kebiká né, nge waagurú ise ulú iyéle idóko mójó."

¹⁹ Sáátu wenkí Ísifu-dée kúbóní waanú tóm tuna né, nge weeyé baaná. ²⁰ Nge weeyéle bakpa Ísifu boto sáraka. Si boto yi né, sáraka wenká kadaá bándóródó wúro-dée sáraka-dunáa né kadaá ge boodo Ísifu.

²¹ Na buríja, Đádúv lsoó siyée iwóró, idókiná yi bijaarée. lsoó-dée iziyée iwóró weeyéle Ísifu umú idée tóm ulá sáraka feredú kazó; ²² nge ulé wogbóo sáraka-dunáa ríja kpátáa-dée baa wenbí idy wendé wénbeeŋ baaganáa ríja-ro. Imú Ísifu wénbeeŋ ku baríja badumé wónbodé wenbí né. ²³ Buga né, sáraka feredú ténbeeŋ tumé weená weejéle yi ye né; kama waana sɪsɪ: Đádúv lsoó siyée iwóró wónbodí yi baa ngbetí-daá.

40

¹ Bwóró né, Mísura wúro Farawúna-dée tumelandáa kúbónáa nówéle waayisná yi. Belé umú begée na wenbá bándyúv wúro sulúm wónnyóó né bedée kúbóní, na wenbá bánlám yi kpónó né bedée kúbóní. ² Baalá wenbí né, weyele ná wúro íbá iyee baaná, ³ iyéle bakpa we boto síntírí-dunáa-dée kúbóní-dée sáraka-daá Ísifu we dɪdɪare. ⁴ Nge kúbóní umú woadó bakpóo we baɸuná Ísifu bika wónwoadí we. Nge baríja bojóo sáraka kem kadaá balá wé náále.

⁵ Wíre nuvoowú bijóo né, nge Mísura wúro-dée sulúm dɸurú na idée kpónó landy bódóo sáraka né boodóozi; baa awení na idée nde. Nge dɸoozá amú, baa wendé na dɸugtoluú.

⁶ Kiivé téeré Ísifu wogóni una we né, bojóo iza nyíŋre-daá. ⁷ Nge woadóozi we sɪsɪ: "Biyáásí ge mízá nyíŋee sinje bulé." ⁸ Nge boobúsi yi sɪsɪ: "Doozá ge dódódóozi dɸéléení baa awení na idée nde; ngú naáru féyí cé si ulɪzɪ dɸaa agutoluú." Nge Ísifu sɪsɪ: "Tóo, awení wánlɪzɪ ku dɸoozá kutoluú bidékée lsoó. Bulé né, idí ye iféeri ma."

⁹ Nge Wúro-dée sulúm dɸuráa-dée kúbóní sɪsɪ: "Médée dɸoozire ndɸ: máána ge sɪsɪ: tiyóo bánlanáa kebíya sulúm né kazíŋe mázá-daá, ¹⁰ kowená wíláazi nasúdoozo. Nge kaaján kete, kalá féédítu,* kaɸu bíya, besée noó kúɸm. ¹¹ Msoó móɸókiná wúro-dée kóɸi. Nge móɸórí tiyóo-bíya benbé manyáazi maɸu kóɸi-daá mejéle yi." ¹² Nna ge Ísifu sɪsɪ: "Nyódɸoozire kutoluú ndɸ: Nyáána tiyóo kem kedée wíláazi nasúdoozo suna, wé náádoozo nbulé. ¹³ Bínwílú sɪsɪ: sinje buga wé náádoozo, wúro wángagusi nyódom, wóngbowúv nya ɪbɪsɪná nyádumére kíbínde-daá. Nyánbaazi yi idée sulúm celíi wónnyóó nŋunáa nyánvunlám né. ¹⁴ Amá, a bulá bulé, nge nyédée baa wenbí woadyóozi, máávini nya nkoooná móró. Nu mágunyoch ndóozi nŋmáti módom Farawúna-jó hálɪ bulá balzɪ ma sáraka kana kadaá. ¹⁵ Mójóo dɸ né, na dɸoni ge baagágbá ma

* 40:10 féédítu kɪdanáábílé féféritu

Héburu laadóo-daá bokóná cé; bika dudu máádála cé né, mádábá malá nabúru binyélii boto ma sáraka."

¹⁶ Wúro-dée kpónó landáa-dée kúbóní waana sisi wenbí Ísifu waahzí sulúm durráa-dée kúbóní-dée doozire kutoluú né waalá kazóo né, nge umú dudu sisi: "Móó dudu móódóózi ge sisi mázúwáana kpónó dákíní natúdoozo; ¹⁷ dákú isóódaá ngi-daá né, wúro-dée kíjídí kpónó-dunáa wánlám né we ná kidaa. Amá, simísi wóngóní síndjii tu mágujúbú-daá." ¹⁸ Nge Ísifu sisi: "Ménveerím nya nyódoozire kutoluú. Nyááná dákíní natúdoozo tum? Tígée wé náádoozo ge. Bulé né, bínwílú sisi ¹⁹ sinje buga wé náádoozo, Farawóna wénjém nyágujúbú, bosúu nya djeni-ro buwóró né, simísi tkóni sídji nyózóm."

²⁰ Bulá wé náádoozo né, wúro si idj idée lurúu wíre tóozí-dée jíngáárí. Nge waayáa idée tumelandáa ríja djii. Baazá-daá ge weyéle bakúsi idée sulúm durráa-dée kúbóní-dée tóm na kpónó landáa kúbóní-dée tóm. ²¹ Nge waabúsuná sulúm-dúu idiméere kíbínjé-daá. ²² Buga lííní né, weyéle ge becé igujúbú bokpóo yi bosúsi. Wenbí Ísifu wevééri we né, bulá bulé.

²³ Amá, sulúm durráa-dée kúbóní waalú sáraka-daá né, nge wóowóná Ísifu-roozí.

41

¹ Bulá búzi nasíle né, nge Mísura wúro Farawóna tutuja woodóózi doozire neqére. Woodóózi sisi: umú izíjéé bedée buwá kúbóníga-jó. ² Nge waana náánu fáya ndi tubá tikii né lube

waagálu lím-daá tkóni kpaam-ro^y túndowúu nyíidi. ³ Bugóni butási cúko né, nge náánu boorási lube tubá twiláa né dudu waagálu lím buú bidaa tkóni túsíj tunganáa-jó. ⁴ Nge tuján tseli náánu kikiidíti lube tuna tutóo. Waaján idóózi bulé né, nge weenyé ifé.

⁵ Buwóró né, nge waabáázi dóm. Nge woodódoozii sisi míle kúdundje waadu mulzendjini fáya ndi tujóo kazóo né lube noó kúduú. ⁶ Nge neqére dudu-roozí né, mulzendjini lube kpáfúúrini twiláa né ge dule dudu noó kúduú; wílíja-dée fefelimá waawútsi ná ye. ⁷ Nge mulzendjini kpáfúúrini tuna tiilí tunganáa fáya ndi. Buján bilá bulé né, nge wúro weevé: doozire nbulé!

⁸ Kiivé né, doozá amú aagúsi ulaakáari, nge waayáa Mísura ríja-dée síhíri-dunáa na kidée tilíja. Belé boogóni né, nge wóowóo ye bulé tí iféeri we. Amá, badabúzi balzú yi doozá amú agutoluú.

⁹ Nna ge sulúm-durráa-dée kúbóni wóowóo wúro sisi: "Kúbóni, sinje mózóolee madí nya taalíwá natíru máalá bidjéé né. ¹⁰ Wíre nyééyéé baaná ndó bokpóo mána nyédée kpónó landáa-dée kúbóni boto síntírí-dunáa-dée kúbóni-dée sáraka-daá. ¹¹ Đówe nínaamú ge wíre nuwoowú kúduúu-daá, djélééni báa awéní woodóózi. Nge báa awéní-dée doozire na dugutoluú. ¹² Đówe sáraka-daá nína né, djána bú afobú Héburu níni naáru ge; igée síntírí-dunáa-dée kúbóni-dée yom. Nge dójógbóo djédée doozá diti djiféeri yi. Nge waahzí dja báa weení-dée ndjé kutoluú. ¹³ Wenbí

^y 41:2 kpaam-ro kidanáábilé kígbaj

waanmáti iféeri d́aa né, bilé ge bulá ńó. Waavúnveeri ma sɪsɪ b́anbusináa ma mádúmére-daá; bilé bula ná d́. Wenbí d́d́d́ weedéfeeri lííní né, bilé bula ná, bosúsi yɪ."

¹⁴ Wúro waanú bilé né, nge weedíri sɪsɪ: b́akalzí Ísifu sáraka-daá b́okóná. Ńna ńna ge baagálízí Ísifu bafú yɪ, bekée yɪ kpuná. Budé né, nge wɔ́ogóni ɪsɪ́ wúro ɪzá-daá. ¹⁵ Ńna ge wúro weevéeri yɪ sɪsɪ: "D́oozire neqére ge móódóózi; amá, naáru tabízi iféeri ma d́ugutoluú. Nge beevéeri ma sɪsɪ b́aa d́oozire wendé ge beevéeri nya, nyóó nyánbuzí ńlízí d́ugutoluú." ¹⁶ Nge Ísifu sɪsɪ: "Aayí, b́idekée ḿóó, ɪsɔ́ wánbuzi ku ɪlízí nya nyóód́oozire kutoluú b́isáa."

¹⁷ Nge wúro waadí iféeri yɪ sɪsɪ: "Móódóózi sɪsɪ ḿazíŋe d́édée buwá kúbóńga-j́ ge ¹⁸ mááná nááni fáya ńdi tubá tikii né lube waagálu buwá kem kadaá t́indowúv nyíidi kpaam-ro. ¹⁹ Budási né, nááni natíri lube d́d́d́ waagálu buwá kem kadaá tikóni ɪsɪ́ t́uganáa-j́. Nááni tum, tubá ge t́jɔ́ó b́oórasɪ, b́ika t́jɔ́ó muwá; mádánáa ta nááni ŋmú bilé Mísura laadó ríŋa-daá. ²⁰ Nge nááni tum tuzelí nááni fáya ńdi tud́aa kalí né t́t́ó. ²¹ Na buríŋa tud́ó nááni fáya ńdi tundí né, b́idanvéyí sɪ tud́ó nabóru, bilé ge t́deezɪwuláa. Buján bité né, nge méényé mevé."

²² "B́jɔ́ó né, nge máádábaazi d́óm. Nge móódóózi neqére sɪsɪ mááná míle waadɔ mulzend́ɪni lube fáya ńdi t́jɔ́ó kazóó né. ²³ Nge neqére d́d́d́ waadɔ mulzend́ɪni kpáfúúrini fefelimá waawíltsɪ ye né lube. ²⁴ Nge mulzend́ɪni kpáfúúrini tum tuzelí fáya ńdi t́uganáa t́icán tilí. Médée d́oozire sule ńde nblé."

D́oozá ana d́ móódóózi ye né, mánqím ye mevéeri médée síhíri-dunáa, amá, badaá naáru tabízi iféeri ma agutoluú."

²⁵ Nge Ísifu woobúsi sɪsɪ: "Wúro, nyédée d́oozá ana alééní, agutoluú kegée kúq́m̀bi ge. ɪsɔ́ waawíli nya wenbí sɪ ɪlá bi né ge. ²⁶ Nyááná nááni fáya ńdi lube tina na mulzend́ɪni fáya ńdi lube tina? B́igée kúq́m̀bi ge. B́ízi lube nblé; bilé né, d́oozire kúq́m̀d́e ge. ²⁷ Buga nááni lube b́oórasɪ t́uganáa na mulzend́ɪni fefelimá waawíltsɪ ye bilé né, b́ízi lube d́d́d́ nblé; amá, bilé b́idée b́ízi kée nyóósi b́ízi ge. ²⁸ Bilé burɔ́zɪ né, kúbóní, tunáa méévéeri nya sɪsɪ ɪsɔ́ wánwílú nya wenbí sɪ ɪlá né ge.

²⁹ Nyááná b́ízi lube kaqaa ńzi sigereŋe d́ né, f́oonó-dée b́ízi nblé Mísura laadó ríŋa-daá. ³⁰ Amá, f́oonó-dée b́ízi lube sunzí sɪwóró, nyóósi kúbónzi wánzúv t́éedi b́ízi lube. Nyóósi-dée b́ízi sunzí sínjeli ɪsɔ́ mídée f́oonó kelé. Nyóósi sunzí sínnuudí t́éedi. ³¹ Sínbá sɪcáari háli uráa ɪsɔ́ná sɪsɪ ketengere f́oonó waazíŋ kalá. ³² Nyédée nyóódóózi nabúle bilú d́amá wánwílú sɪsɪ wenbí ɪsɔ́ waazú sɪ ɪlá né, b́idénleeri wéndém ɪlá bi. ³³ Bilé né, kúbóní, kpédí njáa urú ásénsí-dúv ngbóó buna b́idumére nqɔ wendé; ɪb́ízi ɪwená yíko Mísura laadó ríŋa-ro, ³⁴ na ńlízí sɪbaabwá d́d́d́; belé badumére ge f́oonó sáati, bekíli beféeri Mísura ńba batára b́aa awení-dée kíq́idi nabúnúwá, bokúu kúq́m̀bi, ³⁵ bamáari kíq́idi f́oonó sáati. Bakáa mulá d́amíni-daá t́éedi kúbóni-daá basí aziya, b́ika buríŋa buwe nyééndé. ³⁶ A baalá bilé, Mísura wooyuú kíq́idi badán nyóósi b́ízi lube sigereŋe né; b́ika nyóósi tándasuv t́éedi buku uráa ríŋa."

³⁷ Wúro na idée sibaabíwá baanú Ísifu-dée lomaazé ana né, aabá alá we kazóó páá. ³⁸ Nna ge wúro wóóóóó we sísti: "Mííná urú ceení, lsoó-dée kezeŋa-dée dóni we uró. Le ge si dukúti dukáná urú ceení taká." ³⁹ Nge wúro weevéeri Ísifu sísti: "Wenbí nŋunáa lsoó waabúzi ifulúsi nyáázá ndulí tina turíŋa dŋó né, dódókúti dŋna ásénsí-dóv naáru iwená tilí utála nya. ⁴⁰ Bulé né, ménjelíi nya téédí-dée kúbońdi. Médée Místira laadóó uráa ríŋa si banú ge bofu nyónóó. Médée kowurogbelé ge si maguluná nya. ⁴¹ Máává nya yíko Místira laadóó ríŋa-roózi." ⁴² Nge waalízi idée kowuráti ketereeniiká unúni-daá, ukpóó idŋ Ísifu niiká. Nge weejéle yi kowurodóko isúu; ukpóó siká kejiya idŋ ilowú-de. ⁴³ Budé né, nge wóóóóó ukpa awénja tuuruú wenkí kuvóo umú wúro-dée nŋu né, buka uráa tée yi níbaáwu bóngoó sísti: "Izóm ade." Tóó, bulé ge wúro waazú yi kúbońdi Místira laadóó ríŋa-ro.

⁴⁴ Nge wúro waadási iféeri Ísifu sísti: "Místira laadóó-daá cé, mégéé na wúro Farawúna. Amá, laadóó kana kadaá, a dŋé ndáfá yíko, naáru féyí wéngbezú nuvóre."

⁴⁵ Nge wúro waava Ísifu Místira yídŋe neqére sísti: Tisafunáti-Panéya; icánŋ icáa alú ifa yi. Óóni téédí-daá sarásilandŋ bányáa yi sísti: Poti-Féra né, iweelée Ásanátu ge waava yi. ⁴⁶ Sááti wenkí waabáázi wúro-dée tumére-dŋm né, iwená bízi ákoosaaláa (30). Nge waalú wúro-dée usú ikíli ibééŋ laadóó-ríŋa.

⁴⁷ Foonóó bízi lube sum sídaa, kídjím waabá ge bulá fásti-daá. ⁴⁸ Nge Ísifu woodúuzi kídjídi dŋbata usú aziya bízi sunzí sídaa. Wóogbóó kídjídi wooyúu ti fástwá-daá né ikázu téédíwá

kúbońdi tidiláana né tudaá. ⁴⁹ Nge Ísifu woodúuzi kídjídi bibá bidŋo nyazi tenkú noó kanyíŋa, hált biyyéle waasi bigujubú.

⁵⁰ Naaní nyóósi usú téédí né, Ísifu dŋeelú Óóni téédí sarásilandŋ Poti-Féra weelée Ásanátu wánlúru bíya abaaláa nowéle. ⁵¹ Nge Ísifu waava kúboní yídŋe sísti: Manás^z bugutoluú sísti: "lsoó weeyéle mozóó médée wahála na mána médée koobíre dŋédée dŋamá tarí." ⁵² Nge waava kúmuú ilé yídŋe sísti: Efirayím^{aa} bugutoluú sísti: "lsoó waava ma lurúb laadóó wenká kadaá máalá wahála né."

⁵³ Bujóóó bujóóó né, foonóó-dée bízi lube weedé. ⁵⁴ Nyóósi bízi lube waabáázi nŋunáa wenbí Ísifu waavúndóm bi né.

Nyóósi waaqŋ silú laadási ríŋa-daá. Amá, Místira laadóó-daá, kídjím we.

⁵⁵ Sááti wenkí nyóósi waajáari Místira nba badándanáa nabúru beđi né, nge boobó bənwiináa wúro sísti beím bánzím nyóósi. Nge wúro sísti: "Ibó ibóózi Ísifu; a wenbí wóóóóó míu si ilá né, ivu ilá bilé." ⁵⁶ Sááti wenkí nyóósi waabá sicáari laadóó ríŋa-daá páá né, nge Ísifu weeyéle batulú kpéeni lénléwá baazú aziyawá né, bányanáa uráa kídjím. Báa dŋo nyóósi ubá siwe sibamáa dŋoni kpáa Místira nnaamú, ⁵⁷ uráa wángalí laadási ndi-ndi dŋudŋ ge bóngoní Místira nna bánmúv Ísifu-jó kídjídi; káma, ade laadóó ríŋa-ro ge nyóósi sunzí siwe.

^z 41:51 Héburu kunŋŋ-daá né, si bilú ge sísti: noóóóóó

^{aa} 41:52 Héburu kunŋŋ-daá né, si bilú ge sísti: lurúb

42

¹⁻² Yaakúbu waanú sɪsɪ kídǵídi kɔwe Mísura téédɪ-daá bángayám. Nge wɔɔdɔ́ ibiyaalunáa sɪsɪ: "Mébíya, máánú sɪsɪ kídǵídi kɔwe Mísura laadɔ́-daá; bulé né, íkɔɔ́ míbeéna dɔmá bulé. Igurú ibó ikámú ikɔná dǵi dǵleená dɛweezíni." ³ Nge Ísifu dɔwaaalunáa fuú bana baagurú beǵé Mísura sɪ bakámú kídǵídi.

⁴ Sɪ beǵé né, bajaa teyéle benewú Ísifu-wórɔ́ nní Ben-Yáámíinu ifu we; káma, sɪsɪ nabúru íkókɔni bikála yi.

⁵ Kanáani laadásti ríja ge nyɔ́sɪ wónwóm, biyéle Israel biyaalunáa we mɔvraa boobó Mísura kídǵím múv né bɔlɔwótáa.

⁶ Mísura nna, Ísifu kée na ku wúro-dée bide nní; wányanáa ku uráa ríja kídǵídi. Iɔwaaalunáa waadála né, nge boobó betí baká baɔuná waazá-daá; babá bényé ade. ⁷ Ísifu waana we né, waadilí we; amá, ideyéle belé batilí yi. Nge woovolí we sɪsɪ: "Le ge mígálu." Nge belé boobúsi yi sɪsɪ: "Kanáani laadɔ́-daá ge; dǵɔ́gɔ́ni sɪ dɔmv kídǵídi ge." ⁸ Nna né, Ísifu waabá utilí we; amá, beɪm badatilí ulé. ⁹ Nge Ísifu wɔɔdɔ́ɔ́zi dɔo idée dɔozá alé.

Nna ge wɔɔdɔ́kpɔwú wónɔtóm we sɪsɪ: "Mú míjɔ́ɔ́ dǵ né, mígée ɔɔɔrúaa ge; mígɔ́ni sɪ ɪɔ́ɔ́ una laadɔ́-dée mádáfɪyáti ge."

¹⁰ Nge boobúsi yi sɪsɪ: "Aayí, bidekée bulé, máduv; kídǵídi múv wɔɔgɔ́ná na dǵaa cé. ¹¹ Bee, dǵaríja dǵazíjée dǵ né, dǵajaa kúɔm ge. Bulé né, dǵégée uráa kazɔ́ nba ge, dǵédékée ɔɔɔrúaa." ¹² Nge Ísifu waabá unyíj sɪsɪ: "Bubóti ge, mígɔ́ni sɪ ɪɔ́ɔ́ laadɔ́ una lénlé bivéyí fáya né ge." ¹³ Nge sɪsɪ: "Dɔ́ɔ́ nyóyomáa dǵjɔ́ɔ́ dǵ né, dǵajaa kúɔm ge; dǵavngée fuú na nɔwéle ge, nge kúɔm ulé

ivéyí. Kanáani laadɔ́-daá ge dǵagálu; buga dǵédée tóɔ́ɔ́ ulé ɪgɔwe dǵaana dǵajaa-jɔ́." ¹⁴ Nge Ísifu sɪsɪ: "Yaa mónɔɔdɔmvú nbulé? Mígée ɔɔɔrúaa ge. ¹⁵ Tóɔ, a ngú bidekée bulé, mándɔazí mú mebé; máámúná wúro Farawúna sɪsɪ naaní mejé mú ikpé né, asée mánnáa mínwú waagágá dǵaana míjaa-jɔ́ né cé. ¹⁶ Bulé né, ɪlízí mídáa kúɔm ulé ibó íkɔ́gɔɔ́ mínwú umú ikɔná; buka baaganáa ɪɔ́ɔ́ sáráka hálu ulé ibó ikɔ́ni. Nnaamú ge mónyúu na madilí sɪsɪ toovonúm ge míivéeri ma. A ngú bidekée bulé, máámúná wúro Farawúna sɪsɪ mígée ɔɔɔrúaa." ¹⁷ Nge Ísifu wɔɔgɔ́ɔ́ baríja páyí ɪto sáráka hálu wé náádoozo.

¹⁸ Wé náádoozo wíre né, nge woobó iféeri we sɪsɪ: "Bulé né, ménzewɔ́ ɪsɔ́, wenbí sɪ ulá na iyuú mídi né ndǵ. ¹⁹ A mígée uráa kazɔ́ nba, mídáa kúɔm ɪɔ́ɔ́ sáráka-daá cé, buka baaganáa ikpɔ́ kídǵídi bekpená zamɔ́ kíngazím nyɔ́sɪ dǵaana né. ²⁰ Na a bigée belé boobó ge sɪ bakábisi, bekégbédíná mínwú míndóm ɪdóm né bɔkɔná. A mááná yi, na bico mava mú toovonúm buka ɪlu sím-daá." Nge ɪɔwaaalunáa weedísi.

²¹ Bɔɔɔɔ bónɔm dǵamá sɪsɪ: "Íhín, dɔo dǵenewú-dée naazire dǵáanáazi yi dɛ né, dɔnaa bínverú dǵaa sinje bulé. Doo sáati wenkí dǵannaazi yi né, waavíni dǵaa sɪsɪ dǵice umú, amá, dǵadátánnuná yi. Bee bidée naazire ge bínverú dǵaa dǵ."

²² Nge baɔwaaalu Rubéenu ulé unɔ́ nbulé sɪsɪ: "Ahán, máávúnveeri mú sɪsɪ: lakásti wensí mínlanáa bú ceení dǵ né, iyéle sɪ; amá, mídáníuná ma. Tóɔ, ɪleedǵ, ɪdée sím-dée kɪverewu ge bínverú dǵaa dǵ." ²³ Amá, bánɔmatí bulé né, badatilí

sisi Ísifu wánnú. Ulé wánnmatí kunuḡ nakírú-daá ge bika naáru wénveerím we bagunḡ-daá, biyélé bodayúú batlí.

²⁴ Ísifu waanú bánḡmatí né, nge woodorí ɪdɪ ɪlú kpómós ikéwii. Weewii buté né, nge woozúu ikábɪsɪ bɔjɔ. Wɔɔgónɪ né, nge wɔɔdɔ we sisi umú wángbáa Simeyɔónɪ ɪsɪ; nge weeyéle bɔfɔki yɪ nibé baazá-daá.

²⁵ Buwórɔ né, nge wɔɔdɔ sisi: "Bósuu we bedéé kpetekíni kíjídɪ busu; babɪsɪná báa awéní-déé liideé baamuná ye né baɔ ɪdéé kpetekú-daá; bika bacáḡ balá we guzúúrɪ. Boozúu we kíjídɪ buté né, ²⁶ nge báa awéní wɔɔgbɔɔ igbiná ɪfɔki igbangbɔɔ-ɔɔzɪ bɔkpɔɔ níbááwu.

²⁷ Boobó batála ɔeelí kuuyu we sɪ bɔɔɔ né ní, nge badaá naáru woobɔɔjɪ ɪdéé kpetekú sɪ ɪlɪzɪ kíjídɪ ɪɔv ɪdéé kpangbɔɔ né, waana iliideé tɪnɛe kíjídɪ-ɔɔzɪ kpetekú-daá. ²⁸ Nge waaján ikóo ɪféeri baaganáa sisi: "Đédéé nba, ɪbéé, baabɪsɪná méliideé bakáɔɔ ma mégbetekú-daá cé. Nge bewenbé weebelí bónbɔɔzɪ ɔamá sisi: "We ge ɪsɔɔ waalá ɔáa bulé."

²⁹ Nge baagurú bobó batála bɔmɔɔná bajaa Kanáanu laadɔɔ-daá; bɔkpɔɔ wenbí burɪḡa kpátáa bulá né batí beféeri yɪ sisi: ³⁰ "Đóóbó ɔɪtála né, téédɪ-daá kúboní waabá wónvolíi ɔɪrɔɔzɪ ge sisi ɔédékéé uráa kazɔɔ nba, ɪsɪ ɔégéé ɔḡuráa ge.

³¹ Wɔɔdɔ ɔáa bulé né, nge ɔóóbúsi yɪ sisi aayí, ɔédékéé bulé budéé uráa; uráa kazɔɔ nba ge ɔégéé. Nge ɔáádási ɔɪféeri yɪ sisi

³² ɔázɪḡɛ ɔɔ né, ɔávungéé afobíya fuú na nɔwéle ge, caáwu kúɔm. Amá, ɔádáa kúɔm weedelɪḡ, bika ɔédéé tɔɔrɔɔ ɪlé

ikáwálí ɔájaa-jɔ Kanáanu laadɔɔ-daá. ³³ Nge kúboní umú sisi a bulé, umú wánɔaazɪ ɔáa na ɪbéé sisi toovonúm ɔégéé uráa kazɔɔ nba? Nge sisi ɔíyele ɔádáa kúɔm ɪkɔjɔɔ umú ɪjɔ; bika baaganáa ɪkɔgbɔɔ kíjídɪ bekégbená becéle zamɔɔ nyɔɔsɪ wángúu kɪ né; ³⁴ a belé bɔɔgónɪ, belé bɔkpɔɔ ɔénewú waaga ɪwe nyɔjɔ cé né boboná umú ɪkáná yɪ. Nnaamú né, umú wónyúu ɪtlɪ sisi: ɔédékéé ɔḡuráa, ɔégéé uráa kazɔɔ nba ge; na buɔ umú ɪkéje ɔénewú iyéle ɔáa ɔɪbízɪ ɔéngilím laadɔɔ-daá báa lé."

³⁵ Boovúti begbetekíni né, nge báa awéní waana sisi baabɪsɪná ɪdéé jɔɔfɔndɔ na liideé bakáɔɔ yɪ. Baana bulé né, nge bulá báa bajaa Yaakúbu ɪdádáre. ³⁶ Nge bajaa sisi: "Ówu, ɪleleɔɔ míyéle mádánnaa mébíya nɔwéle, Ísifu féyí Simeyɔónɪ ɔvɔɔ féyí; mɪzɪ sɪ ikúti ɪselí Ben-Yáámíinu. Yaatá burɪḡa kpátáa ɔɔ né, máɔvɔvɔ-daá ge buwe." ³⁷ Nna ge Rubéenu woobúsi yɪ sisi: "Baabá, a mɔɔ mádákábɪsɪná nya Ben-Yáámíinu, nyánbuzɪ ngu mebiyaalunáa lééní. Bulé né, kpɔɔ yɪ nɔv méndé, mángabɪsɪnáa nya yɪ." ³⁸ Nge bajaa sisi: "Bubóti ge, móbú féyí wónvúu mí. ɪjɔɔ ɔɔ né, ɪɔawaalu wánzɪm; ɪriké ge buganá ma. A ɔɔ ge míndéé ge nabúru waalá yɪ níbááwu, mójɔwure-daá ɔɔ, mínyelíi mebelí mazuná sísíbi."

43

¹ Nyɔɔsɪ ɪbá sɪwe sɪbamáa uráa caarí Kanáanu laadɔɔ-daá.

² Sáati wenkí Yaakúbu na ɪdéé nba begíjídɪ baagámú tɪ Mísura né tudé né, nge wɔɔdɔ ibiyaalunáa sisi: "Bulé né, ɪbɪsɪ Mísura ɪkámú ɔáa kíjídɪ." ³ Nna ge ibiyaalú Yúda woobúsi yɪ sisi:

"Mísura kúbóní umú waabá ge iféeri d́áa iyáázi sísti naaní d́íkóni d́ina umú né, asée umú wánnáa d́ána d́énewú d́áziyé d́ó. ⁴ Bulé né, a nyédisí d́ána Ben-Yáámíinu d́id́é, d́óó d́ónbodé d́íkámú nya kíj́íidi. ⁵ Amá, a nyéégízi, d́óó d́ódonbolí. Káma, kúbóní umú waabá itó ge sísti a umú idana d́ána d́énewú d́ó, umú idánmúv d́áa."

⁶ Nge bajaa Israel sísti: "We-ro ge míivéeri urú umú sísti bugágá mínewú naáru d́áana. Mídálá ma lám." ⁷ Nge boobúsi yi sísti: "Ulé idit́ija waabaná ibóózi d́áa t́óm d́abata; ibóózi d́ána d́édée zamó-roozí sísti míjaa ní, iwe? Míigúti múwená newúu naáru? Wenbí buríja sísti d́ubúsi yi né, tisí ge d́éédísi. D́ádánbuzi d́ifúndlí sísti wóndóm d́áa sísti d́íkogóná d́énewú."

⁸ Nge ibiyaalú Yúda wóodó yi sísti: "Baabá, a nyózoolee sísti nyána d́áa na d́édée zamóo d́uyúu weezuú nyóosi íkaku d́áa, taluná mósó bú d́ána yi d́id́é. ⁹ Máázíj sísti ménbeej yi. A nabóru waalá yi, nyánbuzí nbóózi ma uróozí. A bigée mádákábísíná yi, mósó mégée na t́óm-dúv nyóó sinje háli ceré." ¹⁰ Na nbée né, a bidékée d́áawáli d́oo buríja, ńjuna d́ó, d́ójowure-daá d́ó, d́ááfúnbolí háli nabúle.

¹¹ Nna ge bajaa Israel woobúsi we sísti: "T́óo, wenbí bigée bi né nblé, mánlám ńjini; bulé né, a si id́é, igbedína d́édée cé kpuná kífena náare idu mígbíná-daá; a míidála, ulzi ifa Mísura kúbóní umú. Bulá d́édée cé fáadiní nóm ńbi; t́úni; yáázíwá; curím kėti ńbi, pisitási kpákpa, na amándi kpákpa. ¹² Ikpedína liideé nabúle: kaqaa ńná weená baabisúná ye bakádú mí kpetekíni-daá né; báa bulá ńjini, naáru waayisi ná ikádú. Na

ikúti id́óki kífalá si ikámóná ye kíj́íidi né; ¹³ buka ikpedína mínewú id́é. ¹⁴ Mánzulúv Isóo yíko-dúv sísti si ibó umóoná kúbóní umú né, íbuzi ikánu mígunyóh buka ikéje líini na Ben-Yáámíinu míríja ikégbé. A buga mósó, a bíndarú mána mébíya nblé, bítara d́udó; móbú kúduv wéndélén, nebéere d́udó si itasuná telén d́ó."

¹⁵ Nge ibiyaalunáa waadákpurí wenbí ńjunaá bajaa wóodó we né, bulá kujóoni si bakává ti kúbóní né na liideé lééní. Si babísi Mísura bulé né, nge beegbedína Ben-Yáámíinu bána yi bed́é.

Boobó batála né, nge boobó bómóoná Mísura kúbóní Ísifu. ¹⁶ Sáati wenkí Ísifu waagúsi una sísti bána Ben-Yáámíinu boogoni ná né, nge wóodó idée d́ó d́okurú sísti: "Kpoo uráa bana nzuuná médée. A nyáázúná we, nlizi fúndi kpínde nedéere ngu balá kíj́ím; mána we si d́idi ná idaawú." ¹⁷ Nge ulé d́udó waanú igúbóní nó, ikpóo we bed́é idée. ¹⁸ Sáati wenkí baadála si basúv Ísifu-dée ńjunaá d́ó né, nge midáare waazúv we. Nna ge baazála d́amá nmatunáa sísti: "D́édée ńba, báa bulá ńjini, liideé weená d́óógóni d́umu kíj́íidi na d́ibísi na d́ina ye d́ágbíná-daá bulé né, aróozí ge bánzuunáa d́áa cé bulé. Turóozí, bánzuunáa d́áa cé d́ó né, si banáazi d́áa ge. Bénleé d́édée kpangbásti, buka babísiná d́áa yomáa."

¹⁹ Baabá bacuvná d́aj-wóonó si basúv né, nge boogóduu wúro-dée d́ó d́okurú umú ijó bóndóm yi sísti: ²⁰ "Kúbóní, la suúru, bee, d́ánzím d́íkóni cé kááde-dée d́umu kíj́íidi. D́áámú bité d́ibísi d́éngbém né, ²¹ d́áadála deeli kuuyu ge si d́udóo né, d́óóbódi d́édée kpetekíni si d́ibée né, d́édée liideé d́óógódóki ye

dúkóni si dımuná kídjídí né, anáábílé nós dǎábísti dına dǎgbetekíni-daá. Amá, dǎagábísíná ye, awe dǎjǎj cé; ²² nge dǎjǎjóná liideé kífalá si dımuná kídjídí né dıdǎ. Amá, liideé amú adée tóm waalá dǎa bítí dǎnboozí dǎdi sısı weení budúu waabısúná na ye ıdı dǎgbetekíni-daá."

²³ Baanmáti bilé né ge ulé woobúsi we sısı: "Lzı míwembé dǎfée, íkalá síka, ıdılı sısı mídée lsóo mǎjaa-dée lsóo waadı na mí dǎjǎle mǎgbetekíni-daá. A buga mǎliideé mǎívúnjeli ye bilé né, mǎnmúu ye." Nge waagálízí Simeyóóni ıkóná we ²⁴ ısuná barıña Ísifu-dée.

Waazuná we né, nge baagájırı we lım basán bounó; bađı bedée kpangbásti kídjím. ²⁵ Beedé né, nge baagbúru bedée kujóóni boogóóná ti si bafa Ísifu né bađamáa ıdee kónđe ıdaawó. Bénveeri we sısı bána yi si beđi ná kídjím ıdaawó.

²⁶ Sáati wenkí Ísifu waagázuu né, nge boogbóo ıdee kujóóni becéle yi, bacán baká benyé ade waazá-daá besée yi. ²⁷ Nge Ísifu wóobóozı bedée alaafıya-roozı; ıbóozı we dıdǎ sısı: "Mǎjaa ábóní mǎívúnjematı ma ıdóm bilé né, ına ıdı? ıdeezi ıwe weezuú-daá?" ²⁸ Nge boobúsi yi sısı: "Đájáa nyédée yom na ıdı." Nge boodóluuzi badı ade waazá-daá betı bosóm besée yi.

²⁹ Ísifu waagúsi una inewú Ben-Yáámınu ına yi boğoo kúđım né, nge wóodó we sısı: "A bilé, mǎnewú mǎívúnveeri ma ıdóm né ndǎ?" Nge sısı: "Lın." Nge waaján ıtó ulé sısı: "Móbú fós, lsóo ısíná nya." ³⁰ Ísifu weebéeđı inewú né, ılakáarı waagurú hálı

waazá ıkéğééná lım. Nge waaján ıkurú ıdée ısóu ıđan-daá ısála wıdı.

³¹ Weewıi buté né, nge woojozi lım ıko waazá; nge waabıstı ıkálu. Waagálu né, nge weedı suuru ıdǎktı ıdı, ıtó sısı bádı kídjım barıña beđi. ³² Si bađı né, nge baadı umú Ísifu na wandı; bıka bađı igoobıya na bandı; Mısura nıba ına we béndjı né, belé bána bandı dıdǎ. Káma, belé bána Héburu nıba bodóndorojóozi béndjı kídjım.

³³ Ísifu igoobıya si beđi kídjım né, si bası we né, kúbóndı-roozı ge baazı we waazá-jó; nge bulá we bítı bengeezi bénbeeđı đamá ģmalam-ģmalam. ³⁴ Boojóo buté né, nge Ísifu wóodó bókpoó kídjıdi waazá-daá batára bađı we. Bándıu we né, nge wóodó bađı Ben-Yáámınu-dée bıđoo bıkılı ıđawaalıná rıña-dée nabúnúwá. Nge barıña beedı bofóo bonyóo.

44

¹ Bıjoo né, nge Ísifu wóodó ıdee đǎo đǎkirú umú sısı: "Kurú ngbóo uráa bana begbetekıni nzúu we kídjıdi. A si nzúu we, suu wenbí báa awení wánbuzı ısóu bı né. A nyóózúu we buté, nbısúná báa awení-dée liideé si fıfere ye né ndını ısóóđáa." ² Nge sısı: "A nyábámáa we kídjıdi suú ge budála bedée tóoróo, kpoó médeé nyuruú kóopı na iliideé wóogóđpı ye si umóná kídjıdi né ndını kídjıdi-ro igbetekú-daá." Nge ulé waalá wenbí Ísifu wóodó yi né.

³ Kiivé tééré né, nge beejé we bokpóo bedée kpangbásti, bedée.

⁴ Beegbedí bakurú beféle téédí badalu tá bolíni ge Ísifu waagústi idée dɔ́ dɔ́kurú sɔ́si: "Dasam, kurú nvu uráa bana banuvó; a nyáájúbná we, boozɔ́ we sɔ́si: we-ro ge baalá we kazóo ge bénverí juutá. ⁵ Ngbaalá baagáɲmulu kúbóní-dée kóɔpi wónnyónáa kɪ bika wánlanáa boozítí né. Wenbí baalá dɔ́ né, bivéyí kazóo."

⁶ Nge ulé dɔ́dɔ́ waagurú ise ikámóná we; woómóná we né, nge woódókɔwú bilé ibóɔzi we. ⁷ Nge belé boobúsi yi sɔ́si: "Nɲíní ge nyánbuzí nbuuná d́aa tóɲ tɲa, kúbóní. Đójóó dɔ́ né, d́ádánbuzɪ d́ĺa tóɲ tɲa tɲaká ketengere. ⁸ Bee d́aagálu Kanáanu d́kóni né, d́eegégbédína liideé d́áávúnnáa ye d́egbetekíni-daá né ge d́ukóná. Ngbetíi wényelíi ku na d́ukóni nyágúbóní-dée d́aana-daá d́anganmulím nyuri-gbínɲe yáa siká. ⁹ Amá, bébeɲ d́ágbíná-daá, weení idée kpetekú-daá bannáa kɪ né, bánbuzí baku yi; bika d́áɲtɲa d́ibísi kúbóní-dée yomáa." ¹⁰ Nge kúbóní umú woobúsi we sɔ́si: "Tóo, máání, míditɲa míídó ná; amá, weení igbetekú-daá si mana kɪ né, ulé iriké wánbɪsi ku médée yom; bika baaganáa rɲa ulú tóɲ-daá."

¹¹ Nge barɲa boobóɲi bagbuná betísi ade d́asam. Nge boobóɲi begbetekíni; ¹² nge ulé waabáázi beɲ. Si id́aa né, d́awaalúv kúbóní-dée ge waad́aaná hálí bibó bikégbíiríná tóóó. Bugóni si bikégbíiríná Ben-Yáámíinu né, ulé igbetekú-daá ge baana kóɔpi. ¹³ Đawaalunáa waana bilé né, nge bugústi balaakáari belerí bagbuná bozóona ye né; nge báa awení waabɪsná igbuná bofóki, barɲa bosúu babísi téédí-daá.

¹⁴ Yúda na igoobíya boobó batála boómóná Ísifu idéezi tɲe d́aana. Nge barɲa beedí babála bofu waazá-daá. ¹⁵ Nge ulé woóbóɔzi we sɔ́si: "Ngbaalá mílú bilé. Mídátílí sɔ́si: urú ɲɲunáa mádáka dɔ́ wená yíko ibóɔzi una wenbí burɲa bugée né?" ¹⁶ Ǻna ge Yúda sɔ́si: "Wentí ge d́owená si d́ɲmáti, mágúbóní. Wentí ge d́owená si d́ɲmáti sɔ́si d́édékée tóɲ-dunáa; lsóo wónvúlú d́owóro. Bilé né, d́arɲa dɔ́, d́ana weení igbetekú-daá baana kóɔpi né, d́ánbɪsi nyédée yomáa." ¹⁷ Nge Ísifu sɔ́si: "Aayí, bidánlan bilé; Budómóná malá bilé. A si magba yomíti, weení igbetekú-daá baana kóɔpi né, ulé iriké ge mángbáa yomíti; a buga mínyóó, mínyóó ibó ikpé d́efee ikómóóná míjaa."

¹⁸ Nge Yúda woogóduu Ísifu ɪzá-daá itó yi sɔ́si: "Kúbóní; nyójóó ge nyazi wúro Farawúna. Máálá nya gaafára sɔ́si bafa ma nóo maɲmáti tómbíya cúkoyóo dɔ́; amá mákakúsi nyálaakáari. ¹⁹ Đoo kaɲaa-dée d́óɔgóni né, nyóóboózi d́aa sɔ́si d́ajaa we, yáa d́ogoobú naaru we. ²⁰ Nge d́óobúsi nya sɔ́si ɪn, d́ajaa we; amá wánbíi ábóní ge, d́enewú d́ajaa-dée áboobú dɔ́dɔ́ we. Nge d́enewú umú, d́ajaa ibá ɪzoolee idóm ge; iriké waaga ná igoo-dée bíya-daá. Bú umú id́awaalu waazí. ²¹ Đááɲmáti nya bilé né, nge nyazi d́ubo d́ukóóná d́enewú umú nna yi na nyáázá. ²² Nge d́éevéeri nya tóɲ kutoluú sɔ́si bú umú idánbuzɪ ibá id́ee d́eelí dɔ́ iyéle ɲjaa. A weed́ee bilé, ɲjaa wénbelí ɪsí. ²³ Đááɲmáti nya bilé né, nge nyóóó d́aa sɔ́si a d́e d́ódóbo d́ukóná d́enewú umú nna yi d́ádandanáa nya. ²⁴ Tóo, nyááɲmáti d́aa bilé né, nge d́óózúu d́ibísi d́édée. Đáádála né, d́ukpóo bilé d́ití d́iféeri d́ajaa.

²⁵ Woogúti ikóni itó dāa sɪsɪ dɪkabisɪ cé dɪmu kɪdɪdɪ né,
²⁶ nge dɔ́dɔ́dɔ́ yɪ sɪsɪ: naaní dɪbɪsɪ dɪkámú kɪdɪdɪ né, asée wényélí
 dāna dɛnewú dɪbó; a bidékée bilé, dɔ́dɔ́ dɔ́dɔ́nbolí. Káma,
 Mísura kúbóní wɔ́dɔ́ dāa ge sɪsɪ a bidékée dāna yɪ dɔ́,
 dādándanáa yɪ. ²⁷ Nge dájaa woobúsi dāa sɪsɪ dányi bilé sɪsɪ
 bíya abaaláa nɔ́wéle riké ge umú idɛélú waaluruná umú. ²⁸ Nge
 kúqum ílé waazúv nyíídi; ɪsɪ báa bulá nɛnɪ fɔ́-daá fúndi
 kpíndɛ nedére wɔ́dɔ́ ná yɪ, dɔ́o burɪŋa, umú idokúti ina yɪ.
²⁹ Nge sinje né, dazɪ dɛndɛɛzɪ ceení kpɔ́wúv. A dɔ́ ge nabúru
 waalá yɪ níbááwu-daá, tɔ́wure-daá dɔ́, dɛnyélí umú íbelí ɪsɪná
 sísíbí. ³⁰ Bilé né, nɛnɪ ge mánbá mabúzi mabísi dájaa-jó bika
 bú ceení féyí dɔ́jɔ́; káma, ɪgée na dájaa-dée weezuú. ³¹ A dɛ
 idana dāna bú umú dɪkabisɪ, sím wénbelí bukɔ́dɔ́ yɪ. Nge idée
 sím bum né, dɔ́dɔ́ dɛéyéle ná ge waazúná sísíbí idée ábónɪ-daá.
³² Na ngúti nbée né, mɔ́dɔ́ mɔ́dɔ́dɔ́ ná dájaa sɪsɪ bú umú idée tɔ́m
 rɪŋa kpátáá, bɔ́kpɔ́ baɔ́v méndé. Méévéri yɪ sɪsɪ a
 mádákábísíná yɪ, idóm íbɪsɪ máɔ́vɔ́v-rɔ́ sinje hált ceré. ³³ Bilé
 né, kúbóní, máávɪni nya, la suúru; mɔ́dɔ́ mɔ́nɔ́wúv bú umú
 idááare nyɔ́jɔ́ cé, mabísi nyédée yom; bika becé yɪ ína
 idawaalúná baaganáa bekpé. ³⁴ Mádánbuzɪ megbé meyéle bú
 ceení cé mobó mɔ́dɔ́mɔ́dɔ́nájaa. Mádánbuzɪ mana kunyɔ́j
 wenkí majaa sɪ ina kɪ né, mévéyína bidée wenbiré."

45

¹ Ísifu wɔ́dɔ́ né, idabúzi idɔ́kɪ idɪ idāana-daá nba ɪzá-daá. Nge
 wɔ́dɔ́ sɪsɪ bóto we balú asu. Nge buga ína igoobíya beriké

daj-daá. Nna ge wɔ́dɔ́dɔ́ idɪ iwílt we babúzi batlí yɪ. ² Nge
 waabázi wíidi. Idée wíidi dɔ́ni weyéle Mísura nba bowe asu
 né banú. Nge belé wɔ́dɔ́dɔ́ tɔ́m tuna hált wúro Farawóna-jó.

³ Nna ge Ísifu wevééri igoobíya sɪsɪ: "Mɔ́dɔ́ ge Ísifu; majaa ní,
 idɛɛzɪ ɪwe weezuú-daá?" Wɔ́dɔ́ igoobíya bilé banú sɪsɪ umú
 Ísifu ináábílé né, nge bubá biyóózi bulá belé kirim, badatlí
 wentí sɪ bajmáti yɪ né.

⁴ Nge Ísifu sɪsɪ: "Igóduuzi mídi." Nge boogóduu. Nge
 waadástɪ iféeri we sɪsɪ: "Mɔ́dɔ́ mánáábílé mínwú Ísifu weení
 mígbɔ́dɔ́ yɪ ɪyaná uráa sɪsɪ bédɛéná yɪ Mísura né. ⁵ Bilé né, ikayítu
 mídi, ngú íkenyé sɪsɪ beɛ dájáa yɪ bɔ́kɔ́nájaa yɪ cé né, dɔ́ yáá dɔ́.
 Idɪlɪ sɪsɪ lɔ́dɔ́ waavúngedɛɛzɪ ná ma níbááwu sɪsɪ mɔ́dɔ́ melée
 uráa weezini. ⁶ Beɛ, nyɔ́dɔ́ bízi nasíle wéndɛé, buga bízi
 nasúnúwá. Bízi sinzɪ sɪdájaa, urú féyí sɪ íbúzi ífára, belenté bɔ́tɔ́
 sɪsɪ wɔ́ngɔ́nɪ ikóyúú kɪdɪdɪ. ⁷ Bilé né, a lɔ́dɔ́ wɔ́dɔ́dɔ́ ma ɪtɛɛzɪ
 mí níbááwu, wɔ́dɔ́dɔ́ sɪsɪ bíká mídée luvú ade laadɔ́-rɔ́ ge.
 Idɪlɪ sɪsɪ léédɪ kúbónɪ ge míyúú. ⁸ Bidékée míngóná na ma
 cé, lɔ́dɔ́ ge; lɔ́dɔ́ umú dɪdɔ́ waazu ná ma nyazi wúro Farawóna
 ɪjaa. Méndé ge waadɔ́ wúro Farawóna-dée kowuráti; bika
 íbɪsɪnájaa ma Mísura laadɔ́-dée kúbónɪ.

⁹ Bilé né, ɪlá dásam íbó ikéveeri majaa sɪsɪ mɔ́dɔ́ íbú Ísifu mazi
 béfeeri yɪ sɪsɪ lɔ́dɔ́ waabisúná ma Mísura rɪŋa-dée kúbónɪ; bilé né,
 íkpuri dásam ikégbé mɔ́jɔ́. ¹⁰ A wɔ́dɔ́nɪ, Gosení fárándí ge sɪ
 ɪcɔ́, ína íbíya, na bebíya; na idée féeni, namíni, na náani, na
 idée dɔ́jɔ́le rɪŋa; mírɪŋa ikóni ɪcuná ma. ¹¹ A wɔ́dɔ́nɪ ɪtála,
 mánvájaa ína idée zamɔ́ kɪdɪdɪ; mava ɪvúndi kpíná dɪdɔ́. Tífe,

takáasí wéndjii ína idée zamóo na wenbí buríŋa iduná né; naáru tángáa yi; káma, buga nyóosí búzi nasúnúwá." ¹² Nge waadást iféeri we dudu síst: "Míditŋa míbá ina, dábáŋ na nyóó Ben-Yáámíinu síst mósó mánŋmatnáa ku mí. ¹³ Bilé né, ibó dásam utí ikéveeri majaa kúboŋdi wentí méndjii ti Mísra laadóo-daá cé né; bika iféeri yi wenbí buríŋa míná né. A míivéeri yi buté, íkokúti ikójoó ikéleeri, igbedí ikógbóo yi ikóná mójó cé." ¹⁴ Waaŋmáti we buté né, nge waanyáa ikpí Ben-Yáámíinu ína yi babáazi wíidi. ¹⁵ Nge ína baaganáa beegbíriki damá dudu na wíidi. Nna ge belé bána yi baazúu faawú lám.

¹⁶ Wúro tutŋa waanú síst Ísifu igoobíya wóogóni Mísra. Nge tóm tum tubá tlá wúro tutŋa na idée awúro-bíya níini. ¹⁷ Nge wúro waayáa Ísifu itó yi síst: "Feeri ngoobíya síst bókpóo kíjím babísi Kanáani ¹⁸ bókgbóo bajaa na bedée iyáálu bókoní mójó cé. Mánváa we Mísra laadóo kifeŋga nekére-daá bóoó boyuú kíjíidi kifeŋdi. ¹⁹ Na ndást nvéeri we síst bóyúú Mísra cé túúrini natíri bókgbóóná bajaa na bedéelnáa na bebíya.

²⁰ Bákatánvóosí bewembé síst si bakágúru bekéyele bagbuná. Káma, si bókoní cé djo né, Mísra laadóo ríŋa-dée djoóle eóó na bojowú."

²¹ Nge Israel-dée bíya waalá wenbí boodó we né: Ísifu waalzí túúrini icéle igoobíya, ŋŋnáa wenbí wúro wóodó yi bi né; ifa we dudu bedée guzúuri. ²² Nge waava igoobíya báa awéní jínjáarí tóko kúdumúu kúdumúu. Wóogóni si ikává inewú Ben-Yáámíinu né, turo natúnúwá ge waava ulé. Si ikúti itást yi

né, nge waava yi liideé jitóo turo kákpaanúnúwá (300). ²³ Bilé bubaasí, nge waadu tja Mísra kpíná kifená isúv kpangbási abaaláa suro fuú; idu kíjíidi, kpónó, na kíjíidi ndi-ndi dudu isúv kpangbási aláa fuú síst bóobóná bekéjele umú tja síst idée níbáawu guzúuri nbulé. ²⁴ Budé si bedée né, nge waabási we síst bókojóo níbáawu. Nge weejé we bedée.

²⁵ Nge baagurú Mísra háli Kanáani laadóo-daá bókmóóná bajaa Yaakúbu. ²⁶ Baadála né, nge boogbóo bulé beféeri bajaa síst: "Ísifu we weezuú-daá, idasí; háli ulé idókina na ku Mísra ríŋa-dée kowurát." Beevéeri bajaa bulé né, bidatánveeri ulé natíri, idafa we toovonúm. ²⁷ Nge boogbóo wenbí buríŋa kpátáa Ísifu weegeveeri we síst béfeeri yi né beféeri yi; nge baawíli yi túúrini wentí Ísifu wegejele we síst bókoná bókpóóna yi né. Nnaamú ge bajaa Yaakúbu Israel waagba dóni. ²⁸ Nge síst: "Óo, móbú Ísifu we weezuú-daá yaá, bíkatánlúli djoomíni; mónbodé máázire ilósi yi naaní mázim itála."

46

¹ Nge Israel waagbíri ína idée zamóo na wenbí buríŋa iwená bi né bakurú bókpóo Mísra níbáawu. Boobó batála Beeruséba né, nge waagu fúndi kpíná ulá tja lsaaka-dée lsóo sarást.

² Kuuyu nuvoowú né, nge lsóo waadu ulú urózi itó yi síst: "Yaakúbu, Yaakúbu," nge Yaakúbu weedísi síst: "Mánáa djo Mádúu." ³ Nge síst: "Mósó ge njaa-dée lsóo. Mísra bodé íkalá nya nidáare. Káma, nyándalú nna né, si meyéle ge yiri kúboŋgi íbá kilú nyálvúu-daá. ⁴ Mádutŋa si malaazi ná nya moboná.

Bilé ɖɔɖɔ ge a nyáágádála, sɪ malaazi ná nyébiya magábísíná. Nyánzím né, Ísifu sɪ ifu ná nyáázá."

⁵⁻⁶ Nge Yaakúbu na idéé nba baadákpurɪ bakurú Bɛerɪséba babamáa hált Mísura. Sɪ bakurú né, nge ibiyaalunáa weezelɪ ina iwoolináa na bebíya baɖɖ túúrini wentí Mísura wúro weegéjele we ti né. Béndɛé né, beegbedína bedée fúndɪ kpɪná na wenbí buríja bavngowená bi Kanáánt laadóo-daá né. ⁷ Wenbí-daá Yaakúbu weedɛená bi Mísura né nbulé; ina ibiyaalunáa na belé bebíya na iwelunáa na bebíya. lbá ina igutoluú-de bíya ríja páyí beedɛená Mísura.

⁸ Yaakúbu kutoluú-de bíya wenbá beedɛé Mísura né, Israel bíya nbulé; bayirá ndɔ: Yaakúbu-dée kaɖaa bú ge Rubéénu. ⁹ Rubéénu tlé ibiyaalunáa ndɔ: Henóki, Páálu, Hesiróónɪ, na Kárum, ¹⁰ Simeyóónɪ tlé ibiyaalunáa ndɔ: Yemuwéélɪ, Yáámíínu, Oháádi, Yakíínu, Sokáárt; Kanáánt alú biyaalú Sawúúli. ¹¹ Levíi tlé ibiyaalunáa ndɔ: Gerɪsóónɪ, Kehátɪ na Meráári. ¹² Yúda tlé ibiyaalunáa ndɔ: Éérɪ, Onáánt, Séla, Peréési na Zeráa; amá, Éérɪ na Onáánt belé baazí Kanáánt laadóo-daá. Peréési bíya ge Hesiróónɪ na Hamúúli. ¹³ lsaákarɪ tlé ibiyaalunáa ndɔ: Tóóla, Púúva, Yóóbi na Simiróónɪ. ¹⁴ Zabalóónɪ tlé ibiyaalunáa ndɔ: Seréédɪ, Elónt na Yaaléélɪ. ¹⁵ Léya biyaalunáa waalurná we Yaakúbu Padan-Aráam né nbulé, bána iwelée alú Ðína. Idée aléewá bem na idéé afobíya na bebíya wooyóózi balú uráa ákoosaaláa na uráa noódoozo (33).

¹⁶ Gáádi biyaalunáa ndɔ: Sifiyóónɪ, Háágt, Suuni, Esibóónɪ, Éri, Aróódt, na Arééli. ¹⁷ Áásiru biyaalunáa ndɔ: Yimináyt, Yisivá,

Yisiví, na Beríya; bána benewú alú Seráa. Beríya biyaalunáa ndɔ: Héburu na Malíkiyéélɪ. ¹⁸ Alééré wendé Labáánt woogbóo ɖe icéle iwelée Léya bánjáa yt sɪst Zílipa né waalurná Yaakúbu bíya afobíya wenbá na bebíya né nbulé. Baríja booyóózi ge balú uráa áktzaalú na naáru.

¹⁹ Yaakúbu ɖeelú Rasíla biyaalunáa ndɔ: Ísifu na Ben-Yáámíínu. ²⁰ Ísifu biyaalunáa Manásɪ na Efirayím né, Mísura ge baalúru we. Bíya benbé né, idɛelú Ásanátu Óónɪ téédɪ sarásɪ landú Poti-Féra waava yt weení né waalurná yt wenbá né nbulé. ²¹ Ben-Yáámíínu biyaalunáa ndɔ: Béla, Bekééri, Astbéélɪ, Géra, Namáánt; Ehi, Rósti, Mupím, Hupím, na Aarídt. ²² Rasíla-dée bíya ríja waalurná we Yaakúbu né na bebíya nbulé. Baríja baalú ge uráa áktzaalú naáru féyí.

²³ Dáánt tlé ibiyaalú ndɔ: Husím. ²⁴ Nefitalíi biyaalunáa ndɔ: Yatsééli, Gúni, Yetiséri, na Silém. ²⁵ Bíla Labáánt woogbóo yt icéle iwelée Rasíla né ibiyaalunáa waalurná we Yaakúbu né na bebíya nbulé. lraa kujónt lube ge baríja baalú.

²⁶ lraa wenbá baríja boogóvú Yaakúbu bokónt Mísura né, wenbá baabá begéé umú Yaakúbu idéé azimá né begéé ge uráa níidoozo na loɖo (66); bodoyooziná ibiyaalunáa-dée aláa. ²⁷ A woogbóo Ísifu-dée bíya léénɪ waalúru we Mísura né boyóózi, baríja wenbá boogónt Mísura né baalú ge uráa níidoozo na saaláa (70).

²⁸ Sáátɪ wenkí boogónt bakájúóná Mísura né, nge Yaakúbu waalzí ibiyaalú Yúda itiri Ísifu-jó sɪst bákpurɪ baɖɖ umú idéé

talú Goséni fàrándí. Sáátu wenkí Yaakúbu na idéé nba baadála Goséni né, bidéé sáátu dudu ge ²⁹ Ísifu weeyéle bafóki idéé awénja túuruú ikágúró tkóni usíj tjaa. Sáátu wenkí waadála tjaa Israel iza-daá né, nge waanyáa ikpí yi iwíi biléeri. ³⁰ Nna ge tlé woadó yi sísti: "Mááná nya nyówe weezuú-daá dǒ né, baa leleedǒ, mánbuzí mazi."

³¹ Nge Ísifu woadó igoobíya na tjaa-déé koobíre díríja djiigónú yi né sísti: "Tóo, leleedǒ míúdala dǒ né, mónbodé megéveeri wúro Farawóna sísti mogoobíya na majaa-déé zamóo bavungowe Kanáani né boogóni bómwóná ma. ³² Ménveerím yi dudu sísti mígóni né, mígée fúndi kpíná ketiráa ge; nge si ikédée né, mígégbédína mívéeni, mínémisi; mínáani na wenbí buríja mígwená bi né. ³³ A weedíri bayáa mú ge woadózi mú sísti mídiméere ge wendé, ³⁴ ibúsi yi sísti: kúbóni, dǒo dǒbijaádi háli na sinje, fúndi kpíná ge dǒngetí nǒnǒnǒo dǒjajaanaa waavónlam bi né. A míúdó yi bilé, wóndóm mú iwálí Goséni fàrándí. Káma, Mísura nba na féeni na nemísi ketiráa bodónyóózi bocóo."

47

¹ Nge Ísifu waanyúú ukurú ibó ikéveeri wúro Farawóna sísti: "Majaa na mogoobíya baagágúró Kanáani bokóni bómwóná ma cé. Boogóni bágana bavúndi kpíná; bulá bi: féeni, nemísi, na náani, na bedéé dǒóle ríja. Mánǒmatí nya dǒ né bándálí bogowe Goséni."

² Naaní Ísifu ibó ikéveeri wúro Farawóna bilé né, weegbedína idawaalunáa wóónwá ge ikáwili wúro umú. ³ Wúro waana belé bilé né, nge woadózi we sísti tuméere wendé ge mínlám. Nge boobúsi yi sísti: "Kúbóni, dǒjajaanaa-déé tíbí ge dǒógbóo; fúndi kpíná ge dǒngetí. ⁴ Nyóosi wánjaari ku Kanáani laadóo háli nyídi igúti tivéyi dǒvúndi kpíná itóo. Biiyéle dǒagágúró si dǒkóni dǒsúu cé. Bilé né, kúbóni, a bigéé béndisi, bafa dǒa nǒbáawu dǒcóo Goséni fàrándí."

⁵ Nge Farawóna woadó Ísifu sísti njaa na ngoobíya boogóni bómwóná nya dǒ né, ⁶ Mísura laadóo ríja cǒo nyójówú, beej lénlé téedi cǒo kazóo bínlam né nzú we. A Goséni dudu geee, bánbuzí bocóo, nǒwéya féyi. Bika, a nyéébéej bolowótáa dudu ge nyáaná wenbá bánbuzí né, nluzí belé bǒngetí mávúndi kpíná."

⁷ Bowóro né, Ísifu woadóo tjaa Yaakúbu iboná yi ikézeé wúro. Baadála né, nge Yaakúbu weezéé wúro na gírímá. ⁸ Nge wúro woadózi yi sísti: "Bízi nǒnǒnǒ ge nyówená bilé." ⁹ Nge woobúsi yi sísti: "Médéé kisóo-daá, mábúzi núnwá na ákoosaaláa (130) ndǒ. Máábú dǒsam; máalá wahála. Mána majaajaanáa dǒdéé kisási kée kǒdumísi, amá mábúzi tatála we." ¹⁰ Nge weezéé wúro Farawóna, icánj ikálu.

¹¹ Ísifu si usí tjaa na igoobíya né, Mísura dǒdáare kíféndé-daá ge waazú we; Ramíséti fàrándí-daá ge waalízí ifa we nǒnǒnǒo wenbí wúro Farawóna woadó né; ¹² ifa tjaa na igoobíya na bedéé zamóo kíjím wenbí búnǒdǒ baa awéní-déé zamóo né.

¹³ Bugóni buwe né, nge nyóósti waabá sícáarti páá háli nabúru igúti bivéyí sí bedji; Mísura na Kanáani téédí ríña-daá nyóósti íbá sínwóm. ¹⁴ Nge Ísifu woodúuzi liideé Mísura íba na Kanáani íba waamuná ye kídíidi né; woodúuzi ye buté né, nge wóogbóo ye iboná wúro Farawóna-jó.

¹⁵ Liideé weedé Mísura na Kanáani né, nge Mísura íba ríña wóogóni beféeri Ísifu sísti: "Báfá d́aa kídíidi. We-ro ge míbeéna d́aa d́anzím nyóósti, ngú d́evéyína liideé." ¹⁶ Nge Ísifu woobúsi we sísti: "A mídeféyína liideé, igróná ma múnúndi kpíná na mós mejéle mú kídíidi." ¹⁷ Nge boobó bokógóná yi bavúndi kpíná, bika ulé icéle we kídíidi tkeená awénja, féeni, namíni, náani, na kprangbást. Bibíni umú idaá né, bedéé fúndi kpíná ge weegeená we kídíidi.

¹⁸ Bínu umú weedé né, nge baadákabisi Ísifu-jó botó yi sísti: "Kúbóni, d́adanbá d́umúsi nya, d́evéyína liideé nd́ó! Nge d́édéé fúndi kpíná ríña kpátáá wénged́ee nyójó cé. Leleed́ó, d́óógúti d́áábá d́evéyína nabúru d́ud́o, aséé d́aditíña na d́édéé laadásti d́ábaasi. ¹⁹ Mínbéeñ d́aa na mízá d́ó háli d́isi? Ubaná d́ana d́édéé laadásti múv bika ifa d́aa kídíim. A míumú d́aa bulé, nánta d́ana d́édéé laadásti d́onwóózi mú bika d́utólí né. Íkeyéle d́édéé laadásti twalí b́wíli faala; iva d́aa tósvú d́ud́úu."

²⁰ Nyóósti waabá sícáarti háli biyéle b́aa awéní ukpóo tvási tyá. Nge Ísifu waamu Mísura laadásti ríña na Farawóna yíd́e-daá. Bilé ge bulá Farawóna id́i Mísura téédí ríña. ²¹ Nge Ísifu wóogbóo Mísura b́aa lé-déé uráa ibisuná yomáa. ²² Buga laadásti wensí siriké Ísifu tamu né ge sarásti land́aa-déé nízi; ḱama, wéd́e

ned́ere we b́ana Farawóna bolowótáa sísti wánv́aa ku we kídíidi. Bilé buróózi ge badayá belé balaadásti.

²³ Nge Ísifu wóodó Mísura íba sísti: "Ññunáa máámú mú mína míláadásti maḍu Farawóna ndé né, bee tósvú nd́ó, múnbusi id́úu f́asi-daá. ²⁴ A bigéé mígóni ulízi kídíidi, míndarú bi nabúnúwá; Farawóna-déé, ḱud́umbi, bika nabúnáázá buga né, bidaá ge mína míbiya na mídéé zamóo mínd́i, bika itósi." ²⁵ Ísifu wóodó we bulé né, nge boobúsi yi sísti: "Aayí, nyéélee d́aa ge kúbóni. B́aa nyéewíi d́oróózi d́ó né, d́éed́isi sísti d́anbusi Farawóna-déé yomáa."

²⁶ Bidéé tómi tum ge Ísifu waaján ukpóo ibisuná mará; bicán bicóo bulé háli na sinje. Mísura téédí-daá, b́aa weení ge waaltzi kídíidi, aséé itára bi nabúnúwá, ukpóo ḱud́umbi iboná Farawóna. Sarásti land́aa riké-déé f́asi-roózi ge Farawóna féyína yíko.

²⁷ Israel íba waadála Mísura né, Goséni f́arándí ge boozúu, bika bakpa laadásti. Bowe ína né, baabá balóru d́abata boyóózi bokóo.

²⁸ B́ízi akizaalvú na nasíle ge Yaakúbu wóojóo Mísura. Wóojóo d́úúlinya-daá né, b́ízi núnúwá na neéle na lube (147) ge waalá. ²⁹ Sáati wenkí waadlí sísti idéé sím waajúv né, nge weedíri bakáyaa ibiyaalú Ísifu ukóni. Nge weevéeri yi sísti: "A nyányi sísti nyáábá nyénwíi móró, nkalú mówóró; muná nd́u nyánúvni móyúúre-de^{bb} sísti ndénbirím ma Mísura laadóo-daá cé. ³⁰ A máází, luná ma Mísura téédí, nboná ma ngébi

^{bb} 47:29 a tem-daá bóndóm sísti: kpaazi nyéniiká ndjuuná

majaajaaná-dée booláani-daá." Waanmáti bilé né nge Ísifu woobúsi yi sísti: "Máání, mónvúu malá wenbí ññunáa nyéévééri ma né." ³¹ Ñna ge Yaakúbu sísti: "Muná." Nge Ísifu waamuná. Nge Yaakúbu woozóm idée gáđó^{oc} kujvú-jó ikúu lsóo téédí.

48

¹ Bilé buwóró ge boogóni beféeri Ísifu sísti: ijaa wánnyaadí. Nge woogbóo ibiyaalunáa Manási na Efirayím bedjée ijaa-jó.

² Beevéeri Yaakúbu sísti ibiyaalú Ísifu kegereŋe si isée yi né, nge waajaári idi ukurú idée gáđó-ro icsó igutoluú-ro.

³ Ísifu waadála né, nge ijaa woódó yi sísti: "lsóo yíko-dúv waadp ulú móró Lúúzi Kanáani laadóo-daá idp ma albaráka.

⁴ Woódó ma sísti: umú wánvaaa ma lurúv bidjoo, bika iyéle mabísi uraa zamóo-dúv. Mébíya-bíya ge umú si tfa laadóo kana sinje háli ceré."

⁵ Nge Yaakúbu waadási itó Ísifu sísti: "Nyáaná nyébiya nowéle bana nyááluru we Mísura naaní moogóni momooná nya né, belé, mebiyaalunáa nbulé. Efirayím na Manási, móó máduhá belé ññunáa máduhá Rubéénu na Simeyóóni né. ⁶ Amá, bíya si ngóni nluru we buwóró né ge nyédée ñba. Bađawaalunáa-dée laadóo-daá ge benbé dudu bedée tíbí we. ⁷ Máágágúró Padan-Aráam méngedjée né, bíngáa cúko na madála Efiráta téédí Kanáani laadóo-daá ge ngoo Rasíla waazí mánúuzi-daá. Ñna ge

^{oc} 47:31 gáđó dídáare ge nebere waana sísti dlooriká

méébi yi níbaáwu kpómóó." Efiráta ge bánýaa leleedjé sísti: Betulehém.

⁸ Ñna ge Yaakúbu Israel waagúsi una Ísifu biyaalunáa, nge woobóózi sísti: "Wenbá ge bana." ⁹ Nge Ísifu woobúsi yi sísti: "Bíya wenbá lsóo waava ma we Mísura cénjé né nbulé. Nge sísti: "Koduuzi we mójó mogóori mava we." ¹⁰ Israel waabá ibí abóni páa, biyéle waazá teféyi fíya dudu; idandanáa kazóo. Nge Ísifu woogóduuzi ibiyaalunáa ijaa-jó. Nge ilé waadp we ndé, ikpíríki we. ¹¹ Nge woódó Ísifu sísti: "Đoo mádáfúndúv tamóo dudu sísti wíre mánnáa nyáázire-daá. Amá, lsóo weeyéle mana nya, háli mana nyébiya."

¹² Nge Ísifu waagúsi ibiyaalunáa ijaa nuvó-ro. Nge weedí twááwu ijaa izá-daá ade. ¹³ Nge woódjoki Efirayím na unúni kíđiwú, ibisná ijaa-dée núni nibuwó-ro; bika idjoki Manási na unúni nibuwó ibisná ilé ijaa-dée núni kíđiwú-ro. Nge woogóduuzi we batiluná bajaa kúboni Israel.

¹⁴ Nge ilé weegéézi unúzi, ikpóo núni kíđiwú itíni Efirayím-ro, ngú ilé ge bú; nge waadíni unúni nibuwó Manási-ro. Bika ilé ge kúboni. ¹⁵ Núuzi we stjoo bilé ge woogóori tfa Ísifu sísti: "Bíya bana, mánzulúv lsóo majaajaa Ibrahim na majaa lsaáka boovu inbááwu né; lsóo weeni weegéti ma dpo buríña né; ¹⁶ malááyika weeni woovu ma asíiri nowéyawá ríña-daá né mánzulúv sísti idp we albaráka. Bóđjoki máyíde, bódjoki majaa lsaáka na majaajaa Ibrahim bayurá. Bálsru buluru bidjoo laadóo ríña-ro."

¹⁷ Israel-dée wɔɔgbɔɔ unúni kíjjiwú itíni Efirayím kujjɔ-ɔ né waajáari Ísifu páá. Waana waadíni unúzi bulé né ge weegbedí ikúsi tjaa núni kíjjiwú umú sɔsi: ¹⁸ "Aayi, budekée bulé baabá, ceeni ge kúɔni, tuni nyánúni kíjjiwú lé igujjɔ-ɔ." ¹⁹ Amá, tjaa weegizi sɔsi: "Móbú, mányi. Manási dɔdɔ-dée bíya si ɔkóni babisi zamɔ ge; idi kúɔndi, na biríja, inewú wángilí yi kúɔndi, buka newúu umú idée lurúv-daá uráa ikóni babisi yíriwa dɔbata." ²⁰ Bidée wíre né, wenbí waanmáti idu we alibáraka né ndj sɔsi: "Míyírá ge Israel bíya si baɔna dɔamá alibáraka. Bángurúv si baɔmáti né, bóndóm ge sɔsi Isɔɔ ɔla biluná Efirayím na Manási bedée alibáraka-daá." Bilé ge waanmáti ukpɔɔ Efirayím utéézi Manási níbaáwu.

²¹ Nge wɔɔdɔ Ísifu sɔsi: "Mójjɔɔ dɔ né, médée sím waajjɔ; amá, Isɔɔ wánzunáa mí; iláázi mí ibisi míjaajaanáa-dée laadɔ-daá. ²² Mánváa nya laadɔ bucezi ndawaalunáa-dée; kanáábílé téédi móoyóóná tókobí na tɔɔwu medji Amórti nába melée ti né.

49

¹ Bujjɔɔ né, nge Yaakúbu waayáa ibiyaalunáa utó we sɔsi: "Idúuzi dɔamá na mevéri mí wenbí si bukóni bukómóóná mí ceré-wóró né. ² Bɔɔgóni né, nge sɔsi: "Mébíya, idúuzi dɔamá iwélesi unú mɔɔ míjaa Israel si maɔmáti mí wentí né.

³ Nyɔɔ Rubéenu, nyánáábílé móbu kúɔni mááqáa yi lurúv médée afobire-daá né. Nyáágíli nyénewáa ríja dóni na kúɔndi.

⁴ Amá, nyáágíli kiri-kiri nyazi lím dóni níbi. Bulé né, ndóndoyúu kúɔndi, káma, nyáávinína médée aláa-daá naáru máqaviniqé.

⁵ Mínyɔɔ Simeyɔɔni na Levii; mígɔɔ kúɔm ge, lakási tite nízi ge mílání mízéézi. ⁶ Módónvúu mílákási ngú bulé ge mádanzuv midée nɔɔdaka-daá; káma, midée baaná-daá, mígú uráa, ɔla tite lakási ɔcé náani abaaláa fáya nídi nuvɔ-dolá. ⁷ Máálá midée baaná tite ngi láálí; malá midée ɔziseemire láálí. Mányaaazi míbíya-bíya málaadɔ- ríja-daá. Báya dɔamá Israel laadɔ ríja-daá.

⁸ Nyɔɔ Yúda, ngoobíya si ɔkóni ge betée yéni baɔara nya. Si ngóni ge njáari nyábaɔaanáa bolúuzi baɔ nyáázá-daá; buka njaa-dée bíya ikóni bosóm nyáázá-daá dɔdɔ. ⁹ Mebiyaalú Yúda, nyójjɔɔ ge nyazi guunivalú wángbáa fanám kutɔ na kibisi kiyaaazudé né. Gúúni wángám kuɔna-ɔ ge na kifini. A kuvini, awéni wánbuzi ku ikúsi ki. ¹⁰ Kowurodɔoriká wónlɔwúv nyɔɔ Yúda nyóɔgore-daá; nge nyébíya-bíya ndé ge kowurodɔni si twalí háli bitála wíre wendé idúv^{dd} si itála né. Ilé umú ideezi ge djuúlinya uráa ríja si ɔkóni bosóm. ¹¹ Si bukóni ge bilá nyándunáa nyágbangbɔɔ na kpangbɔɔ-bú víinyi fɔdási. Víinyi sulúm-daá ge si ngóni ngbéézi nyágbíná kúsuuyé; buka ngbéézi nyédeé kosúu katini kidée bíya lím-daá. ¹² Nyáázá-bíya-dée kazɔ wángilí víinyi sulúm-dée níbi, buka nyágálá ifúlu bukíli naalím fulumíni.

^{dd} 49:10 Héburu kunuɔ-daá né, baanmáa ge nyazi Silo. Tombú umú waabá ikóná atɔnjɔla.

¹³ Nyóó Zabulóóni, tenkú kidiríni-jó ge si ngóni njóó, ína ge méélewá si tukóni tínzu; bika nyédéédi ifo bulé háli Sidóóni.

¹⁴ Ilsaákari, nyóó nyégéé na kpangbóó fáya ínga kónqóm káróó nasíle lowótáá né. ¹⁵ Nyááná sísti q̄dáare si njóó q̄dáá né q̄jjoó kazóó, nge téédi tundi q̄q̄q̄ t̄jjoó yáásí. Nyáámú suúti ndíni nyáváámúv-ro; nge nyédéédi nlá yomáa tumére.

¹⁶ Nyóó Éááni, si ngóni ná n̄v̄v̄n̄a nyédéé iráa tóm íñunáa Israel agó aaganáa si alá bi né. ¹⁷ Nyóngóni nbísti ge nyazi n̄b̄ááw̄u-daá q̄óm; b̄ōz̄íre q̄ilewáa n̄b̄ááw̄u kpómóó né. B̄ōz̄íre q̄m̄ q̄ínn̄ȳasí q̄éere nuvoodóle na q̄d̄úv̄ ik̄orí usála lééléé.

¹⁸ Ówu Mádúv̄ l̄s̄óó, nyánááb̄ilé m̄j̄j̄óóna tamóó sísti nyénléé q̄áa.

¹⁹ Nyóó Gáadi, yooráa wánlú nyóró amá, nyóndq̄w̄úv̄ we.

²⁰ Nyóó Áásiru, nyálaadóó si kabá ge kalá kíq̄j̄ím kazóó íb̄i; wúrowá kíq̄j̄ím ge si kalá.

²¹ Nyóó Nefitalí, nyégéé koluú kuwe kidi kuró kínd̄úv̄ bíya kazóó íba né ge.

²² Nyóó Ísifu, nyóóóó ge nyazi tiyóó kánzuí buwá kuj̄j̄ú-ro né. Kedéé wuláázi wángbáa biféle koláázi. ²³ Tóóni-dináa woojóódi nya háli b̄ōv̄ nya nyumé, boyóo nya; ²⁴ amá, Yaakúbu-déé l̄s̄óó q̄óni-dúv̄, igéé Israel íba-déé ketirú na bedéé bítangbalú né idéé yíko-daá, b̄ōd̄óóni waawú koodí, banára háli bovolá íbáázi selí. ²⁵ Njaa-déé l̄s̄óó si us̄n̄a na nya; l̄s̄óó q̄óni-dúv̄ umú si id̄v̄ ná nya alibáráka; ade-d̄ēezí-déé alibáráka íkpá nyóró, bika ís̄óódáa íngi ití nyóró. l̄s̄óó id̄v̄ nya l̄ur̄úv̄-déé alibáráka, bika id̄v̄

nyávún̄di kp̄n̄a q̄úv̄-déé alibáráka. ²⁶ Njaa-déé alibáráka waagíli caanawú búv̄ni na wenbí buríja booyúú tudaá né. Nyóó Ísifu weení nyénd̄j̄i kúb̄ōnd̄i ngoobíya-ro né, alibárákawá tum̄ títi nyágv̄j̄v̄-daá.

²⁷ Ben-Yáámíinu, nyégéé káwu-kawu fáya íngi ge; tééré ge nyéngbím fanán̄di ndóó, na q̄aaníja né, ndára nyóóyúú bi né."

²⁸ Tóó, wenbá booyóózi bama Israel agó fuú na náále né n̄bulé, bika alibáráka bajaa waad̄v̄ badaá báa weení né n̄bulé. ²⁹ Ína ge w̄ōd̄óó we sísti umú wéngbém íkómóóna kúb̄onáa, a umú waazí, bóbóna umú bekébi umú t̄jaájaanáa-déé bítangbalú b̄ōl̄ááw̄u-daá; b̄ōl̄ááw̄u kum̄ kuḡōwe Éfiróóni Héti ínní-déé f̄óó ³⁰ b̄án̄ȳaá ke Makpéla né kadaá; kaduláana Mamiréé Kanáám̄ laadóó-daá. F̄óó kem̄ né, Ibrahim waamu ná ke Éfiróóni ínní umú íj̄ kabísi idéé uráa q̄aabimq̄é. ³¹ Waazí né, ína ge beebí yi ína id̄xelú Saará. Ína q̄d̄q̄ ge beedébim̄ ibiyaalú Ilsaáka na id̄xelú Rebéka; ína q̄d̄q̄ ge umú Yaakúbu weebí id̄xelú Léya. ³² F̄óó kem̄ na kedéé bítangbalú b̄ōw̄w̄ né, Héti bíya-jó ge baamu ke."

³³ Yaakúbu waaján̄ íw̄lí ibiyaalunáa bulé buté né, nge waabísi ití íf̄m̄, iweezuú ícán̄ kuté íb̄ō íkómóóna kúb̄onáa.

50

¹ Yaakúbu waazí bulé né, nge ibiyaalú Ísifu weejé usála ur̄ōz̄i íkp̄ír̄iki yi na nzolóm. ² Nge w̄ōd̄óó idéé lákútawá sísti: bákpur̄i t̄jaa Israel basaári yi faadim̄ ków̄l̄is̄ít̄i,^{ee} nge belé baazaári yi.

^{ee} 50:2 b̄án̄zaári ti us̄id̄v̄ na ík̄ó̄l̄ōodi buka íc̄óó biléeri

³ Wé neéle (40) ge baagburuná idonú n̄n̄n̄áa bubóózi né. Nge Mísra n̄ba w̄oj̄o Yaakúbu-dée líiya wé niidóozo na saláa (70).

⁴ Líiya weedé né, nge Ísifu w̄od̄ó Farawóna-dée awúrobíya s̄s̄t̄: "A múw̄olée ma, ulá suúru ibó iféeri wúro Farawóna wentí s̄t̄ mevéeri mú né. ⁵ Naaní majaa ísí né, weeyéle mamuná s̄s̄t̄ a umú waazí, móbóná umú Kanáani laad̄o-daá b̄olááwu waagbíri k̄t̄ ísú id̄t̄ né megébi ȳt̄ k̄daá. Bulé né, ífá ma n̄bááwu mobó megébi ȳt̄ leleed̄j̄ na magáb̄s̄t̄."

⁶ Boobó beféeri Farawóna né, nge ulé weedísi s̄s̄t̄ íbo ikébi tjaa n̄n̄n̄áa wenbí wood̄uuná ȳt̄ b̄t̄ ísú né. ⁷ Nge Ísifu waagurú ikp̄o n̄bááwu id̄e tjaa b̄im. S̄t̄ id̄e né, Farawóna-dée awúrobíya na id̄e d̄aána-daá kúbónáa na Mísra téed̄t̄-daá kúbónáa, ⁸ na umú Ísifu id̄e d̄aána-daá n̄ba r̄ija na igoobíya kúbónáa na tjaagoobíya-daá n̄ba n̄o-n̄o waalaazi ná ȳt̄. Wenbá b̄uga we Goséni téed̄t̄-daá bodobó né, a b̄dekée bíya, asée f̄únd̄t̄ kp̄n̄á. ⁹ Bedée bod̄e d̄m̄ d̄t̄daá, awénja túúrini na awénja ge beed̄eena. Nge zamóo waabá k̄d̄j̄o.

¹⁰ Baajuná Ȳrod̄áani buwá né, Atáadi k̄id̄íidi d̄aamas̄t̄d̄e ge b̄oj̄o wé lube babá bewíi líiya kalá ȳini b̄ot̄ózi us̄d̄r̄o.

¹¹ Kanáani n̄ba b̄owe l̄ow̄t̄áa n̄na né, baana baalá líiya né, nge b̄od̄o s̄s̄t̄: líiya kana kaabá kegée Mísra líiya kúbón̄ga ge. Bur̄ozí ge baava Ȳrod̄áani buwá d̄t̄daare d̄m̄ ȳid̄e s̄s̄t̄ Abéel̄t̄-Mísrayím; bugutoluú s̄t̄ bulú ge s̄s̄t̄ Mísra líiya. ¹² Bulé ge Yaakúbu biyaalunáa waalá wenbí bajaa waavúnd̄om̄ we né.

¹³ B̄ogb̄o ȳt̄ boboná Kanáani laad̄o-daá Makpéla f̄oó kajúb̄na

Mamirée Ibrahim waamu ke Héti n̄n̄i-j̄o wénbím id̄e uráa né ked̄e b̄olááwu-daá bekébi.

¹⁴ Ísifu weebí tjaa bité né, nge t̄na igoobíya na wenbá baríja kp̄t̄áa baaláazi we né, b̄ol̄o bakáb̄s̄t̄ Mísra.

¹⁵ Ísifu igoobíya waana s̄s̄t̄ bajaa waazí né, nge s̄s̄t̄: "D̄ajaa waazí d̄j̄ né, a leleed̄j̄ ge Ísifu weeyeená d̄aa baaná s̄s̄t̄ umú wénverú d̄aa wenbí buríja d̄áalá ȳt̄ né, n̄j̄ini ge s̄t̄ d̄l̄á." ¹⁶ Nna ge beed̄iri bekéveeri ȳt̄ s̄s̄t̄: "Naaní njaa ísí né, n̄oó wenká waad̄s̄t̄ ke né n̄d̄j̄: ¹⁷ w̄od̄o ge s̄s̄t̄: ivéeri ma Ísifu s̄s̄t̄ ínu id̄awaalunáa kunȳoj̄, b̄ika icé we taalí k̄idaavéenuu wenkí baalá ȳt̄ né; na wenbí buríja baalá ȳt̄ b̄idakaz̄o né. Bulé né, la suúru njé d̄aa, d̄j̄o wenbá d̄ana njaa d̄enzéé ls̄oó k̄ud̄m̄ né."

Ísifu waanú t̄om̄ tuna né, nge waabáazi wíidi.

¹⁸ Nge igoobíya beím badit̄ja b̄oḡoni becé basála waazá-daá s̄s̄t̄: "D̄aáb̄s̄t̄ nyéd̄e yomáa." ¹⁹ Amá, Ísifu s̄t̄ ib̄usi t̄ né ge s̄s̄t̄: "B̄ikalá mú nudáare; médékée ls̄oó. ²⁰ M̄úz̄ól̄t̄ s̄t̄ ulá ma k̄idaavéen̄iti, amá, ls̄oó w̄ogb̄o t̄ ub̄s̄n̄a kaz̄o n̄b̄t̄; uráa d̄abata weezini ge w̄oz̄ól̄t̄ s̄t̄ ulé; bunááb̄ilé sinje m̄innáa d̄j̄. ²¹ Bulé né, nab̄uru íkalá mú nudáare; mén̄b̄eēj̄ mína m̄id̄e zamóo m̄ur̄o." Ísifu-dée ηmature d̄na d̄m̄véēzi igoobíya wenbé.

²² T̄soó, wenbí Ísifu na tjaa na id̄e n̄ba b̄oj̄oná b̄t̄ Mísra laad̄o-daá né n̄bulé. Ísifu w̄oj̄o né, t̄wená búzi n̄ún̄wá na saaláa (110); ²³ waana Efrayím bíya-bíya igúti bebíya, una Manást̄ biyaalú Makíiri hált̄ id̄j̄k̄t̄ ulé ibíya. ²⁴ Naaní Ísifu ísí né, w̄od̄o igoobíya ge s̄s̄t̄: "M̄ój̄oó d̄j̄ né, mánzím; amá, mánȳt̄

sisi Isóo wánzináa mú ilú Mísira laadóo-daá cé ibó téédí wentí waavúnduu isú Ibrahím, Isaáka na Yaakúbu né tidaá. ²⁵ Bulé né, mí Israel bíya, iduuná sisi a Isóo waazíná mú bulé, míngbedína médeé muwá idxená." ²⁶ Ísifu wooyúu bízi nínúwá na saaláa (110) nge waazí. Waazí né, nge baazaáru idonú faadíní kuwúlsítí. Budé né, nge beezelí yi boboná baq̄u aq̄akaá-daá basú Mísira nána.